

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ -
ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ -
ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

Διπλωματική Εργασία

**«Η ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΗΣ Ε.Ε. ΚΑΙ Η ΧΡΗΣΗ
ΗΠΙΑΣ ΙΣΧΥΟΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΙΣΛΑΜΙΚΟΥ
ΦΟΝΤΑΜΕΝΤΑΛΙΣΜΟΥ»**

ΤΟΥ

ΣΜΑΡΔΑ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΒΟΣΚΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Οκτώβριος 2016

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

Υπεύθυνη Δήλωση

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου».

Ημερομηνία: 07/10/2016

Ο Δηλών

(Υπογραφή)

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	5
Κεφάλαιο 1. Η έννοια της ήπιας ισχύος.....	6
1.1.Εννοιολογική αποσαφήνιση	6
1.2.Τα χαρακτηριστικά και οι πηγές της ήπιας ισχύος.....	14
1.3.Ήπια ισχύς και εξωτερική πολιτική.....	19
Κεφάλαιο 2. Ισλαμικός φονταμενταλισμός	21
2.1.Η έννοια του φονταμενταλισμού.....	21
2.2.Ο ρόλος του Ισλάμ	23
2.3.Η εξέλιξη του ισλαμικού φονταμενταλισμού	25
2.4.Ο ισλαμικός φονταμενταλισμός σήμερα και η σχέση του με την τρομοκρατία	30
Κεφάλαιο 3. Η εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας της Ε.Ε. έναντι στον ισλαμικό φονταμενταλισμό	40
3.1. Η πολιτική της πολυπολιτισμικότητας και της αφομοίωσης.....	40
3.2. Η αντιτρομοκρατική πολιτική.....	44
3.3.Η πολιτική για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες.....	48
3.4. Η πολιτική για την εμπορία ανθρώπων.....	51
3.5. Η πολιτική για το λαθρεμπόριο, τα όπλα μαζική καταστροφής και την πειρατεία.....	54
Συμπεράσματα.....	75
Βιβλιογραφία.....	77

Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία εστιάζει στο θέμα της τρομοκρατίας που έχει προκύψει τα τελευταία χρόνια εκ μέρους των ισλαμιστών και που έχει μεγεθυνθεί σε τέτοιο βαθμό που έχει ως αποτέλεσμα την ταύτιση της τρομοκρατίας με τον φονταμενταλισμό. Ειδικότερα, εστιάζει στις πολιτικές της ήπιας ισχύος που η Ευρωπαϊκή Ένωση, Ε.Ε., χρησιμοποιεί για την προστασία στο εσωτερικό της από τις απειλές που αναδύονται από την ισλαμική τρομοκρατία.

Η παρούσα εργασία διαρθρώνεται σε τρία κεφάλαια με τα δύο πρώτα να αποσαφηνίζουν την έννοια της ήπιας ισχύος και του ισλαμικού φονταμενταλισμού και το τρίτο να παραθέτει τις πολιτικές της Ε.Ε. για τις απειλές που υπάρχουν.

Κεφάλαιο 1. Η έννοια της ήπιας ισχύος

1.1.Εννοιολογική αποσαφήνιση

Η έννοια της ήπιας ισχύος είναι δημιούργημα της αμερικάνικης εξωτερικής πολιτικής. Η ήπια ισχύς πρωτοαναφέρθηκε σε σχέση με την νομιμότητα των πολιτικών των ΗΠΑ και τις αξίες που τις διέπουν και την ικανότητα να ελκύουν άλλους βάσει αυτών.

Με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, η ήπια ισχύς φάνηκε αναλώσιμη, και οι Αμερικανοί άρχισαν να ενδιαφέρονται περισσότερο για την εξοικονόμηση χρημάτων απ' ό,τι την επένδυση στην ήπια ισχύ. Μεταξύ του 1989 και 1999, ο προϋπολογισμός του Οργανισμού Πληροφοριών των Ηνωμένων Πολιτειών μειώθηκε δέκα τοις εκατό. Οι πόροι για την αποστολή στην Ινδονησία, τη μεγαλύτερη μουσουλμανική χώρα του κόσμου, κόπηκαν στο μισό¹.

Μέχρι την στιγμή που αναλήφθηκε από το State Department στο τέλος της δεκαετίας, ο Οργανισμός Πληροφοριών των Ηνωμένων Πολιτειών είχε μόνο 6.715 εργαζόμενους (σε σύγκριση με τους 12.000 που είχε στο αποκορύφωμά της στα μέσα της δεκαετίας του 1960). Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, οι ραδιοφωνικές εκπομπές που χρηματοδοτούνταν από την Ουάσιγκτον, έφτασε στο μισό του Σοβιετικού πληθυσμού και το 70 με 80% τοις εκατό του πληθυσμού στην Ανατολική Ευρώπη. Την παραμονή των επιθέσεων της 11ης Σεπτεμβρίου, μόλις δύο τοις εκατό των Αράβων άκουγε τη φωνή του Αμερικής².

Ο ετήσιος αριθμός των ακαδημαϊκών και πολιτιστικών ανταλλαγών, εν τω μεταξύ, μειώθηκε από 45.000 το 1995 σε 29.000 το 2001. Η ήπια ισχύς είχε τόσο ταυτιστεί με την καταπολέμηση του Ψυχρού Πολέμου που λίγοι Αμερικανοί παρατήρησαν ότι, με την έλευση της επανάστασης της πληροφορίας, η ήπια ισχύς ήταν όλο και πιο σημαντική, όχι λιγότερο.

Χρειάστηκαν οι επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου για να υπενθυμίσουν στις Ηνωμένες Πολιτείες για το γεγονός αυτό. Όμως, αν και η Ουάσιγκτον συνειδητοποίησε εκ νέου την ανάγκη για δημόσια διπλωματία, δεν έχει καταφέρει να ελέγξει την πολυπλοκότητα της διατηρώντας την ήπια ισχύ στην

¹ Nye Jr, J. S. (2004). Decline of America's Soft Power-Why Washington Should Worry, *The. Foreign Aff.*, 83, 1-5.

² Nye Jr, J. S. (2004). Decline of America's Soft Power-Why Washington Should Worry, *The. Foreign Aff.*, 83, 1-5.

εποχή της πληροφορίας. Μερικοί άνθρωποι στην κυβέρνηση παραδέχονται τώρα ότι η κατάργηση του Οργανισμού Πληροφοριών ήταν λάθος, αλλά δεν υπάρχει συναίνεση για το αν θα αναδημιουργηθεί ή θα αναδιοργανώσει τις λειτουργίες του, οι οποίες διασκορπίστηκαν στο εσωτερικό του κράτους³.

Παρά το γεγονός ότι έγιναν κάποιες σημαντικές κινήσεις ειδικά στη Μέση Ανατολή, έχει πλέον αναγνωριστεί ότι απαιτούνται περισσότερες λόγω της ιδιότυπης κατάστασης που επικρατεί. Τα αυταρχικά καθεστώτα έχουν πλέον βρεθεί αντιμέτωπα με τη φιλελεύθερη αντίθεση και οι ριζοσπαστικοί ισλαμιστές είναι στις περισσότερες περιπτώσεις, οι μόνο δυσареστημένοι που έχουν μείνει.

Οι ριζοσπαστικοί ισλαμιστές είναι αυτοί που τροφοδοτούν το θυμό εναντίον των διεφθαρμένων καθεστώτων αλλά και εναντίον των πολιτικών των ΗΠΑ καθώς επίσης θρέφουν το φόβο ενάντια στον εκσυγχρονισμό. Παρουσιάζουν την φιλελεύθερη δημοκρατία ως συνώνυμο της διαφθοράς, του σεξ και της βίας, μία εντύπωση που ενισχύεται από τις αμερικάνικες ταινίες και την τηλεόραση αλλά και από κάποιες ακραίες δηλώσεις χριστιανών κηρύκων των ΗΠΑ⁴.

Τα παραπάνω βέβαια δεν σημαίνουν ότι η κατάσταση έχει φτάσει στο σημείο που δεν υπάρχει καμία ελπίδα. Παρά το γεγονός ότι ο εκσυγχρονισμός και οι αμερικάνικες αξίες μπορεί να είναι ενοχλητικές, παράλληλα επιφέρουν καλύτερη εκπαίδευση, θέσεις απασχόλησης, καλύτερη παροχή υγείας και ένα εύρος ευκαιριών. Αυτό φαίνεται ότι γίνεται κατανοητό σε μεγάλο βαθμό στη Μέση Ανατολή όπου έρευνες καταδεικνύουν την αναγνώριση των πλεονεκτημάτων που παρέχει το εμπόριο, η παγκοσμιοποίηση και η βελτίωση των επικοινωνιών. Η τεχνολογία των Αμερικάνων αποτελεί αντικείμενο θαυμασμού και η αμερικάνικη κουλτούρα είναι πιο ελκυστική από τις πολιτικές των ΗΠΑ. Τα παραπάνω αποτελούν μία σημαντική ένδειξη ότι υπάρχει ακόμα πιθανότητα να απομονωθούν οι εξτρεμιστές.

Είναι δεδομένο ότι η δημοκρατία δεν μπορεί να επιβληθεί με τη βία. Εξάλλου, οι αλλαγές που λαμβάνουν χώρα, κυρίως σε κοινωνικό επίπεδο, σε

³ Nye Jr, J. S. (2004). Decline of America's Soft Power-Why Washington Should Worry, *The. Foreign Aff.*, 83, 1-5.

⁴ Nye Jr, J. S. (2004). Decline of America's Soft Power-Why Washington Should Worry, *The. Foreign Aff.*, 83, 1-5.

κάποια από τα κράτη της Μέσης Ανατολής, καταδεικνύουν ότι η φιλελεύθερη δημοκρατία μπορεί να συμβαδίζει με τη μουσουλμανική κουλτούρα και να υπάρξει ένα επιτυχημένο αποτέλεσμα όπως στην περίπτωση της Ιαπωνίας και της Νότιας Κορέας όπου φάνηκε ότι η δημοκρατία μπορεί να συνυπάρξει με τις αυτόχθονες ασιατικές αξίες, κάτι όμως που απαιτεί χρόνο και τη επιδέξια χρήση των πόρων ήπιας ισχύος από τις ΗΠΑ, σε συνδυασμό με άλλες οργανώσεις⁵.

Στην επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, οι Αμερικάνοι έθεσαν στον εαυτό τους την ερώτηση γιατί τους μισούν. Αυτό δεν είναι απόλυτο για τη Μέση Ανατολή αφού υπάρχουν πολλοί που δεν τους μισούν. Καθώς μαρτυρούν οι μετρήσεις υπάρχουν πολύς φόβος, παρανόηση και αντίθεση στις πολιτικές των ΗΠΑ αλλά παράλληλα υπάρχει και θαυμασμός για την αμερικάνικη κουλτούρα και αξίες.

Οι δημοσκοπήσεις σε 29 χώρες αναφέρουν ότι οι πολιτικές της Ουάσιγκτον είχαν αρνητική επίδραση σχετικά με την άποψή τους για τις Ηνωμένες Πολιτείες. Μια δημοσκόπηση του Ευρωβαρομέτρου διαπίστωσε ότι η πλειοψηφία των Ευρωπαίων πιστεύει ότι η Ουάσιγκτον έχει εμποδίσει τις προσπάθειες για την καταπολέμηση της παγκόσμιας φτώχειας, την προστασία του περιβάλλοντος και τη διατήρηση της ειρήνης. Τέτοιες στάσεις χαμηλότερης ήπιας ισχύος, μειώνουν την ικανότητα των Ηνωμένων Πολιτειών να επιτύχουν τους στόχους τους χωρίς να καταφεύγουν σε εξαναγκασμούς ή πληρωμές.

Οι σκεπτικιστές της ήπιας ισχύος αξιώνουν ότι η δημοτικότητα είναι εφήμερη και δεν θα πρέπει να καθοδηγεί την εξωτερική πολιτική. Οι Ηνωμένες Πολιτείες, ισχυρίζονται, είναι αρκετά ισχυρές για να κάνουν ό, τι θέλουν, με ή χωρίς την έγκριση του κόσμου και θα πρέπει απλά να δεχτούμε ότι οι άλλοι απλώς ζηλεύουν και δυσανασχετούν⁶.

Όμως, η πρόσφατη πτώση της ελκυστικότητας των ΗΠΑ δεν θα πρέπει να απορριφθεί έτσι εύκολα. Είναι αλήθεια ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν ανακάμψει από την αντιλαϊκή πολιτική και στο παρελθόν αλλά αυτό ήταν

⁵ Nye Jr, J. S. (2004). Decline of America's Soft Power-Why Washington Should Worry, *The. Foreign Aff.*, 83, 1-5.

⁶ Nye Jr, J. S. (2004). Decline of America's Soft Power-Why Washington Should Worry, *The. Foreign Aff.*, 83, 1-5.

συχνό κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, όταν οι άλλες χώρες εξακολουθούσαν να φοβούνται τη Σοβιετική Ένωση ως το μεγαλύτερο κακό. Οι σοφές πολιτικές όμως μπορούν να μειώσουν τους ανταγωνισμούς που γεννούν αυτές οι πραγματικότητες. Πράγματι, αυτό είναι που η Ουάσιγκτον πέτυχε μετά από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο χρησιμοποιώντας τους πόρους της ήπιας ισχύος για να προσελκύσουν και άλλους σε ένα σύστημα συμμαχιών που διήρκεσε 60 χρόνια. Ο Ψυχρός Πόλεμος κερδήθηκε με μια στρατηγική περιορισμού που χρησιμοποιούσε συνδυαστικά την ήπια και τη σκληρή ισχύ.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν τη νέα απειλή της τρομοκρατίας χωρίς τη συνεργασία των άλλων χωρών. Φυσικά, οι άλλες κυβερνήσεις συχνά συνεργάζονται από ιδιοτέλεια. Αλλά η έκταση της συνεργασίας τους συχνά επηρεάζεται από την ήπια ισχύ. Η ήπια ισχύς ως εκ τούτου, δεν είναι μόνο θέμα της εφήμερης δημοτικότητας αλλά είναι ένα μέσο για την απόκτηση των αποτελεσμάτων που τα Ηνωμένα Έθνη αποζητούν⁷.

Όταν η Ουάσιγκτον προεξοφλεί τη σημασία της ελκυστικότητας της στο εξωτερικό, πληρώνει ένα σημαντικό τίμημα. Όταν δε φτάνουν στο σημείο να γίνονται αντιδημοφιλείς σε άλλες χώρες, τότε οι ξένοι πολιτικοί ηγέτες είναι απίθανο να κάνουν χρήσιμες παραχωρήσεις. Και όταν οι πολιτικές των ΗΠΑ χάνουν τη νομιμότητά τους στα μάτια των άλλων, η δυσπιστία μεγαλώνει και το ίδιο ισχύει για τη μείωση της μόχλευσης των ΗΠΑ στις διεθνείς υποθέσεις.

Ο σημερινός αγώνας εναντίον της ισλαμικής τρομοκρατίας δεν είναι μια σύγκρουση πολιτισμών. Είναι ένας διαγωνισμός στενά συνδεδεμένος με τον εμφύλιο πόλεμο που μαίνεται μέσα στον ισλαμικό πολιτισμό μεταξύ μετριοπαθών και εξτρεμιστών. Οι Ηνωμένες Πολιτείες και οι σύμμαχοί τους θα κερδίσουν μόνο εάν υιοθετήσουν πολιτικές που απευθύνονται στους μετριοπαθείς και χρησιμοποιούν τη δημόσια διπλωματία αποτελεσματικά⁸.

Οι ΗΠΑ έχουν αποκτήσει οφέλη από την παγκόσμια εμβέλεια της δύναμης των αμερικάνικων συμβόλων. Πράγματι, τα τελευταία διαμορφώνουν τις ξένες κοινωνίες και να τους κάνει εξαρτώμενους από το παγκόσμιο κέντρο,

⁷ Nye Jr, J. S. (2004). Decline of America's Soft Power-Why Washington Should Worry, *The. Foreign Aff.*, 83, 1-5.

⁸ Nye Jr, J. S. (2004). Decline of America's Soft Power-Why Washington Should Worry, *The. Foreign Aff.*, 83, 1-5.

το έδαφος της ηγεμονίας. Η λήψη του διακρατικού πολιτισμού της σε κάθε κοινωνία εγγυάται την επιρροή της, δεδομένου ότι δημιουργεί μια υψηλή δεκτικότητα στα αμερικανικά σύμβολα και εμπορεύματα.

Η ηγεμονία της Αμερικής εκδηλώνεται με τη διαμόρφωση της συναίνεσης των άλλων να υιοθετήσουν τα μέρη του τρόπου ζωής της. Πράγματι, ένα ιδεολογικό πλαίσιο μπορεί να θεωρηθεί ως ενίσχυση με τον ίδιο τρόπο όπως ο Γκράμσι παρατήρησε σε εθνικό επίπεδο. Αναπτύσσοντας μαρξιστικές ιδέες, ο Ιταλός θεωρητικός υποστήριξε ότι οι δομές των νοημάτων κρύβουν την κυριαρχία μιας τάξης πάνω στην άλλη. Με ένα διαφορετικό τρόπο, ο Pierre Bourdieu έδειξε πως οι πιο ισχυροί και οι πλούσιοι άνθρωποι εξασφαλίζουν ότι ο πολιτισμός και τα ήθη τους, αναγνωρίζονται από τους άλλους, σαν τα υψηλότερα, που νομιμοποιούν την κοινωνική θέση των ισχυρών και των πλουσίων. Ως αποτέλεσμα, αυτά τα συμβολικά σύνολα επηρεάζουν έντονα την κοινωνική αλληλεπίδραση⁹.

Σε παγκόσμια κλίμακα, τα σύμβολα, οι αξίες και τα υλικά παραγωγής των Ηνωμένων Πολιτειών, υποστηρίζονται από ένα είδος ιδεολογίας. Σε πολλές χώρες, η ποπ κουλτούρα μπορεί να είναι μόνο αμερικάνική. Μια καλή ταινία κινουμένων σχεδίων πρέπει να είναι επώνυμη του Disney. Ομοίως, ένα καλό τραγούδι ροκ τραγουδιέται στα αγγλικά. Αυτή η πεποίθηση είναι πολύ διαδεδομένη, δεδομένου ότι διεισδύει η σφαίρα της κοινής λογικής που συσσωρεύει όλες τις ιδέες που φαίνονται τόσο αληθινές ότι δεν είναι πλέον αμφισβητήσιμες. Σύμφωνα με αυτή την άποψη, οι δομές αυτές σκέψης ζυγίζουν έναντι των ανταγωνιστών που θα έχουν χαρακτήρες εκτός από τον Μίκυ Μάους ή θα τραγουδήσουν σε γλώσσα άλλη εκτός από αμερικανικά αγγλικά. Με άλλα λόγια, η Αμερική δεν κυριαρχεί μόνο λόγω της ασυμμετρίας των οικονομικών δυνατοτήτων της αλλά το πιο σημαντικό, λόγω των δυσμενών προκαταλήψεων κατά των μη-αμερικανικών συμβόλων¹⁰.

Η επαφή με αυτές τις πολιτιστικές αναφορές διαμορφώνει τις αποφάσεις και τις επιρροές στα πρότυπα διαβίωσης. Αν η κοινωνία είναι μια σειρά από ανθρώπους σε αλληλεξάρτηση μεταξύ τους, για κάθε πρόσωπο η

⁹ Bohas, A. (2006). The paradox of anti-Americanism: Reflection on the shallow concept of soft power. *Global society*, 20(4), 395-414.

¹⁰ Bohas, A. (2006). The paradox of anti-Americanism: Reflection on the shallow concept of soft power. *Global society*, 20(4), 395-414.

κοινωνική ρύθμιση προσδιορίζει τον τύπο των αλληλεπιδράσεων και πρακτικών του. Ως αποτέλεσμα, τέτοιοι περιορισμοί ασκούν επιρροή και στις σκέψεις. Οι έννοιες και η συμπεριφορά έχουν στενούς δεσμούς και αλληλεπιδρούν η μία με την άλλη. Επιπλέον, η έμφαση που οι εταιρίες τοποθετούν στη διαφήμιση και στα εμπορικά σήματα δημιουργεί μια αίσθηση της εγγύτητας και την υπεροχής των προϊόντων τους σε σύγκριση με τα άλλα. Σε καθημερινή βάση, οι άνθρωποι έρχονται αντιμέτωποι με τις ίδιες ετικέτες και τα καλογολικά στοιχεία, τα οποία έχουν γίνει μέρος του περιβάλλοντος τους. Όπως οι Berger και Luckmann προτείνουν, «το κοινωνικό απόθεμα των γνώσεων διαφοροποιεί την πραγματικότητα με βαθμούς οικειότητας». Στη συνέχεια, προσθέτουν ότι «αφήνει το σύνολο του κόσμου αδιαφανές. . . η πραγματικότητα της καθημερινής ζωής εμφανίζεται πάντα ως μία ζώνη διαύγειας πίσω από το οποίο υπάρχει ένα υπόβαθρο του σκότους»¹¹.

Τα διακρατικά σύμβολα ενθαρρύνουν άμεσα ένα συγκεκριμένο τρόπο ζωής. Στην πραγματικότητα, οι λαοί σε όλο τον κόσμο προσπαθούν να φθάσουν τα πρότυπα διαβίωσης παρόμοια με εκείνα της Αμερικής, δηλαδή να έχουν στην ιδιοκτησία τους SUV και να τρώνε fast food. Κατά συνέπεια, τα φαινόμενα αυτά εμφανίζονται σε διαφορετικές χώρες παρόμοιες με εκείνες στις Ηνωμένες Πολιτείες. Μπορούν να προσδιοριστούν ως η συνέπεια των εισαγόμενων συνήθειων. Για παράδειγμα, η Γαλλία θα βιώσει το ζήτημα της παχυσαρκίας κατά την προσεχή δεκαετία. Το πρόβλημα αυτό έχει ήδη επηρεάσει το Μεξικό, ενώ πολλοί από τους ανθρώπους του, εξακολουθούν να υποφέρουν από την πείνα¹².

Αυτές οι αξίες και τα ιδανικά άλλαξαν τον τρόπο που οι λαοί αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους. Για παράδειγμα, οι γυναίκες της Ασίας των οποίων τα άκρα των ματιών είναι επιμήκη, υποβάλλονται σε χειρουργικές επεμβάσεις διαμόρφωσης τους σύμφωνα με τα δυτικά πρότυπα. Αυτό σημαίνει ότι η Δυτική ηγεμονία επηρεάζει τους ανθρώπους στα πιο οικεία τμήματα της ταυτότητας τους και σε τους αυτήν την περίπτωση, στον ορισμό

¹¹ Bohas, A. (2006). The paradox of anti-Americanism: Reflection on the shallow concept of soft power. *Global society*, 20(4), 395-414.

¹² Bohas, A. (2006). The paradox of anti-Americanism: Reflection on the shallow concept of soft power. *Global society*, 20(4), 395-414.

της ομορφιάς. Αυτή η συμπεριφορά προκύπτει από τις τιμές που έχουν αποκτήσει.

Η διαδικασία της διάχυσης φέρνει περισσότερο ένα πολλαπλό και ετερογενή πολιτισμό από ό, τι μία απλή ομογενοποίηση. Στην πραγματικότητα, συγκεκριμένες κουλτούρες και ταυτότητες παραμένουν αλλά ανταγωνίζονται τώρα με διακρατικές ιδέες και σύμβολα. Αυτή η ετερογένεια που προκαλείται από την παγκόσμια διάδοση των συμβόλων και την ανθεκτικότητα των άλλων νοημάτων και αποτελεσμάτων από τα ατέρμονα παιχνίδια μεταξύ των φορέων σε στρατηγικές δραστηριότητες όπως ο οπτικοακουστικός τομέας σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο στάδιο. Η μετατόπιση των διαμορφώσεων εξαρτάται από συνασπισμούς παραγόντων, θεσμικών μηχανισμών και κοινωνικοοικονομικών πρακτικών¹³.

Σε αυτό το πλαίσιο, πρέπει κανείς να παρατηρήσει τη γαλλική πολιτιστική πολιτική ως μια πρωτοβουλία από ένα κρατικό φορέα να περιοριστεί η περίπλοκη δομή της εξάρτησης από την Αμερική. Αυτό προσπαθεί να γίνει εφικτό με τη διατήρηση μίας παραγωγής διαφορετικών ταινιών μέσω πολιτικών σε διαφορετικά επίπεδα διακυβέρνησης: τα συστήματα των επιδοτήσεων και των ποσοστώσεων. Επιπλέον, ο Καναδάς είναι σε αντίθεση με μια συνολική συμφωνία ελεύθερου εμπορίου στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου. Επιπλέον, η Γαλλία κινητοποίησε την Ευρωπαϊκή Ένωση και την UNESCO για αυτό το ζήτημα, ενώ η διασυννοριακή προώθηση αυτής της αιτίας, στο πλαίσιο εταιρικής σχέσης με τις εθνικές και ξένες βιομηχανίες, οι εκπρόσωποι στον γαλλικό τομέα έχουν δραστηριοποιηθεί παγκοσμίως για να πείσουν άλλους επαγγελματίες και τη δημόσια γνώμη. Αυτός ο ακτιβισμός έχει εν μέρει επιτυχία εάν κάποιος ρίξει μια ματιά στο μερίδιο αγοράς των εθνικών ταινιών στη Γαλλία, την αναγέννηση του κινηματογράφου στην Ευρώπη και εγκρίνοντας αυτό το πολιτιστικό αίτημα από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, τα αποτελέσματα αυτά δεν απέχουν μακριά από την αποτυχία περιορισμού της μαζικής

¹³ Bohas, A. (2006). The paradox of anti-Americanism: Reflection on the shallow concept of soft power. *Global society*, 20(4), 395-414.

διάχυσης του αμερικανικού τρόπου ζωής, που είναι κοινός ιδιαίτερα σε όλα τα μέλη της Ε.Ε¹⁴.

Επιπλέον, η διάδοση αυτού του συμπλέγματος των νοημάτων και των αγαθών επηρεάζει την εθνική ταυτότητα σε μεγάλο βαθμό. Στην πραγματικότητα, αυτό θολώνει τη συλλογική συνείδηση στις ξένες χώρες. Με τη σειρά του, έχει αμφιβολίες για τον βαθμό αυτονομίας που μια χώρα διατηρεί στους τρόπους ζωής και σκέψης που είναι εμπνευσμένα από τα αμερικανικά πρότυπα. Υπό αυτές τις συνθήκες, είναι δυνατή η πολιτιστική πολυμορφία, όταν όλοι στρέφουν το βλέμμα τους στο ίδιο κέντρο, έχουν την ίδια γεύση, και σκέφτονται με τον ίδιο τρόπο. Συγκεκριμένα, πώς μπορεί μια κυβέρνηση να επιτύχει μια πολιτική για μία εναλλακτική λύση στον κινηματογράφο όταν οι αμερικάνικες ταινίες κυριαρχούν στον κλάδο και διαμορφώνουν τη σκέψη των πολιτών¹⁵;

Με τον τρόπο αυτό, η αμερικάνικη δύναμη από την άποψη της γνωστικής λειτουργίας και των προτιμήσεων, σαφώς ανήκει στη σφαίρα της «διαρθρωτικής εξουσίας», την οποία η Susan Strange χαρακτηρίζει ως «η δύναμη να διαμορφώσει και να καθορίσει τις δομές της παγκόσμιας πολιτικής οικονομίας. . . την εξουσία να αποφασίσει πώς θα γίνουν τα πράγματα, η δύναμη να διαμορφώσει πλαίσια εντός των οποίων τα κράτη σχετίζονται μεταξύ τους»¹⁶.

Αντιστοιχεί επίσης στην προσέγγιση της «τρισιδιάστατης δύναμης» της Lukes, η οποία θεωρείται η διαμόρφωση των αντιλήψεων και των συμφερόντων των πολιτών σε εθνικό επίπεδο ως μέρος της εξουσίας. Αναμφισβήτητα, η σημερινή ηγεμονία καθορίζει, σε κάποιο βαθμό, τη γνωστική λειτουργία και τις προτιμήσεις των ξένων ανθρώπων, η οποία

¹⁴Bohas, A. (2006). The paradox of anti-Americanism: Reflection on the shallow concept of soft power. *Global society*, 20(4), 395-414.

¹⁵ Bohas, A. (2006). The paradox of anti-Americanism: Reflection on the shallow concept of soft power. *Global society*, 20(4), 395-414.

¹⁶ Bohas, A. (2006). The paradox of anti-Americanism: Reflection on the shallow concept of soft power. *Global society*, 20(4), 395-414.

μειώνει την ικανότητά τους να επικρίνουν και να φανταστούν μία εναλλακτική διεθνής τάξη¹⁷.

Οι πολιτιστικές μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών και των Ηνωμένων Πολιτειών ξεδιπλώνονται με τρόπο κέντρου / περιφέρειας. Με την έννοια «e'conomie mondiale» του Braudel, μπορεί κανείς να τονίσει ότι αυτό το μοτίβο λαμβάνει χώρα σε μία πολωμένη και συνεκτική περιοχή όπου μια πολιτική οντότητα περιορίζει τους άλλους πολιτικά και οικονομικά. Σε αυτό το σύνολο, τα διεθνικά σύμβολα συλλαμβάνονται στο έδαφος των ΗΠΑ και ως αποτέλεσμα φέρουν το αποτύπωμα της. Συνεπώς, η ρύθμιση της «κατεύθυνσης», τοποθετεί τα κράτη σε μια εξαρτημένη σχέση με την Αμερική, η οποία την καθιστά την τελευταία αναφορά για τους ξένους ανθρώπους. Με άλλα λόγια, τα αγαθά και τις έννοιες είναι όλο και πιο ισχυρά, δεδομένου ότι έχουν τις ρίζες τους στη ζωή των ξένων χωρών. Η ενσωμάτωσή τους σε διαφορετικές κοινωνίες ενισχύει το βάθος τους σε συλλογικές εικόνες σημαντικά, δεδομένου ότι επωφελούνται από την κοινωνική πίεση σε εξέλιξη οποιουδήποτε κοινωνικού συστήματος¹⁸.

1.2. Τα χαρακτηριστικά και οι πηγές της ήπιας ισχύος

Ο Joseph Nye έθεσε στο τραπέζι των διεθνών υποθέσεων το 1990 ένα κρίσιμο ερώτημα: Πώς θα κάνουμε κατανοητές τις μεταβαλλόμενες μορφές επιρροής σε ένα μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον. Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, η συντριπτική καθήλωση στο πλαίσιο των πολιτικών και ακαδημαϊκών κύκλων ήταν στα πυρηνικά οπλοστάσια και στη μάζα συμβατικών στρατών μέσα σε μία διπολική δομή των συμβατικών αρχών. Ο Nye μας ενημέρωσε για το γεγονός ότι το νέο διεθνές περιβάλλον απαιτούσε από τις ΗΠΑ να στραφούν σε νέους (ή να ξαναβρούν παλιούς) τρόπους για να επηρεάσουν την αναδυόμενη νέα παγκόσμια τάξη. Ο Nye ήθελε να τονίσει τις νέες μεθόδους της αμερικανικής επιρροής για το νέο περιβάλλον. Η εστίαση του Ψυχρού Πολέμου στις στρατιωτικές δραστηριότητες είχε ως αποτέλεσμα την υποτίμηση των ΗΠΑ. Ο Nye υποστήριξε ότι αν υπήρχε ένα

¹⁷ Bohas, A. (2006). The paradox of anti-Americanism: Reflection on the shallow concept of soft power. *Global society*, 20(4), 395-414.

¹⁸ Bohas, A. (2006). The paradox of anti-Americanism: Reflection on the shallow concept of soft power. *Global society*, 20(4), 395-414.

μέρισμα ειρήνης, οι ΗΠΑ χρειάζεται να σκεφτούν για την επίτευξη της ειρήνης και τι θα επακολουθήσει. Το ερώτημα που ο Nye ρώτησε ήταν: Ποια εργαλεία ή ικανότητες απαιτούνται για την εφαρμογή μεθόδων για τους σκοπούς της πειθούς ώστε να συνεχιστεί η επιρροή των ΗΠΑ στο μετά τον Ψυχρό Πόλεμο περιβάλλον;¹⁹

Αντί να επικεντρώνεται στις επιπτώσεις αυτών των δυνατοτήτων, η ανάλυση της ήπιας ισχύος έχει σε μεγάλο βαθμό ως αποτέλεσμα την εξελιγμένη καταμέτρηση των εργαλείων ή των πόρων. Η ανάλυση της ήπιας ισχύος πρότεινε ότι οι κυβερνήσεις πρέπει να αναπτύξουν και να διατηρήσουν τις δυνατότητες της ήπιας ισχύος. Έδωσαν λιγότερη προσοχή στο πώς τέτοιες ικανότητες θα μπορούσαν να έχουν επίδραση ή επίπτωση. Ο Nye αναφέρει ότι είμαστε γοητευμένοι από την συγκεκριμενοποίηση και το συνολικό ύψος των πόρων, μην εξηγώντας ποια συμπεριφορά τους παράγει. Οι ίδιες ικανότητες και νοοτροπίες υπήρχαν ακόμη και στη μέση της επανάστασης της επικοινωνίας που εγκαινιάστηκε από την εμφάνιση του διαδικτύου. Η καταμέτρηση των πυρηνικών οπλοστασίων και των συμβατικών όπλων αντικαταστάθηκε με την καταμέτρηση των οπαδών του Twitter ή του Facebook οπαδούς και τη γλώσσα του Στέιτ Ντιπάρτμεντ.

Το ζήτημα του πώς οι πόροι αυτοί μπορούν να έχουν επιπτώσεις χάθηκε. Κριτικά, το ζήτημα του πώς οι σχέσεις αλλάζουν, και μπορούν να αντιμετωπιστούν, συχνά δεν λαμβάνονται υπόψη επειδή η εργασία αυτή είναι εννοιολογική και μεθοδολογικά δύσκολη²⁰.

Η στρατηγική αφήγηση είναι η ήπια δύναμη στον 21ο αιώνα. Η στρατηγική αφήγηση ξεκινά από ένα παρόμοιο σημείο εκκίνησης που ο Nye αντιμετώπισε το 1990, την κατανόηση θεμελιώδους αλλαγής στο διεθνές σύστημα και ζητώντας τις καλύτερες μέθοδοι για να επηρεάσει τις διεθνείς υποθέσεις. Η στρατηγική αφήγηση μας φέρνει πίσω σε βασικές ερωτήσεις στις Διεθνείς Σχέσεις, πίσω στο ερώτημα ποιες μέθοδοι της πειθούς και της επιρροής είναι πιθανό να εργάζονται κα κάτω από ποιες συνθήκες και με εστίαση σε αυτές τις συνθήκες επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης, οι οποίες έχουν αλλάξει τόσο

¹⁹ Roselle, L., Miskimmon, A., & O'Loughlin, B. (2014). Strategic narrative: A new means to understand soft power. *Media, War & Conflict*, 7(1), 70-84.

²⁰ Roselle, L., Miskimmon, A., & O'Loughlin, B. (2014). Strategic narrative: A new means to understand soft power. *Media, War & Conflict*, 7(1), 70-84.

ριζικά από το δημιουργικό άρθρο του Nye του 1990. Πράγματι, ο ίδιος ο Nye υποστηρίζει τώρα ότι οι διεθνείς υποθέσεις έχουν γίνει ένα θέμα του ποιου η ιστορία κερδίζει²¹.

Συχνά δε ο Nye αναφέρεται στο ρόλο των αφηγήσεων στις διεθνείς σχέσεις. Ωστόσο, δεν το κάνει για να διερευνήσει τη φύση των αφηγήσεων ή γιατί προσπαθεί να εξηγήσει πώς μια αφήγηση γίνεται πειστική για το κοινό. Η ανάλυση του σχηματισμού προβολής και κριτικά, η λήψη των στρατηγικών αφηγήσεις και οι αλληλεπιδράσεις κάνουν την ανάλυση της ήπιας ισχύς να υπόσχεται πολλά τα οποία όμως δεν έχει αποδώσει²².

Αν κοιτάξει κανείς πιο προσεκτικά την «έλξη», προκύπτουν ερωτήματα σχετικά με τον μηχανισμό μέσω του οποίου η ήπια δύναμη εργάζεται για να παραχθεί ένα επιθυμητό αποτέλεσμα. Ο Nye, λέει, για παράδειγμα, ότι η έλξη είναι κάτι περισσότερο από την πειθώ μέσω του ορθολογικού επιχειρήματος. Προτείνει ότι η ήπια ισχύς πηγαίνει πέρα από αυτό – αγγίζοντας ή επηρεάζοντας και συναισθήματα επίσης. Σίγουρα, η πρόσφατη εργασία σχετικά με το ρόλο της λογικής και του συναισθήματος στην ανθρώπινη νόηση με την περίοπτη θέση της λογικής επηρεάζει τον τρόπο που το κοινό εμπλέκεται σε διεθνείς υποθέσεις. Ωστόσο, αυτός ο μηχανισμός δεν είναι σαφώς καθορισμένος και η έλξη μπορεί να είναι, και συχνά είναι, καταναγκασμός, μία έννοια που αποκαλείται ως αναπαραστατική δύναμη. Αυτή είναι η άσκηση της εξουσίας από τη χρήση της γλώσσας με ρητορικές παγίδες σε άλλους και αυτή υπογραμμίζεται στην περίπτωση των ΗΠΑ και ειδικά στην κατάδειξη των αντιφάσεων στις δηλώσεις του Ηνωμένου Βασιλείου κατά τη διάρκεια της κρίσης του Σουέζ του 1956 που υπονόμωσε την αίσθηση της ταυτότητας στους ηγέτες του Ηνωμένου Βασιλείου περιορίζοντας τη δράση τους. Υπάρχουν ενδείξεις ότι η ήπια δύναμη μπορεί, υπό ορισμένες συνθήκες, να είναι καταναγκαστική. Στην περίπτωση του

²¹ Roselle, L., Miskimmon, A., & O'Loughlin, B. (2014). Strategic narrative: A new means to understand soft power. *Media, War & Conflict*, 7(1), 70-84.

²² Roselle, L., Miskimmon, A., & O'Loughlin, B. (2014). Strategic narrative: A new means to understand soft power. *Media, War & Conflict*, 7(1), 70-84.

Ηνωμένου Βασιλείου ήταν εξαναγκαστική σε μια πορεία δράσης, προκειμένου να παραμείνει συνεπής με τις αξίες της²³.

Ωστόσο, υπάρχει και μια άλλη δυνατότητα. Η έλξη που σχετίζεται με τον όρο ήπια δύναμη μπορεί επίσης να αφορά την ικανοποίηση των αναγκών. Η ελκυστικότητα μπορεί να βασίζεται σε δύο ή είτε ορθολογικές, είτε συναισθηματικές συνιστώσες του πολιτισμού, των αξιών ή πολιτικές. Για παράδειγμα, αξίες όπως η δημοκρατία, η ελευθερία, η ανακούφιση της φτώχειας, και τα ανθρώπινα δικαιώματα μπορούν να προσελκύσουν τους άλλους επειδή αντιμετωπίζουν τις ατομικές και συλλογικές επιθυμίες και ανάγκες²⁴.

Άλλοι δεν μπορούν να εξαναγκάζονται σε μια έλξη για αυτές τις αξίες, αλλά είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι αυτές οι αξίες μπορούν να περιορίσουν τη μελλοντική συμπεριφορά και να χρησιμοποιηθούν στο πλαίσιο της παραστατικής δύναμης. Εάν ένα κράτος ισχυρίζεται ότι εκτιμά το δόγμα της Ευθύνης Προστασίας λόγω της δέσμευσής του για τα ανθρώπινα δικαιώματα, για παράδειγμα, αυτό υπαγορεύει συγκεκριμένη πολιτική και οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων πρέπει να συμβαίνουν σε άλλο κράτος²⁵.

Η διάκριση και η σχέση μεταξύ της σκληρής δύναμης και της ήπιας δύναμης εγείρει σημαντικές εννοιολογικές εκτιμήσεις. Η διάκριση μεταξύ σκληρής και ήπιας δύναμης είναι πάντα δύσκολη. Οι πόροι της σκληρής δύναμης περιλαμβάνουν στρατιωτικούς και οικονομικούς πόρους. Οι πόροι της ήπιας δύναμης, όπως είναι σήμερα κατανοητό, περιλαμβάνουν τον πολιτισμό, τις αξίες και τις πολιτικές. Ωστόσο, υπάρχει μια διαφορετική αξιοποίηση των σκληρών και μαλακών πόρων. Οι πόροι πιο συχνά διατηρούνται σε εφεδρεία, και χρησιμοποιούνται σε συγκεκριμένες στιγμές, ή

²³ Roselle, L., Miskimmon, A., & O'Loughlin, B. (2014). Strategic narrative: A new means to understand soft power. *Media, War & Conflict*, 7(1), 70-84.

²⁴ Roselle, L., Miskimmon, A., & O'Loughlin, B. (2014). Strategic narrative: A new means to understand soft power. *Media, War & Conflict*, 7(1), 70-84.

²⁵ Roselle, L., Miskimmon, A., & O'Loughlin, B. (2014). Strategic narrative: A new means to understand soft power. *Media, War & Conflict*, 7(1), 70-84.

εντός ορισμένων χρονοδιαγραμμάτων με συγκεκριμένες στρατηγικές και τακτικούς στόχους στο μυαλό²⁶.

Από την αρχική ανάλυση της ήπιας δύναμης έλειπε μια πλήρως ανεπτυγμένη αίσθηση του οργανισμού ή της στρατηγικής. Ένα κράτος δεν χρειάζεται να αναπτύξει πόρους σκληρής ισχύος αλλά μπορεί να απειλήσει τη χρήση αυτών των πόρων και να εξακολουθεί να ασκεί εξουσία. Σε αντίθεση, οι πόροι της ήπιας ισχύος δεν διατηρούνται σε εφεδρεία, αλλά πρέπει να είναι κοινοί. Δεν έχει κανένα νόημα, για παράδειγμα, να χρηματοδοτήσει ένα πολιτιστικό πρόγραμμα που δεν είναι υλοποιήσιμο, ή για την παραγωγή ενός ντοκιμαντέρ του BBC που πρόκειται να βγει στον αέρα. Τούτου λεχθέντος, μπορεί να υπάρχουν φορές όταν η επικοινωνία της ήπιας δύναμης και οι αφηγήσεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν στρατηγικά. Μπορούν να προωθήσουν τους πόρους της ήπιας ισχύος και δημοσιότητας για το κοινό όπως στην παραστατική δύναμη ή στις στρατηγικές αφηγήσεις. Εξίσου, οι πόροι της σκληρής ισχύος μπορούν να χρησιμοποιηθούν εργαλειακά στην επιρροή της συμπεριφορά ενός στόχου. Κατά συνέπεια, ο Nye παραθέτει τις δεξιότητες του παράγοντα στη μετατροπή των πόρων σε συμπεριφορικά αποτελέσματα²⁷.

Οι στρατηγικές μετατροπής της ισχύος έχουν αποδειχθεί ότι είναι η κρίσιμη μεταβλητή που δεν λαμβάνει αρκετή προσοχή σύμφωνα με τον Nye και ως εκ τούτου, έγραψε ένα ολόκληρο βιβλίο για την ηγεσία και τις στρατηγικές δεξιότητες που απαιτούνται για να επιτευχθεί αυτή η μετατροπή. Επιπλέον, οι πόροι της σκληρής ισχύος περιορίζονται στα όρια του δημόσιου τομέα τουλάχιστον στην περίπτωση των στρατιωτικών μέσων και στα κρατικά μονοπώλια. Οι πόροι ήπιας ισχύος βρίσκονται τόσο εντός όσο και εκτός του δημόσιου τομέα. Οποιοδήποτε σχέδιο για την αξιοποίηση των πόρων ήπιας ενέργειας πρέπει να αναγνωρίσει ότι μεταξύ των σημαντικών χαρακτηριστικών της δύναμης μίας χώρας είναι οι αξίες που συνδέονται με την, ως πούμε, ανοιχτή, σύνθετη και πολύμορφη κοινωνία. Η ήπια ισχύς μπορεί να είναι μια ιδιότητα των πανεπιστημίων της χώρας, των

²⁶ Roselle, L., Miskimmon, A., & O'Loughlin, B. (2014). Strategic narrative: A new means to understand soft power. *Media, War & Conflict*, 7(1), 70-84.

²⁷ Roselle, L., Miskimmon, A., & O'Loughlin, B. (2014). Strategic narrative: A new means to understand soft power. *Media, War & Conflict*, 7(1), 70-84.

επιχειρήσεων, των θρησκευτικών οργανώσεων, των αθλητικών ομάδων και των πολιτών της. Αυτά όλα γίνονται δυνητικά στοιχεία στις στρατηγικές εξουσίας της ήπιας ισχύος, αλλά αυτά θα πρέπει να δελεαστούν στην αγορά εργασίας για την επίτευξη των εθνικών στόχων, τουλάχιστον σε μη αυταρχικά κράτη²⁸.

Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες είναι οι εκτιμήσεις της ήπιας δύναμης στη χρήση στρατιωτικής δύναμης. Έχει υποστηριχθεί ότι η σκληρή και η ήπια ισχύς είναι εννοιολογικά διακριτές με μια σειρά από τρόπους. Σήμερα, ωστόσο, υπάρχει μια σημαντική τάση που σχετίζεται με τη χρήση της ήπιας ισχύος από τα παραδοσιακά προπύργια της σκληρής δύναμης. Αυτό μπορεί να δει κανείς στην περίπτωση του Αφγανιστάν, για την παράδειγμα, όπου οι στρατιωτικές δυνάμεις έχουν αναλάβει ένα μεγάλο ρόλο στη σταθεροποίηση και στην ανάπτυξη. Αυτό σημαίνει ότι ο στρατός χρησιμοποιεί πόρους τόσο της σκληρής όσο και της ήπιας ισχύος. Αυτό πηγαίνει πολύ πιο πέρα από την ιδέα του Nye ότι ένας καλά διοικούμενος στρατός μπορεί να είναι μια πηγή ήπιας δύναμης²⁹.

1.3. Ήπια ισχύς και εξωτερική πολιτική

Η σύλληψη του Nye της ήπιας δύναμης αναγνωρίζει τη σημασία των ιδεών και του πολιτισμού στις διεθνείς σχέσεις και στην εξωτερική πολιτική. Αντί να εστιάζουν στην σκληρή δύναμη, όπως η ικανότητα να εξαναγκάσεις ή να προκαλέσεις ένα άλλο να κάνει κάτι, οι μελετητές και οι πολιτικοί συχνά λένε ότι η ήπια ισχύς είναι η ικανότητα να επηρεάσεις τους άλλους μέσα από την έλξη του πολιτισμού, των αξιών, και πολιτικές - οι οποίες θεωρούνται ως πόροι της ήπιας ισχύος.

Ένας διαφορετικός τρόπος να σκεφτούμε την ήπια δύναμη είναι η ικανότητα να δημιουργήσει συναίνεση γύρω από κοινές έννοιες. Αν οι άνθρωποι πιστεύουν, για παράδειγμα, ότι η προώθηση και η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι σημαντική και επιθυμητή, είναι πιο δύσκολο να νομιμοποιήσεις τις δράσεις που θεωρείται ότι είναι σε σύγκρουση με την εν

²⁸ Roselle, L., Miskimmon, A., & O'Loughlin, B. (2014). Strategic narrative: A new means to understand soft power. *Media, War & Conflict*, 7(1), 70-84.

²⁹ Roselle, L., Miskimmon, A., & O'Loughlin, B. (2014). Strategic narrative: A new means to understand soft power. *Media, War & Conflict*, 7(1), 70-84.

λόγω συναίνεση. Δημιουργώντας μια κοινή συναίνεση για να αναγκάσεις ένα άλλο να κάνει κάτι μπορεί να είναι πολύ πιο δύσκολο από ό, τι χρησιμοποιώντας σκληρή δύναμη, αλλά δεν υπάρχει λόγος να πιστεύουμε ότι τα αποτελέσματα μπορεί να είναι πιο μόνιμα. Οι πόροι ήπιας ενέργειας μπορούν να θέσουν το στάδιο για κοινές αντιλήψεις και αυτό ενισχύει άλλους τύπους αλληλεπιδράσεων, συμπεριλαμβανομένων των ευκαιριών στην επιχείρηση, και τον συντονισμό των κοινών ανθρώπινων στόχων όπως η ανακούφιση του ανθρώπινου πόνου. Ο Nye ονομάζει αυτή τη διαδικασία χρησιμοποιώντας την ήπια δύναμη για τη δημιουργία ενός δεκτικού περιβάλλοντος. Δεν αποτελεί έκπληξη, λοιπόν, ότι για τη χάραξη πολιτικής οι σχολιαστές επισημαίνουν την ήπια ισχύ ως ένα τρόπος για τη μείωση των εντάσεων, την αποκλιμάκωση των συγκρούσεων και την εύρεση κοινού εδάφους στις διεθνείς υποθέσεις³⁰.

Η διπλωματία θεωρείται ως άλλο ένα εργαλείο της ήπιας ισχύος τόσο στις παραδοσιακές επαφές των κυβερνήσεων, όσο και στις επαφές κυβερνήσεων και κοινού. Πολλά έχουν γραφτεί για την ήπια δύναμη και τη δημόσια διπλωματία. Ένα σημαντικό σημείο είναι ότι η ήπια ισχύς έχει πόρους που μπορούν να διοχετευθούν μέσω της δημόσιας διπλωματίας. Η δημόσια διπλωματία μπορεί, υπό ορισμένες συνθήκες, να χρησιμεύσει για να ενισχύσουν τους πόρους της ήπιας ισχύος και την ενίσχυση της έλξης μιας χώρας³¹.

³⁰ Roselle, L., Miskimmon, A., & O'Loughlin, B. (2014). Strategic narrative: A new means to understand soft power. *Media, War & Conflict*, 7(1), 70-84.

³¹ Roselle, L., Miskimmon, A., & O'Loughlin, B. (2014). Strategic narrative: A new means to understand soft power. *Media, War & Conflict*, 7(1), 70-84.

Κεφάλαιο 2. Ισλαμικός φονταμενταλισμός

2.1. Η έννοια του φονταμενταλισμού

Πολύ πριν από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, οι μελετητές είχαν αναγνωρίσει την πολιτικοποίηση της θρησκείας ως ένα νέο παγκόσμιο φαινόμενο. Χαρακτήρισαν την περιγραφή και την ανάλυση αυτού του νέου κύματος ως θρησκευτικό φονταμενταλισμό. Ο όρος, βέβαια, σύντομα έγινε έντονα φορτισμένος, λόγω της εφαρμογής του στην επανάσταση του Αγιατολάχ στο Ιράν το 1979 και το επακόλουθο κλίμα του θρησκευτικού φανατισμού και του εξτρεμισμού εκεί. Μια δεκαετία αργότερα, μετά την πτώση του τοίχους του Βερολίνου, ορισμένοι παρατηρητές, ως επί το πλείστον αριστεροί, υποστήριξαν ότι με την κατάρρευση του κομμουνισμού η Δύση είχε χάσει την αψίδα-εχθρό της. Από τότε, βέβαια, η Δύση έχει κατηγορηθεί ότι είναι σε επιφυλακή για ένα υποκατάστατο εχθρό και ο ισλαμικός φονταμενταλισμός φαίνεται ότι έχει τα προσόντα να κατακτήσει αυτή τη θέση. Το υποκείμενο επιχείρημα είναι ότι η Δύση πρέπει να προσδιορίσει ένα νέο εχθρό, έτσι ώστε να διασφαλίσει της συνέχεια της πολιτικής και στρατιωτικής ενότητας και ηγεμονία της. Είναι ατυχές το γεγονός ότι σε αυτό το κυνικό κλίμα, ο πρώην Γενικός Γραμματέας του NATO Willy Claes εξέδωσε μια δήλωση που φάνηκε να υποστηρίζει αυτή την υποψία. Ο Claes στην πραγματικότητα πρότεινε την αντιμετώπιση του ισλαμικού φονταμενταλισμού ως την επόμενη μεγάλη απειλή για τον δυτικό πολιτισμό, και όντως η ρητορική των ισλαμιστών φονταμενταλιστών έντονα μπορεί να δικαιολογήσει την υιοθέτηση μίας τέτοιας θέσης από το NATO³².

Οι Ισλαμιστές φονταμενταλιστές πράγματι έχουν επιτεθεί στη Δύση, πιστεύοντας ειλικρινά ότι ο κόσμος είναι ήδη μάρτυρες της παρακμή της και ότι ως εκ τούτου, θα είναι σε θέση σύντομα να διακηρύξουν μία νέα, προκειμένου να αντικαταστήσει την απαξιωμένη Δυτική παγκόσμια τάξη. Η άποψή τους για μια νέα τάξη είναι με βάση τα πολιτικά δόγματα του Ισλάμ, βεβαίως, όπως ερμηνεύονται από αυτούς. Κάποιος δεν χρειάζεται να είναι ειδικός στα ισλαμικά κινήματα για να γνωρίζει πόσο αδύναμα και διχασμένα είναι στις κινήσεις τους. Οι φονταμενταλιστές μπορούν να δημιουργήσουν

³² Tibi, B. (2002). *The challenge of fundamentalism: Political Islam and the new world disorder* (Vol. 9). Univ of California Press.

τρομακτική επίπεδα της τρομοκρατίας και να ρίξουν στους δρόμους αναταραχή, αλλά είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς τα ποικιλόμορφα ισλαμικά φονταμενταλιστικά κινήματα να ενώνονται μαζί αρκετό καιρό για να δημιουργήσουν μια νέα τάξη πραγμάτων, ακόμη και αν είχαν τα απαιτούμενα οικονομικά, πολιτικά και στρατιωτικά μέσα³³.

Η νέα παγκόσμια διαταραχή είναι, ωστόσο, κάτι πολύ περισσότερο από μία αναταραχή. Οι ευρύτερες προεκτάσεις της είναι αυτές που την έχουν ήδη κάνει αξιόπιστη από την κρίση του έθνους-κράτους στις περισσότερες χώρες της Ασίας και της Αφρικής. Και πάλι, ο φονταμενταλισμός είναι κάτι πολύ περισσότερο από ό, τι ο εξτρεμισμός και η τρομοκρατία. Είναι μία ισχυρή αμφισβήτηση της υπάρχουσας τάξης του διεθνούς συστήματος των κοσμικών εθνών-κρατών. Δεδομένου ότι ο θεσμός αυτός είναι δυτικής προέλευσης, η εξέγερση εναντίον του είναι επίσης μια εξέγερση εναντίον της Δύσης. Τι έχει το Ισλάμ να κάνει με αυτή την εξέγερση, και γιατί υπάρχει μια σύνδεση που γίνεται μεταξύ του Ισλάμ και του φονταμενταλισμού; Στην πραγματικότητα, το Ισλάμ είναι τόσο μια παγκόσμια θρησκεία όσο και ένας σημαντικός πολιτισμός, που ασπάζεται το ένα πέμπτο των ανθρώπων στον πλανήτη. Στην εποχή της σύγκρουσης των πολιτισμών, παγκόσμια ειρήνη σημαίνει διαμονή μεταξύ των πολιτισμών, αμοιβαία ισότητα, σεβασμός και αναγνώριση. Η αμφισβήτηση της συνεχιζόμενης ηγεμονίας της Δύσης είναι, από αυτή την άποψη, όχι μία διεκδίκηση της αντικατάστασης της ηγεμονίας της, είτε πρόκειται για ισλαμική, είτε για οτιδήποτε άλλο, αλλά η υποστήριξη της ισότητας και της δικαιοσύνης, κατά προτίμηση σε μία ηγεμονία κανενός. Μια πιο προσεκτική ματιά, ωστόσο, δείχνει σαφώς ότι αυτή δεν είναι η προοπτική των ισλαμιστών φονταμενταλιστών, οι οποίοι προβλέπουν μια νέα παγκόσμια τάξη, στον εικοστό πρώτο αιώνα, να καθοδηγείται από τον ισλαμικό πολιτισμό³⁴.

³³ Tibi, B. (2002). *The challenge of fundamentalism: Political Islam and the new world disorder* (Vol. 9). Univ of California Press.

³⁴ Tibi, B. (2002). *The challenge of fundamentalism: Political Islam and the new world disorder* (Vol. 9). Univ of California Press.

2.2.Ο ρόλος του Ισλάμ

Ο αραβικός κόσμος σήμερα ξεκινά από την νοτιοδυτικότερη χερσόνησο της Ασίας και φτάνει ως την Υεμένη και την Μαυριτανία, είναι δηλαδή μία απέραντη περιοχή. Αποτελείται επίσης από 20 κράτη που ο αριθμός ξεπερνά τα 200 εκατομμύρια ανθρώπων. Οι πιο πολλοί είναι αραβόφωνοι και μωαμεθανοί αφού το αραβικό κράτος άρχισε να δημιουργείται με την εμφάνιση του μωαμεθανισμού δημιουργώντας ένα ενιαίο κράτος από διάφορους λαούς και εθνότητες που είχαν μία γλώσσα και μία θρησκεία.

Υποστηρίζεται ότι οι Άραβες με τους Έλληνες γνωρίζονταν από την Μυκηναϊκή εποχή. Αναφορές για τους Άραβες υπάρχουν στην Βίβλο, στον Όμηρο που τους αποκαλεί Έρεμβους και στον Ηρόδοτο που επιβεβαιώνει εμπορικές σχέσεις ανάμεσα σε Έλληνες και Άραβες. Το ίδιο συμβαίνει και με τον Ξενοφώντα που αναφέρει ότι ο Κροίσος τον 6^ο π.Χ. αιώνα χρησιμοποίησε στις εκστρατείες του 10.000 Άραβες ιππείς³⁵.

Οι πρώτοι που άρχισαν να καλλιεργούν τον μωαμεθανισμό ισχυρίζονταν ότι οι αρχαίοι Άραβες ήταν άξεστοι. Κάτι τέτοιο δεν ισχύει. Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελεί το βασίλειο της Παλμύρας που βασιλιάς του ήταν ο βεδουίνος Οδαίναθος Β΄ που βοήθησε τους Ρωμαίους αλλά αυτοί τον δολοφόνησαν φοβούμενοι την δύναμη και την ανεξαρτησία του. Διάδοχος του ήταν η γυναίκα του Ζαίναμπ που μετέτρεψε το βασίλειο σε μεγάλο πνευματικό κέντρο στο οποίο έρχονταν πνευματικοί άνθρωποι από τις ελληνοιστικές περιοχές. Η Ζαίναμπ όμως αντιστάθηκε και στους Ρωμαίους οι οποίοι κατάφεραν να κατακτήσουν το βασίλειο μετά από δύο χρόνια μαχών αλλά η Ζαίναμπ έγινε σύμβολο για την ανεξαρτησία των Αράβων.

Μέχρι και τον 7^ο αιώνα μ.Χ. παρόλο που αρκετές θρησκείες είχαν διαδοθεί στους Άραβες δεν κατάφερε καμία μονοθεϊστική να επικρατήσει. Αυτός επικράτησε με την γέννηση του μωαμεθανισμού σε περιοχές που ήταν εμπορικές αλλά είχαν αρχίσει να παρακμάζουν λόγω των εμπορικών δρόμων προς την Ινδία³⁶.

³⁵ Ψυρούκης, Ν. (1992). *Αραβικός κόσμος και ελληνισμός*. Λευκωσία: Αιγαίον.

³⁶ Ψυρούκης, Ν. (1992). *Αραβικός κόσμος και ελληνισμός*. Λευκωσία: Αιγαίον.

Σύμφωνα με τον Ένγκελς, το Ισλάμ ήταν το κατάλληλο θρησκευτικό ενωτικό στοιχείο γιατί οι Άραβες ήταν χωρισμένοι κοινωνικά στα δύο. Από τη μία βρίσκονταν οι πλούσιοι έμποροι και από την άλλη, οι φτωχοί Βεδουίνοι. Οι πρώτοι ήταν χαλαροί στα ήθη λόγω των υλικών αγαθών ενώ οι δεύτεροι πιο αυστηροί. Ενώθηκαν όλοι υπό τον Μωάμεθ με σκοπό την επιβολή της ορθής πίστης.

Το Ισλάμ εκτός από θρησκεία είναι και κοινωνικό και πολιτικό σύστημα και γι' αυτόν δεν ήταν ποτέ θεσμοποιημένη θρησκεία με την έννοια του θεσμού της Εκκλησίας. Είναι μία κοσμική θρησκεία που ήθελε να διαμορφώσει έναν νέο τύπο κράτους και κατάφερε να διαμορφώσει τον αραβικό αλλά και τον ισλαμικό κόσμο.

Για να διαμορφωθεί όμως ο Αραβικός κόσμος δεν συντέλεσαν μόνο οι Άραβες και η θρησκεία τους αλλά άλλοι παράγοντες που προέκυψαν από χώρες όπως η Μεσοποταμία, η Αίγυπτος, η Συρία, η Φοινίκη, το Ισραήλ, η Παλαιστίνη, η βόρεια Αφρική και η Καρχηδόνα³⁷.

Την περίοδο του Μεσαίωνα οι Άραβες άρχισαν να επεκτείνονται έξω από τα πάτρια εδάφη τους. Η επέκταση αυτή άρχισε μετά τον θάνατο του Μωάμεθ και ειδικά την περίοδο του Ομάρ εντάθηκε περισσότερο γιατί η Περσία και το Βυζάντιο είχαν ατονήσει λόγω των μακροχρόνιων πολέμων που είχαν κάνει. Το Ισλάμ όμως δεν διαδόθηκε μόνο μέσω των πολέμων του αλλά και μέσω του εμπορίου που έκανε.

Τον Μεσαίωνα ο αραβικός κόσμος ήταν ένα τα πιο μεγάλα πολιτιστικά κέντρα. Η ανάπτυξη του πολιτισμού τους ήταν βασική επιδίωξη για τους Άραβες. Αυτός ήταν και λόγος που στις συνθήκες ειρήνης που έκαναν με το Βυζάντιο είχαν ως όρο να δώσουν στο χαλιφάτο ένα αντίτυπο από όλα τα σημαντικά έργα των Ελλήνων. Αντίθετα από την Δύση, οι Άραβες ανέπτυξαν τις επιστήμες όχι αντιγράφοντας αλλά όπως και οι Έλληνες αφομοίωσαν αυτά που έμαθαν και δημιούργησαν δικό τους πολιτισμό³⁸.

³⁷ Ψυρούκης, Ν. (1992). *Αραβικός κόσμος και ελληνισμός*. Λευκωσία: Αιγαίον.

³⁸ Ψυρούκης, Ν. (1992). *Αραβικός κόσμος και ελληνισμός*. Λευκωσία: Αιγαίον.

2.3. Η εξέλιξη του ισλαμικού φονταμενταλισμού

Ο προβαλλόμενος ισχυρισμός ότι το Ισλάμ αναδύεται ως μια νέα παγκόσμια δύναμη στην μετά τον Ψυχρό πόλεμο περίοδο, είναι μια άποψη που μπορεί να βρεθεί τόσο στη Δύση όσο και μεταξύ των ίδιων των ισλαμικών φονταμενταλιστών στην προσπάθειά τους για μια ισλαμική παγκόσμια τάξη. Ο Fred Halliday, ένας με τις περισσότερες γνώσεις εμπειρογνώμων σχετικά με την πολιτική της Μέσης Ανατολής, απορρίπτει τον ισχυρισμό αυτό ως δημαγωγία και στις δύο πλευρές και υποστηρίζει ότι η σύγχρονη πρόκληση του Ισλάμ δεν αφορά τις διακρατικές του σχέσεις, αλλά το πώς οι ισλαμικές κοινωνίες και κράτη μέλη θα αυτοοργανώνονται, και ποιες είναι οι συνέπειες μιας τέτοιας οργάνωσης για τις σχέσεις τους με τον έξω κόσμο³⁹.

Αυτή η παρατήρηση, όσο σωστή και αν είναι, παραβλέπει το γεγονός ότι οι διεθνείς σχέσεις στη μετά τον Ψυχρό Πόλεμο περίοδο γίνονται ολοένα και λιγότερο επικεντρωμένες στο κράτος και λιγότερο ή περισσότερο αυξημένες στις σχέσεις μεταξύ των πολιτισμών, παρά την επίσημη εμμονή του κράτους ως τον υποτιθέμενο πρωταρχικό παράγοντα στη διεθνή πολιτική. Επίσης, παραβλέπει το γεγονός ότι η απόλυση του έθνους-κράτους, αρχίζοντας με απονομιμοποίηση του στον κόσμο του Ισλάμ, δεν είναι αποκλειστικά μια ενδο-ισλαμική υπόθεση. Αυτή η εσωτερική δυναμική βούληση έχει μεγάλες επιπτώσεις και για τον έξω κόσμο, και εδώ ακριβώς έγκειται η πρόκληση. Πολιτικοί θεωρητικοί όπως ο David Beetham, που ασχολούνται με το Ισλάμ στη γενική μελέτη της νομιμοποίησης της εξουσίας, αναγνωρίζουν ότι η προοπτική ενός ισλαμικού κράτους, σε αντίθεση με την ποικιλία των κοσμικών εθνών-κρατών στην περιοχή, αποτελεί σαφή πρόκληση για την αποκλειστικά κοσμική βάση της νομιμότητας στην δυτική παράδοση⁴⁰.

Δεδομένου ότι το σύστημα των παγκοσμιοποιημένων κοσμικών εθνών-κρατών είναι το πολιτικό πλαίσιο της αλληλεπίδρασης κατά στην οποία η διεθνής τάξη βασίζεται, οποιαδήποτε πρόκληση σε αυτό το μοτίβο μπορεί να αναμένεται ότι θα έχει αντίκτυπο και στην ίδια την παγκόσμια τάξη.

³⁹ Tibi, B. (2002). *The challenge of fundamentalism: Political Islam and the new world disorder* (Vol. 9). Univ of California Press.

⁴⁰ Tibi, B. (2002). *The challenge of fundamentalism: Political Islam and the new world disorder* (Vol. 9). Univ of California Press.

Η διεθνής πολιτική στην εποχή μας όμως εξακολουθεί να είναι βασικά κρατική πολιτική. Ο Halliday συνάγει ότι ακόμη και αν οι ισλαμιστές φονταμενταλιστές ήταν να καταλάβουν την εξουσία αυτό δεν θα έθετε καμία πρόκληση, δεδομένου ότι οι ισλαμικές χώρες είναι αδύναμες. Η προσπάθεια του Halliday να διαφωτίσει το δυτικό κοινό για τη δημαγωγία της ισλαμικής απειλής είναι μια αξιοθαύμαστη. Δεν μπορεί όμως να παραβλεφτεί ο αντι-ισλαμισμός που αναδύεται στη Δύση, που απορρέει εν μέρει από την αναβίωση των αρχαϊκών φόβους του Ισλάμ αλλά και την ύπαρξη μίας πρόκλησης λόγω της αυξανόμενης τάσης των εθνοτικών και κοινών κινήσεων που αφορούν την μουσουλμανική αλληλεπίδραση με μη-μουσουλμάνους να λάβει μια ισλαμική μορφή.

Τα αποτελέσματα αυτής της τάσης δεν περιορίζονται απλώς στη διαβίωση στα όρια του Ισλαμικού κόσμου αλλά θα είναι τόσο εγχώρια όσο και περιφερειακά, αποτελώντας σπάνια μια απλή κατάσταση με επίκεντρο τις συγκρούσεις που μπορεί να επιλυθούν μέσω της προώθησης της δημοκρατίας και της πολιτικής ανοχής, όπως ο ίδιος ο Halliday δικαίως τονίζει. Σαφώς, η επίλυση αυτών των συγκρούσεων όχι μόνο δεν είναι σχετικές με τις προτεραιότητες στον κατάλογο των ισλαμιστών φονταμενταλιστών, αλλά στην πραγματικότητα είναι μεταξύ των στόχων τους για την καταστροφή. Ο Ali Benhaj, ένας από τους σημαντικότερους ηγέτες του Ισλαμικού Μετώπου της Αλγερίας, απορρίπτει κατηγορηματικά τη δημοκρατία ως «kufr / απιστία»⁴¹. Ένας άλλος ηγέτης των ισλαμιστών φονταμενταλιστών, ο Χασάν αλ-Τυράμπι (διδάκτωρ Νομικής στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης), ο οποίος χρησιμεύει ως ιδεολογικός καθοδηγητής των ισλαμιστών φονταμενταλιστών στο Σουδάν, έχει μιλήσει για τα ατομικά ανθρώπινα δικαιώματα με περιφρόνηση, προσδιορίζοντας τα ως μια εισαγωγή από τη Δύση, τα οποία Μουσουλμάνοι δεν έχουν ανάγκη⁴².

Το πολιτικό Ισλάμ γίνεται αντιληπτό ως φονταμενταλισμός, αλλά είναι θεμιτό να αναρωτηθούμε αν αυτός είναι ένας λογικός χαρακτηρισμός. Ο Halliday πιστεύει ότι ο όρος είναι παραπλανητικός και δεν είναι ο μόνος. Αλλά

⁴¹ Tibi, B. (2002). *The challenge of fundamentalism: Political Islam and the new world disorder* (Vol. 9). Univ of California Press.

⁴² Tibi, B. (2002). *The challenge of fundamentalism: Political Islam and the new world disorder* (Vol. 9). Univ of California Press.

σε αντίθεση με τον Halliday, άλλοι συγγραφείς δεν βλέπουν την παγκόσμια σημασία του φαινομένου. Η χρήση της θρησκείας στην ανάφλεξη των συγκρούσεων στις διεθνείς υποθέσεις είναι μια πολύ σοβαρή καινοτομία στο σύγχρονο κόσμο και στην πολιτική του. Ο Mark Juergensmeyer, αναφερόμενος στην αντιμετώπιση του κοσμικού κράτους με θρησκευτικές φατρίες, μιλά για ένα νέο Ψυχρό πόλεμο. Η λαχτάρα για μία αυτόχθονη μορφή της θρησκευτικής πολιτικής, απαλλαγμένης από την οσμή του δυτικού πολιτισμού έχει εκφραστεί από πρόσωπα διαφορετικών θρησκειών σε όλο τον κόσμο. Αυτή η λαχτάρα δεν είναι νέα, αλλά ο ρόλος της στην κατάρτιση της διεθνούς πολιτικής είναι, και αναγνωρίζεται ότι μόνο το τέλος του Ψυχρού Πολέμου θα μπορούσε να ανοίξει το δρόμο για αυτό το νέο Ψυχρό πόλεμο⁴³.

Η νέα παγκόσμια τάξη που αντικαθιστά τις διπολικές δυνάμεις του παλιού Ψυχρού Πολέμου δεν χαρακτηρίζεται μόνο από την αύξηση των νέων οικονομικών δυνάμεων, μια κατάρρευση των παλαιών αυτοκρατοριών, και την απαξίωση του κομμουνισμού, αλλά και από την αναβίωση της τοπικιστικής ταυτότητας που βασίζεται σε εθνοτικές και θρησκευτικές πεποιθήσεις. Η Νέα Παγκόσμια Τάξη επινοήθηκε από τη Δύση ως μια πολλά υποσχόμενη νέα εποχή και η ρητορική της δεν χρειάζεται να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη. Αυτό ψηφίστηκε απλώς ως η αντίθεση με την πραγματικότητα ενός νέου κόσμου και τη διαταραχή που προκύπτει από την αντιμετώπιση του κοσμικού κράτους, όπως ο Juergensmeyer σωστά παρατηρεί. Προτιμά να μην αντιληφθεί τη νέα πρόκληση, όπως ο φονταμενταλισμός⁴⁴.

Η πρόκληση του φονταμενταλισμού συμφωνεί με την έννοια του θρησκευτικού εθνικισμού, για τρεις λόγους: πρώτον, ο όρος φονταμενταλισμός είναι λιγότερο περιγραφικός απ' ό,τι είναι κατηγορητικός, δεύτερον ο φονταμενταλισμός είναι μία ανακριβής κατηγορία για να γίνουν συγκρίσεις μεταξύ των πολιτισμών και τρίτον, ο φονταμενταλισμός περιγράφει

⁴³ Tibi, B. (2002). *The challenge of fundamentalism: Political Islam and the new world disorder* (Vol. 9). Univ of California Press.

⁴⁴ Tibi, B. (2002). *The challenge of fundamentalism: Political Islam and the new world disorder* (Vol. 9). Univ of California Press.

τη στάση που υποκινείται μόνο από θρησκευτικές πεποιθήσεις και όχι γενικές ανησυχίες σχετικά με τη φύση της κοινωνίας και του κόσμου⁴⁵.

Στο έργο *φονταμενταλισμός* της Αμερικανικής Ακαδημίας Τεχνών και Επιστημών, η διαπεριφερειακή και διεπιστημονική έρευνα έχει συμβάλει στην αποκήρυξη όλων των επιφυλάξεων του Juergensmeyer κατά τη χρήση της έννοιας του φονταμενταλισμού. Είναι σημαντικό να ελευθερωθεί η έννοια από τη χαλαρή και συγκλονιστική χρήση της στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τα οποία συνέβαλαν ο όρος να γίνει τόσο έντονα φορτισμένος. Αλλά στην πρώτη θέση, είναι ακριβώς η πολιτικοποίηση της θρησκείας που αντιμετωπίζει ο φονταμενταλισμός. Είναι με αυτή την έννοια μια αυστηρή διάκριση μεταξύ του Ισλάμ ως μια θρησκευτική πεποίθηση, και τον ισλαμικό φονταμενταλισμό ως πολιτική ιδεολογία που βασίζεται σε μία εξίσου επιλεκτική και αυθαίρετη πολιτικοποίηση της θρησκείας. Το έργο *φονταμενταλισμός* κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο φονταμενταλισμός είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο, που μπορεί να βρεθεί σε όλα τις παγκόσμιες μεγάλες θρησκείες⁴⁶.

Όταν η προοπτική της παγκόσμιας πολιτικής περιορίζεται στις σχέσεις Ισλαμιστών και Δυτικών, μπορεί κάλλιστα για κάποιους ανθρώπους, η συζήτηση για τον φονταμενταλισμό να παίρνει ένα κατηγορητικό χαρακτήρα. Στο έργο *φονταμενταλισμός*, και πάλι, οι μελέτες που ασχολούνται με μια συγκριτική μελέτη του φονταμενταλισμού σε όλες τις μεγάλες θρησκείες του κόσμου, έχουν δείξει ότι η έννοια του φονταμενταλισμού, είναι το σωστό πλαίσιο για την κατασκευή συγκρίσεων μεταξύ των πολιτισμών. Και, τέλος, ο φονταμενταλισμός δεν αντιμετωπίζει τις θρησκευτικές πεποιθήσεις, αλλά μάλλον μια κοινωνικοπολιτική κοσμοθεωρία, δηλαδή, μια ευρεία ανησυχία σχετικά με τη φύση του κράτους, της κοινωνίας, και την παγκόσμια πολιτική, ωστόσο, η ανησυχία θα μπορούσε να αρθρώνεται στα θρησκευτικά σύμβολα. Το ερευνητικό έργο έχει αποδείξει ότι τα άτομα και οι ομάδες που σήμερα είναι γνωστά ως φονταμενταλιστές προκύπτουν από διαφορετικές περιοχές του κόσμου, αναφέρουν διάφορα ιερά βιβλία, ή έχουν διαφορετικές ερμηνείες του ίδιου ιερού βιβλίου, ή δεν ακολουθούν κανένα ιερό βιβλίο μία σεβάσμια

⁴⁵ Tibi, B. (2002). *The challenge of fundamentalism: Political Islam and the new world disorder* (Vol. 9). Univ of California Press.

⁴⁶ Tibi, B. (2002). *The challenge of fundamentalism: Political Islam and the new world disorder* (Vol. 9). Univ of California Press.

παράδοση αντ' αυτού. Αυτοί οι φονταμενταλιστές θεωρούν τους εαυτούς τους ως ηθοποιούς σε ένα εσχατολογικό δράμα που εκτυλίσσεται στο μυαλό του Θεού και κατευθύνει την πορεία της ανθρώπινης ιστορίας⁴⁷.

Παρά την ρεαλιστική χρήση της θρησκείας, το πλαίσιο είναι σαφώς πιο πολιτικό και αγκαλιάζει την πολιτική τόσο εγχώρια όσο και παγκόσμια. Οι φονταμενταλιστές επιβεβαιώνουν τα παλιά δόγματα που διακριτικά τους ανυψώνουν από το αρχικό τους πλαίσιο, στολίζουν τις θεσμοθετήσεις τους και τους απασχολούν ως ιδεολογικά όπλα ενάντια σε έναν εχθρικό κόσμο. Στην επαναδημιουργία του κόσμου, οι φονταμενταλιστές επιδεικνύουν μια στενότερη συγγένεια με τον μοντερνισμό, παρά με τα τετριμμένα. Και, τέλος, ο φονταμενταλισμός δεν αποτελεί έκφραση μιας θρησκευτικής αναβίωσης, αλλά μάλλον μια εξαγγελία μιας νέας τάξης πραγμάτων που οι φονταμενταλιστές επιδιώκουν να αντικαταστήσουν τις υπάρχουσες δομές με ένα ολοκληρωμένο σύστημα που προέρχεται από τις θρησκευτικές αρχές και αγκαλιάζει το δίκαιο, την πολιτεία, την κοινωνία, την οικονομία, και τον πολιτισμό⁴⁸.

Οι φονταμενταλιστές, και πάλι, είναι μοντερνιστές, όχι παραδοσιακοί, επειδή αξιολογούν την παράδοση στο φως της νεωτερικότητας, και επιλεκτικά ανακτούν βασικά στοιχεία και των δύο, προκειμένου να διαβιβάσουν μια έννοια της πολιτικής τάξης, είτε αυτή είναι εγχώρια, όπως στην περίπτωση της Hindustan (Hindu Ινδία), είτε παγκόσμια, όπως συμβαίνει με την Ισλαμική τάξη, η οποία είναι στην ρητορική που αναμένεται να περιλαμβάνει το σύνολο του πλανήτη. Η εδαφικότητα του Ισλάμ είναι ταυτόσημη με τον Dar Al-Salam / τον κόσμο με ειρήνη, αλλά μόνο υπό το λάβαρο του Ισλάμ. Εν ολίγοις, οι φονταμενταλιστές αποκτούν ώθηση από τις αποτυχημένες πολιτικές των κοσμικών καθεστώτων και προχωρούν. Η θεία εντολή προτίθενται ως ένα εναλλακτικό μοντέλο αν και στην πραγματικότητα οδηγεί σε διαταραχή, αν και αυτό, φυσικά, δεν είναι πρόθεση τους.

Η αναδυόμενη εγχώρια διαταραχή (στην Αλγερία, για παράδειγμα) πραγματικά μια πρόκληση για την μουσουλμανική κοινότητα όπως υποστηρίζει ο Halliday. Αλλά πώς θα μπορούσε αυτή η πρόκληση να

⁴⁷ Tibi, B. (2002). *The challenge of fundamentalism: Political Islam and the new world disorder* (Vol. 9). Univ of California Press.

⁴⁸ Tibi, B. (2002). *The challenge of fundamentalism: Political Islam and the new world disorder* (Vol. 9). Univ of California Press.

περιοριστεί όταν οι λαοί ενός πολιτισμού αριθμούν 1,3 δισεκατομμύρια ανθρώπους που ζουν ως πλειοψηφία σε 52 πολιτείες και ως μειονότητες σε πολλές άλλες; Πώς μπορούν τέτοιες σημαντικές αλλαγές (από την άποψη της διαταραχής και αναταραχής) στον κόσμο του Ισλάμ να μην έχουν επιπτώσεις στον έξω κόσμο; Ο Halliday, ωστόσο, πιστεύει ότι η πρόκληση του ισλαμισμού είναι το όχι στο μη-ισλαμικό κόσμο⁴⁹.

Οι φονταμενταλιστές έχουν πολιτικοποιήσει τη θρησκεία και το κομμάτι της πίστης. Η διαδικασία είναι ικανή να είναι βίαιη. Η διαχείριση της διεθνούς τάξης στην εποχή της κατακερματισμένης πίστης δεν θα είναι εύκολη⁵⁰.

2.4.Ο ισλαμικός φονταμενταλισμός σήμερα και η σχέση του με την τρομοκρατία

Η τρομοκρατία είναι μία έννοια που αν και δεν είχε διατυπωθεί σαφώς, έχει παρατηρηθεί κατά κόρον στην ιστορία ακόμα και σε κείμενα αρχαίων συγγραφέων. Από τότε μέχρι και σήμερα, η τρομοκρατία έχει λάβει διαφορετικές και ποικίλες μορφές με κορύφωση την πολύνεκρη επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Ο λόγος της συχνής εμφάνισης της τρομοκρατίας είναι η πεποίθηση του αποκλεισμού από την εξουσία: «Η βία επιμένει να εμφανίζεται και να επανέρχεται με διαφορετικούς χρήστες και μέσα, εφόσον τμήμα του κοινωνικού συνόλου αισθάνεται ότι δεν εκπροσωπείται και δεν συμμετέχει στο σύνολο ή σε τμήμα της νομής της εξουσίας».⁵¹

Η πρώτη εμφάνιση του όρου «τρομοκρατία» έγινε το 1798. Τον όρο χρησιμοποιούσε το Τάγμα των Ιακωβίνων κατά τη διάρκεια της Γαλλικής Επανάστασης και συμπεριλήφθηκε σε ένα συμπλήρωμα του λεξικού της Γαλλικής Ακαδημίας. Ο όρος εννοούσε την άσκηση βίας εναντίον των εχθρών του λαού όπως ανέφερε και ο ίδιος ο Ροβεσπιέρος στην Εθνοσυνέλευση της 5^{ης} Φεβρουαρίου του 1794: «Είναι ανάγκη να καταπνιγούν οι εσωτερικοί και οι εξωτερικοί εχθροί της Επανάστασης ή να χαθούν μαζί της. Τώρα, στην

⁴⁹ Tibi, B. (2002). *The challenge of fundamentalism: Political Islam and the new world disorder* (Vol. 9). Univ of California Press.

⁵⁰ Tibi, B. (2002). *The challenge of fundamentalism: Political Islam and the new world disorder* (Vol. 9). Univ of California Press

⁵¹ Μπόση, Μ. (2000). *Περί του ορισμού της τρομοκρατίας*. Αθήνα: Π. Τραυλός, σελ.20.

παρούσα κατάσταση, ο κύριος πρωταρχικός σκοπός της πολιτικής σας είναι να κατευθύνετε το λαό με την λογική και τους εχθρούς του λαού με την τρομοκρατία. Αν η δύναμη της λαϊκής κυβέρνησης σε καιρό ειρήνης είναι η αρετή, η δύναμη της λαϊκής κυβέρνησης σε καιρό επανάστασης είναι ταυτόχρονα η αρετή και η τρομοκρατία. Η αρετή, χωρίς την οποία η τρομοκρατία είναι ολέθρια, η τρομοκρατία, χωρίς την οποία η αρετή είναι ανίσχυρη. Η τρομοκρατία δεν είναι άλλο από την άμεση, αυστηρή και άκαμπτη δικαιοσύνη. Είναι λοιπόν μια εκδοχή της αρετής».⁵²

Το φαινόμενο της τρομοκρατίας διαχωρίζεται σε τέσσερις ιστορικές φάσεις:

1. Με την διάλυση των αυτοκρατοριών που αποτελούνταν από διάφορες εθνοτικές ομάδες, από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα μέχρι και τις αρχές του 20^{ου}.
2. Με τις διαδικασίες αποαποικιοποίησης που έγιναν μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο.
3. Με τον Ψυχρό πόλεμο που αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια των δεκαετιών 1970 και 1980.
4. Με τη διεθνή ισλαμική τρομοκρατία που έκανε την εμφάνιση της κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990.⁵³

Παρά την μεγάλη σημασία που έχει για τα πολιτικά δρώμενα η τρομοκρατία, δεν υπάρχει κάποιος ορισμός που να είναι καθολικά αποδεκτός. Εξάλλου, έχει ιδιαίτερη σημασία τα κίνητρα και η οπτική που κάποιος έχει από την τρομοκρατία γιατί αυτός που για κάποιους θεωρείται τρομοκράτης για κάποιους άλλους μπορεί να θεωρείται επαναστάτης.⁵⁴

Ως εκ τούτου, ο ορισμός που μπορεί να θεωρηθεί ότι εκφράζει περισσότερες απόψεις γιατί προέκυψε από ψήφισμα (1566/2004) είναι αυτός του Συμβουλίου Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Σύμφωνα λοιπόν με αυτόν οι τρομοκρατικές πράξεις θεωρούνται ως: «εγκληματικές ενέργειες, συμπεριλαμβανομένων και κατά πολιτών, που αποσκοπούν στην πρόκληση θανάτου ή σοβαρών σωματικών βλαβών, ή η απαγωγή ομήρων, με σκοπό να προκληθεί κατάσταση τρόμου στον γενικό πληθυσμό ή σε μια

⁵² Bonanate, L. (2009). *Διεθνής τρομοκρατία*. Αθήνα: Κέδρος, σελ.18.

⁵³ Μπόση, Μ. (2000). *Περί του ορισμού της τρομοκρατίας*. Αθήνα: Π. Τραυλός,

⁵⁴ Nacos, B.L. (2010). *Terrorism and counterterrorism*. Penguin Academics.

ομάδα ατόμων ή σε συγκεκριμένα πρόσωπα, ο εκφοβισμός ενός πληθυσμού ή ο εξαναγκασμός μιας κυβέρνησης ή ενός διεθνούς οργανισμού να στο να ενεργήσει ή να μην ενεργήσει κάποια πράξη...».

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, στις 13 Ιουνίου 2002, στο Συμβούλιο για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, όρισε τα εγκλήματα τρομοκρατίας ως:

«οι εκ προθέσεως πράξεις... όταν ο δράστης τις διαπράττει με σκοπό:

- Να εκφοβίσει σοβαρά έναν πληθυσμό, ή
 - Να εξαναγκάσει αδικαιολόγητα τις δημόσιες αρχές ή ένα διεθνή οργανισμό να εκτελέσουν οποιαδήποτε πράξη ή να απόσχουν από την εκτέλεσή της, ή να αποσταθεροποιήσει σοβαρά ή να καταστρέψει τις θεμελιώδεις πολιτικές, συνταγματικές, οικονομικές ή κοινωνικές δομές μιας χώρας ή ενός διεθνούς οργανισμού
- i. προσβολή κατά της ζωής προσώπου, η οποία είναι δυνατόν να επιφέρει θάνατο
 - ii. σοβαρή προσβολή κατά της σωματικής ακεραιότητας προσώπου
 - iii. απαγωγή ή αρπαγή ομήρων
 - iv. πρόκληση μαζικών καταστροφών σε κυβερνητικές ή δημόσιες εγκαταστάσεις, συγκοινωνιακά συστήματα, υποδομή, περιλαμβανομένων και των συστημάτων πληροφορικής, σταθερές εξέδρες που ευρίσκονται επί της υφαλοκρηπίδας, δημόσιους χώρους ή ιδιωτικές ιδιοκτησίες, που θα μπορούσαν να εκθέσουν σε κίνδυνο ανθρώπινες ζωές ή να προξενήσουν σημαντικές οικονομικές απώλειες,
 - v. κατάληψη αεροσκαφών, πλοίων ή άλλων μέσων μαζικής μεταφοράς ή μεταφοράς εμπορευμάτων,
 - vi. κατασκευή, κατοχή, κτήση, μεταφορά, προμήθεια ή χρήση πυροβόλων όπλων, εκρηκτικών υλών, πυρηνικών, βιολογικών και χημικών όπλων καθώς και, όσον αφορά τα βιολογικά και χημικά όπλα, έρευνα και ανάπτυξη,
 - vii. απελευθέρωση επικίνδυνων ουσιών ή πρόκληση πυρκαγιών, πλημμυρών ή εκρήξεων, με αποτέλεσμα την έκθεση ανθρωπίνων ζώων σε κίνδυνο,
 - viii. διαταραχή ή διακοπή του εφοδιασμού ύδατος, ηλεκτρικής ενέργειας ή κάθε άλλου βασικού φυσικού πόρου, με αποτέλεσμα την έκθεση ανθρωπίνων ζώων

σε κίνδυνο,

ix. απειλή τέλεσης μιας εκ των πράξεων οι οποίες απαριθμούνται στα στοιχεία i έως viii».

Μεταξύ των δεκαετιών του '60 και του '90, ο αριθμός των φονταμενταλιστικών κινημάτων όλων των θρησκευτικών πεποιθήσεων τριπλασιάστηκε σε όλο τον κόσμο. Ταυτόχρονα, όπως παρατήρησε ο Bruce Hoffman, υπήρξε μια εικονική έκρηξη των αναγνωρίσιμων θρησκευτικών τρομοκρατικών ομάδων, από καμία το 1968 στο σημερινό επίπεδο, όπου σχεδόν το ένα τέταρτο όλων των τρομοκρατικών ομάδων που δραστηριοποιούνται σε όλο τον κόσμο κυρίως υποκινούνται από θρησκευτικές ανησυχίες. Σε αντίθεση με τους κοσμικούς τους ομολόγους τους, οι θρησκευτικοί τρομοκράτες έχουν, ως εκ της φύσεώς τους, ως κίνητρο σε μεγάλο βαθμό τη θρησκεία, αλλά υποκινούνται επίσης από πολιτικές σκοπιμότητες. Αυτό καθιστά δύσκολο για το γενικό παρατηρητή το διαχωρισμό και τη διάκριση μεταξύ του πολιτικού και θρησκευτικού πλαισίου αυτών των τρομοκρατικών ομάδων⁵⁵.

Πουθενά δεν είναι αυτό πιο σαφές από ό, τι στις μουσουλμανικές τρομοκρατικές ομάδες, αφού η θρησκεία και η πολιτική δεν μπορεί να διαχωριστεί στο Ισλάμ. Για παράδειγμα, η Χεζμπολά ή η Χαμάς λειτουργούν στο πλαίσιο της θρησκευτικής ιδεολογίας, που συνδυάζονται με πρακτικές και συγκεκριμένες πολιτικές ενέργειες στο Λίβανο και την Παλαιστίνη. Ως εκ τούτου, αυτές οι ομάδες αγκαλιάζουν ταυτόχρονα βραχυπρόθεσμους στόχους, όπως η απελευθέρωση των φυλακισμένων μελών τους και μακροπρόθεσμους στόχους, όπως η συνέχιση της αντίστασης στην ισραηλινή κατοχή της πατρίδας τους και την απελευθέρωση όλων των πιστών. Αυτό περιπλέκεται περαιτέρω με το θέμα της κρατικής ενίσχυσης της τρομοκρατίας: Οι θρησκευτικές τρομοκρατικές ομάδες συχνά γίνονται φτηνά και αποτελεσματικά εργαλεία για συγκεκριμένες καταστάσεις στην προώθηση της εξωτερικής τους πολιτικής. Μπορούν επίσης να περιέχουν μία ημερήσια διάταξη, στην οποία το θρησκευτικό στοιχείο είναι συχνά εμπλεκόμενο με το σύνθετο μείγμα των πολιτιστικών, πολιτικών και γλωσσικών παραγόντων.

⁵⁵ Ranstorp, M. (1996). Terrorism in the Name of Religion. *Journal of International Affairs*, 41-62.

Ο πολλαπλασιασμός των θρησκευτικών εξτρεμιστικών κινημάτων έχει επίσης συνοδευθεί από μια απότομη αύξηση του συνολικού αριθμού των τρομοκρατικών ενεργειών από το 1988, αντιπροσωπεύοντας πάνω από το ήμισυ των 64.319 καταγεγραμμένων περιστατικών μεταξύ του 1970 και του 1995. Αυτή η κλιμάκωση από τους θρησκευτικούς τρομοκράτες δεν αποτελεί έκπληξη δεδομένου του γεγονότος ότι οι περισσότερες από τις σημερινές ενεργές ομάδες σε όλο τον κόσμο άρχισαν να υπάρχουν πολύ πρόσφατα⁵⁶.

Η ανάπτυξη της θρησκευτικής τρομοκρατίας είναι επίσης ενδεικτική του μετασχηματισμού της σύγχρονης τρομοκρατίας σε μια μέθοδο του πολέμου και την εξέλιξη της τακτικής και των τεχνικών που χρησιμοποιούνται από διάφορες ομάδες, ως αντίδραση στις τεράστιες αλλαγές στο τοπικό περιφερειακό και παγκόσμιο περιβάλλον κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Αυτές οι αλλαγές μπορεί να ειπωθούν σε πολλά επεισόδια, από την έξαρση της πειρατείας από κοσμικούς Παλαιστίνιους τρομοκράτες και το χάος της καταστροφής που προκλήθηκε από την αριστερή και δεξιά πτέρυγα εγχώριων τρομοκρατών σε όλη την Ευρώπη, μέχρι τη σημερινή άνευ προηγουμένου παγκόσμια εμβέλεια και το επίπεδο του θρησκευτικού εξτρεμισμού.

Η εξέλιξη της σημερινής θρησκευτικής τρομοκρατίας δεν έχει συμβεί στο κενό, ούτε αποτελεί ένα ιδιαίτερα νέο φαινόμενο. Έχει, όμως αποκτήσει ώθηση στο προσκήνιο στον κόσμο στην μετά τον Ψυχρό πόλεμο περίοδο και έχει επιδεινωθεί από την έκρηξη των εθνικών και θρησκευτικών συγκρούσεων⁵⁷.

Η επιταχυνόμενη διάλυση των παραδοσιακών δεσμών της κοινωνικής και πολιτιστικής συνοχής εντός και μεταξύ των κοινωνιών με την τρέχουσα διαδικασία της παγκοσμιοποίησης, σε συνδυασμό με την ιστορική κληρονομιά και τις τρέχουσες συνθήκες της πολιτικής καταπίεσης, της οικονομικής ανισότητας και της κοινωνικής αναταραχής μεταξύ των διαφορετικών θρησκευτικών εξτρεμιστικών κινημάτων, οδήγησαν σε αυξημένη αίσθηση του εύθραυστου και στην αστάθεια του παρόντος και του μέλλοντος.

⁵⁶ Ranstorp, M. (1996). Terrorism in the Name of Religion. *Journal of International Affairs*, 41-62.

⁵⁷ Ranstorp, M. (1996). Terrorism in the Name of Religion. *Journal of International Affairs*, 41-62.

Η σημερινή κλίμακα της θρησκευτικής τρομοκρατίας, πρωτοφανούς στην μαχητικότητα και στον ακτιβισμό, είναι ενδεικτική αυτής της αντίληψης ότι οι αντίστοιχες θρησκείες και οι κοινότητές τους στέκονται σε μια κρίσιμη ιστορική συγκυρία. Δεν είναι μόνο οι τρομοκράτες που αισθάνονται την ανάγκη για διατήρηση της θρησκευτικής τους ταυτότητας, αφού βλέπουν επίσης αυτή τη φορά ως μια ευκαιρία να διαμορφώσουν ριζικά το μέλλον τους. Υπάρχει μια σειρά από επικαλυπτόμενους παράγοντες που συνέβαλαν στην αναβίωση της θρησκευτικής τρομοκρατίας στη σύγχρονη και θανατηφόρα μορφή της στο τέλος της χιλιετίας. Ταυτόχρονα, είναι επίσης δυνατό να διακρίνει κανείς μια σειρά από χαρακτηριστικά που βρίσκονται σε όλες τις θρησκευτικές τρομοκρατικές ομάδες σε διαφορετικές περιοχές και θρησκείες. Τα χαρακτηριστικά αυτά χρησιμεύουν όχι μόνο για να καθορίσουν την αιτία και τον εχθρό, αλλά και για να διαμορφώνουν ουσιαστικά τα μέσα, τις μεθόδους και το χρονοδιάγραμμα για τη χρήση της ίδιας της βίας⁵⁸.

Μια έρευνα στις σημαντικότερες θρησκευτικές τρομοκρατικές ομάδες στη δεκαετία του 1990 θα αποκαλύψει ότι σχεδόν όλες βιώνουν μια σοβαρή αίσθηση της κρίσης στο περιβάλλον τους, η οποία έχει οδηγήσει σε αύξηση του αριθμού των ομάδων που σχηματίστηκαν πρόσφατα και προκάλεσε κλιμάκωση των δραστηριοτήτων τους. Αυτή η νοοτροπία της κρίσης στο περιβάλλον του θρησκευτικού τρομοκράτη είναι πολύπλευρη, ταυτόχρονα με την κοινωνική, πολιτική, οικονομική, πολιτιστική, ψυχολογική και πνευματική σφαίρα. Παράλληλα, σε μεγάλο βαθμό επιδεινώνεται από την πολιτική, οικονομική και κοινωνική αναταραχή, με αποτέλεσμα μια αίσθηση του πνευματικού κατακερματισμού και την ριζοσπαστικοποίηση της κοινωνίας που βιώνει όλος ο κόσμος στον απόηχο του τέλους του Ψυχρού Πολέμου και του φόβου της αναγκαστικής πορείας προς τον Πρωτοκοσμισμό. Ωστόσο, αυτή η αίσθηση της κρίσης, ως απειλή για την ταυτότητα και την επιβίωσή τους, ήταν παρούσα σε διάφορους βαθμούς σε όλη την ιστορία και αυτό έχει οδηγήσει σε επαναλαμβανόμενες φάσεις της αναζωπύρωσης στις περισσότερες θρησκείες. Σε αυτές τις αναζωπυρώσεις, οι πιστοί χρησιμοποιούν την θρησκεία με διάφορους τρόπους αφού βρίσκουν

⁵⁸ Ranstorp, M. (1996). Terrorism in the Name of Religion. *Journal of International Affairs*, 41-62.

καταφύγιο στη θρησκεία, η οποία παρέχει ιδανικά με τα οποία καθορίζουν τους στόχους, βρίσκουν την σωματική ή ψυχολογική ιερότητα ενάντια στην καταστολή ή μπορούν να τη χρησιμοποιήσουν ως ένα σημαντικό μέσο για ακτιβισμό ή πολιτική δράση⁵⁹.

Έτσι, οι θρησκευτικοί τρομοκράτες αντιλαμβάνονται τις ενέργειές τους ως αμυντικές και αντιδραστικού χαρακτήρα για να δικαιολογήσουν τον ιερό τους πόλεμο με αυτό τον τρόπο. Το Ισλάμ, για παράδειγμα, είναι ουσιαστικά ένα αμυντικό δόγμα, με θρησκευτικές κυρώσεις από κορυφαίους μουσουλμάνους θεολόγους, που πολέμησαν εναντίον τύραννοι και δύστροπων μουσουλμάνων. Στην πιο βίαιη μορφή του, δικαιολογείται ως μέσο έσχατης ανάγκης για την αποτροπή της εξαφάνισης της ιδιαίτερης ταυτότητας της ισλαμικής κοινότητας ενάντια στις δυνάμεις του κοσμικού κράτους και του μοντερνισμού. Όπως περιγράφεται από τον Sheikh Fadlallah, τον επικεφαλής ιδεολόγο της Χεζμπολά, όταν το Ισλάμ παλεύει έναν πόλεμο, τον παλεύει όπως και κάθε άλλη δύναμη στον κόσμο, υπερασπίζεται τον εαυτό της και προκειμένου να διατηρήσει την ύπαρξή του και την ελευθερία του, αναγκάστηκε να προβεί σε προληπτικές ενέργειες, όταν είναι σε κίνδυνο. Αυτό επαναλαμβάνουν και οι Σιχ εξτρεμιστές, οι οποίοι υποστηρίζουν ότι, ενώ η βία δεν συγχωρείται, όταν όλα τα ειρηνικά μέσα έχουν εξαντληθεί, πρέπει να βάλουν το χέρι τους στο σπαθί⁶⁰.

Ο αμυντικός χαρακτήρας της προστασίας της πίστης μέσα από θρησκευτική βία είναι επίσης εμφανής στους Σιχ που φοβούνται να χάσουν τη ξεχωριστή τους ταυτότητα στη θάλασσα των Ινδουιστών και μουσουλμάνων. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, οι κινήσεις των λευκών ρατσιστών οδηγούνται από ένα μίγμα του ρατσισμού και του αντισημιτισμού, καθώς και της έλλειψης εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση και σε όλες τις κεντρικές αρχές. Αυτή η αίσθηση της δίωξης είναι επίσης ορατή στους σιίτες ως ιστορικά κυρίαρχο θέμα για 13 αιώνες, που εκδηλώνεται στις ετήσιες λιτανείες Ασούρα από τη λιβανική Χεζμπολά, τιμώντας το μαρτύριο του ιμάμη Χουσεΐν. Αυτό το γεγονός και η περίοδος πένθους έχουν χρησιμοποιηθεί ως δικαιολογία και ως

⁵⁹ Ranstorp, M. (1996). Terrorism in the Name of Religion. *Journal of International Affairs*, 41-62.

⁶⁰ Ranstorp, M. (1996). Terrorism in the Name of Religion. *Journal of International Affairs*, 41-62.

κινητήρια δύναμη πίσω από τη δική τους πρακτική του μαρτυρίου μέσω επιθέσεων αυτοκτονίας.

Εκτός από μερικές αυστηρές χιλιετής ή μεσσιανικές ομάδες, σχεδόν όλες οι σύγχρονες τρομοκρατικές ομάδες, έχουν διακριτή θρησκευτική επιτακτική ανάγκη είτε των βλαστών, είτε στο περιθώριο των ευρύτερων κινήσεων. Ως εκ τούτου, οι αποφάσεις των μαχητικών εξτρεμιστών αν θα οργανωθούν, θα ξεφύγουν ή α παραμείνουν στο περιθώριο είναι, σε μεγάλο βαθμό, εξαρτώμενες από το πολιτικό πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργούν. Οι αποφάσεις τους διαμορφώνονται από δογματικές διαφορές, τακτικής και τοπικών ζητημάτων, καθώς και ο βαθμός απειλής που αντιλαμβάνονται την εκκοσμίκευση αποτελεί αιτία τους. Αυτή η απειλή της εκκοσμίκευσης μπορεί να έρθει μέσα στα κινήματα, είτε από τον εαυτό τους και το περιβάλλον με τα οποία έρχονται σε επαφή, είτε από εξωτερικές επιρροές. Εάν η απειλή είναι εξωτερική, μπορεί να ενισχύσει την αίσθηση της περιθωριοποίησης μέσα, και οξείας αποξένωσης από, την κοινωνία. Μπορεί επίσης να τροφοδοτήσει την ανάγκη να αντισταθμίσει τα προσωπικά δεινά μέσα από τη ριζική μεταμόρφωση της κυβερνούσας τάξης⁶¹.

Η εσωτερική απειλή της εκκοσμίκευσης συχνά εκδηλώνεται με μια ηχηρή απόρριψη των διεφθαρμένων πολιτικών κομμάτων και της νομιμότητας του καθεστώτος. Έτσι, η θρησκευτική τρομοκρατία χρησιμεύει ως το μόνο αποτελεσματικό μέσο για την πολιτική αντίθεση. Οι θρησκευτικές τρομοκρατικές ομάδες μέσα από την ίδια την κοινωνία είναι επίσης πρόδηλες στον συμβολισμό που χρησιμοποιείται για την επιλογή των ονομάτων τους, αναφέροντας ότι έχουν το απόλυτο μονοπώλιο της αλήθειας που αποκαλύπτεται από τον Θεό. Ως εκ τούτου, δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι ορισμένες από τις πιο βίαιες τρομοκρατικές ομάδες την τελευταία δεκαετία έχουν υιοθετήσει επίσης τα ανάλογα ονόματα: Χεζμπολά (Κόμμα του Θεού), Aum Shinrikyo (Η Υπέρτατη Αλήθεια), και Jund al Haqq (Στρατιώτες της Αλήθειας)⁶².

⁶¹ Ranstorp, M. (1996). Terrorism in the Name of Religion. *Journal of International Affairs*, 41-62.

⁶² Ranstorp, M. (1996). Terrorism in the Name of Religion. *Journal of International Affairs*, 41-62.

Αυτά τα ονόματα τους δοθεί, επίσης, με τη θρησκευτική νομιμοποίηση, την ιστορική αυθεντικότητα και την αιτιολόγηση για τις ενέργειές τους στα μάτια των οπαδών τους και τις πιθανές νέες προσλήψεις. Μπορούν επίσης να παρέχουν πολύτιμη εικόνα για τον σκοπό της ενότητά τους, την κατεύθυνση και το βαθμό της μαχητικότητας, με ονόματα όπως Τζουντάλα (Στρατιώτες του Θεού), Χαμάς (Ζήλος), Eyal (εβραϊκή οργάνωση που μάχεται) και Le Groupe Islamique Arme (Armed Islamic Group, GIA), η οποία υπόσχεται αμείωτο αγώνα και θυσία.

Η απειλή της εκκοσμίκευσης από ξένες πηγές είναι επίσης ο καταλύτης για ξεφουτρώνουν θρησκευτικοί τρομοκράτες σε δράση. Η εισβολή των κοσμικών αξιών στο δικό τους περιβάλλον των εξτρεμιστών και η ορατή παρουσία των κοσμικών μέσω της ξένης παρέμβασης προκαλεί αμυντική επιθετικότητα και εχθρότητα κατά των πηγών αυτών των δεινών. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα κατά την αποικιοκρατία και την νεοαποικιοκρατία από τους δυτικούς πολιτισμούς ή ενάντια σε άλλα μαχητικά θρησκευτικά δόγματα. Αυτά τα αμυντικά συναισθήματα συχνά συνδυάζονται με την ορατή εμφάνιση και παρουσία ενός μαχητικού ηγέτη. Τέτοιοι ηγέτες έχουν πιο ενεργές και μαχητικές ιδεολογίες από το υπόλοιπο κίνημα από το οποίο έχουν αναδειχθεί, είτε λαθραία μέσα, είτε μέσα από αποσχισθείσες ομάδες. Αποτελούν συχνά την περίπτωση που αυτές οι προσωπικότητες ενεργούν ως φυγόκεντρη δύναμη στην προσέλκυση υποστήριξης, την ενίσχυση των οργανωτικών μηχανισμών και τον επαναπροσδιορισμό των μεθόδων και μέσων μέσω της τρομοκρατίας. Ταυτόχρονα, παρέχουν θεολογική δικαιολογία, γεγονός που επιτρέπει στους οπαδούς τους να συνεχίσουν τις ιερές αιτίες πιο αποτελεσματικά και γρήγορα. Τα πρόσωπα αυτά αποκαλούνται πνευματικοί οδηγοί, οι οποίοι τελικά παραβλέπουν τις περισσότερες πολιτικές και στρατιωτικές δραστηριότητες, ενώ ευλογούν τρομοκρατικές ενέργειες και μπορούν να βρεθούν σχεδόν σε όλες τις θρησκευτικές τρομοκρατικές ομάδες. Τέτοια παραδείγματα περιλαμβάνουν η Χεζμπολά του Σείχ Fadhallah, η Χαμάς του σείχη Γιασίν, ο μαχητικός ηγέτης των Σιχ Sant Bhindranwale και ο ηγέτης των Aum Shinrikyo, Shoko Asahara⁶³.

⁶³ Ranstorp, M. (1996). Terrorism in the Name of Religion. *Journal of International Affairs*, 41-62.

Η πιο ενεργής τρομοκρατική ομάδα με θρησκευτική επιταγή στην πραγματικότητα προωθείται ως αντίδραση σε σημαντικά γεγονότα. Αυτά τα γεγονότα, είτε ως καταλύτης, είτε ως εμπνευσμένο μοντέλο για την οργάνωση, η κλιμακώνουν σοβαρά την αντίληψη της απειλής των ξένων για εκκοσμίκευση, ή το αίσθημα των μεσσιανικών ομάδων ότι ο χρόνος κυλά. Το τελευταίο είναι εμφανές στην ανάπτυξη και στην αύξηση του ακτιβισμού, τις λατρείες της Ημέρας της Κρίσεως, αναμένοντας την επικείμενη αποκάλυψη, των οποίων τα οράματα των προφητών για το μέλλον τους, έχουν προκαλέσει την επιτάχυνση του περάσματος του χρόνου. Αυτή η μεσσιανική αναμονή, για παράδειγμα, ήταν σαφώς εμφανής στην επίθεση στο Μεγάλο Τζαμί της Μέκκας το 1979 (το ισλαμικό έτος 1400) από ένοπλους μουσουλμανικούς μαχητές⁶⁴.

⁶⁴ Ranstorp, M. (1996). Terrorism in the Name of Religion. *Journal of International Affairs*, 41-62.

Κεφάλαιο 3. Η εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας της Ε.Ε. έναντι στον ισλαμικό φονταμενταλισμό

3.1. Η πολιτική της πολυπολιτισμικότητας και της αφομοίωσης

Η διαπολιτισμικότητα ως όρος είναι ευρέως γνωστός και συντελεί σε πολλές και ουσιαστικές αλλαγές στην εκπαίδευση, αλλά και ευρύτερα στη λειτουργία των σύγχρονων κοινωνιών. Σύμφωνα με τον Δαμανάκη και τις αναφορές του στο Νόμο 2413/96 ο οποίος αναφέρεται στη διαπολιτισμικότητα και πιο συγκεκριμένα στη διαπολιτισμική εκπαίδευση στην Ελλάδα, οι συγκεκριμένοι όροι αποτελούν σημείο αναφοράς και μπορούν να ανοίξουν προοπτικές για μια κοινή εκπαίδευση των «γηγενών» και «αλλοδαπών» μαθητών στην Ελλάδα⁶⁵ Σύμφωνα με τον Γκόβαρη⁶⁶ «Η διαπολιτισμική εκπαίδευση αποτελεί την επίκαιρη εκδοχή του προβληματισμού κωδικοποίησης και διαχείρισης των προκλήσεων αγωγής που σχετίζονται με την πολυπολιτισμικότητα».

Οι βασικές αρχές οι οποίες διέπουν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι οι ακόλουθες⁶⁷:

1. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση αποτελεί σήμερα μια ουσιαστική και επιθυμητή απάντηση στο φαινόμενο της μετανάστευσης.
2. Ισοτιμία μεταξύ των πολιτισμών σεβασμός στη πολυμορφία, την πολιτισμική, γλωσσική και θρησκευτική πολυφωνία.
3. Ισοτιμία στη μόρφωση δυνατότητα εγγραφής όλων των παιδιών ανεξάρτητα από τη νομιμότητα ή όχι των γονέων τους .
4. Το δικαίωμα στην εκμάθηση της εγχώριας γλώσσας και ευρύτερα ίσες ευκαιρίες στη μόρφωση.
5. Η διαπολιτισμική εκπαιδευτική πολιτική θα πρέπει να αφορά όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένου του κράτους, του

⁶⁵ Δαμανάκης, Μ. (1997). *Η Πρόσληψη της Διαπολιτισμικής Προσέγγισης στην Ελλάδα*. Ανακτήμένο από: <http://www.ediamme.edc.uoc.gr/download.php?id=354884,143,8>

⁶⁶ Γκότοβος, Α. Ε. (1997). Γλωσσική συνέχεια και εκπαιδευτική περιχαράκωση: το παράδειγμα της ελληνικής διασποράς στη Γερμανία. Στο *Η γλωσσική εκπαίδευση των Ελλήνων μεταναστών*, 43-54. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ & ΚΕΓ.

⁶⁷ Χατζησωτηρίου, Χ., και Ξενοφώντος, Κ. (2014). *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση- Προκλήσεις, παιδαγωγικές θεωρήσεις και εισηγήσεις*. Σαΐτα.

σχολείου και της σχολικής τάξης.

Σύμφωνα με το Μάρκου⁶⁸ στο άρθρο του «*Διαπολιτισμική Εκπαίδευση: Όχημα για την εκπαιδευτική πολιτική στην Ελλάδα*», στη διαπολιτισμική διδακτική δεν είναι ευδιάκριτα τα όρια μεταξύ της έννοιας της αξίας και της έννοιας της δικαιοσύνης. Η ισότητα η οποία αποτελεί το μέσο προσδιορισμού ενός συγκεκριμένου τύπου σχέσης που αναπτύσσεται μεταξύ των μελών ενός συνόλου, αποκτά αξία και υπάρχει η επιδίωξη να είναι δίκαια. Η σχέση ισότητας είναι σημαντική να υφίσταται όταν είναι δίκαιη και όταν εγκαθιδρύει μια αρμονία ανάμεσα στα μέρη ενός συνόλου, όπως είναι μια τάξη με μαθητές.

Η ισότητα αναφέρεται σε ένα σύστημα το οποίο χαρακτηρίζεται ως δίκαιο. Στον αντίποδα η δικαιοσύνη εξαρτάται από την ανεκτικότητα και η ανεκτικότητα εξαρτάται από την εκπαίδευση των παιδιών προκειμένου να κατανοούν και να αξιολογούν διάφορες μορφές ετερότητας και να μην τις φοβούνται. Η έννοια της ετερότητας μέσα στο σχολείο αποτελεί ένα εξέχον παιδαγωγικό μέσον για τη καλλιέργεια των ικανοτήτων κατανόησης των πολιτισμικών διαφορών. Η διαπολιτισμικότητα είναι δημιουργική για τη κοινωνία και τη ζωή. Σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρώπης, η διαπολιτισμική προσέγγιση ορίζεται μέσα από τα τέσσερα ακόλουθα δεδομένα⁶⁹:

1. Οι περισσότερες κοινωνίες είναι πολυπολιτισμικές με τάσεις διερεύνησης της έννοιας της πολιτισμικότητας.
2. Κάθε πολιτισμός έχει τα δικά του χαρακτηριστικά τα οποία είναι σημαντικό να αναγνωρίζονται και να γίνονται σεβαστά από άλλους λαούς που έχουν τους δικούς τους πολιτισμούς.
3. Η πολυπολιτισμικότητα αποτελεί προνόμιο.

⁶⁸ Μάρκου, Γ.Π.(2011). Διαπολιτισμική Εκπαίδευση: Όχημα για την Εθνικοποίηση της Εκπαιδευτικής Πολιτικής στην Ελλάδα. *Νέα Παιδεία*, 139.

⁶⁹ Ακριτίδης, Ν., Ανθόπουλος, Κ., και Παπαδόπουλος, Σ. (2006). *Η διαπολιτισμική διάσταση στις διοικητικές δραστηριότητες της σχολικής μονάδας: η εμπειρία των διαπολιτισμικών δημοτικών σχολείων του Ν. Θεσσαλονίκης*, Ανακτημένο από: [http://6dim-diap-
elefth.thess.sch.gr/Greek/Diapolitismiki_Ekpaidefsi/EishghseisDiapolEkpshs/Eishghseis
DiapolEkpshs2005/i_diapolitismiki_diastasi.pdf](http://6dim-diap-
elefth.thess.sch.gr/Greek/Diapolitismiki_Ekpaidefsi/EishghseisDiapolEkpshs/Eishghseis
DiapolEkpshs2005/i_diapolitismiki_diastasi.pdf)

4. Προκειμένου να αξιοποιηθεί το προνόμιο της πολυπολιτισμικότητας θα πρέπει να διαφυλαχτεί η σχέση ανάμεσα σε διάφορους πολιτισμούς χωρίς να εξαφανίζεται η ταυτότητα κανενός από αυτούς.

Ως βασικά χαρακτηριστικά της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης αναφέρονται ότι είναι⁷⁰:

1. Οι βασικές αρχές και οι στόχοι που διέπουν τις σχολικές δραστηριότητες.
2. Η άμεση εμπειρία των παιδιών στις χώρες υποδοχής.
3. Η αμοιβαία επίδραση των πολιτισμών των χωρών καταγωγής και υποδοχής.
4. Η Δημιουργία προϋποθέσεων για αποδοχή της νέας πραγματικότητας και της δυναμικής της στις χώρες υποδοχής.
5. Η επανεξέταση των κοινωνικοκεντρικών και εθνοκεντρικών κριτηρίων του σχολείου.
6. Η διεύρυνση της οπτικής μέσα από την οποία βλέπεται η εκπαίδευση, ο πολιτισμός, τα παιδιά και οι ενήλικες.
7. Η αξιολόγηση των ευκαιριών στη ζωή και για την επίτευξη της μέγιστης δυνατής κοινωνικής και οικονομικής ένταξης.

Σύμφωνα με τον Essinger, διαπολιτισμικό μοντέλο αναφέρεται σε 4 βασικές αρχές, οι οποίες αποτελούν απάντηση στα προβλήματα που εντοπίζονται σήμερα στις πολυεθνικές κοινωνίες. Οι αρχές αυτές είναι οι ακόλουθες:

1. Εκπαίδευση για ενσυναίσθηση, αυτό σημαίνει ότι το άτομο πρέπει να μάθει να κατανοεί τη διαφορετικότητα των άλλων, να έχει την ικανότητα να τοποθετεί τον εαυτό του στη θέση του άλλου, να αναγνωρίζει τα προβλήματά του. Βασικός στόχος της εκπαίδευσης είναι να ενθαρρύνει το άτομο να ενδιαφερθεί για τους άλλους, τα προβλήματά τους.

⁷⁰ Ακριτίδης, Ν., Ανθόπουλος, Κ., και Παπαδόπουλος, Σ. (2006). *Η διαπολιτισμική διάσταση στις διοικητικές δραστηριότητες της σχολικής μονάδας: η εμπειρία των διαπολιτισμικών δημοτικών σχολείων του Ν. Θεσσαλονίκης*, Ανακτημένο από: [http://6dim-diap-
elefth.thess.sch.gr/Greek/Diapolitismiki_Ekpaidefsi/EishghseisDiapolEkpshs/Eishghseis
DiapolEkpshs2005/i_diapolitismiki_diastasi.pdf](http://6dim-diap-
elefth.thess.sch.gr/Greek/Diapolitismiki_Ekpaidefsi/EishghseisDiapolEkpshs/Eishghseis
DiapolEkpshs2005/i_diapolitismiki_diastasi.pdf)

2. Εκπαίδευση για αλληλεγγύη. Η εκπαίδευση βοηθά στην ανάπτυξη της αλληλεγγύης, βοηθά στη δημιουργία μιας συλλογικής συνείδησης, η οποία ξεπερνά τις ομάδες και τα κράτη ενώ περιορίζει και τις κοινωνικές ανισότητες.
3. Εκπαίδευση για διαπολιτισμικό σεβασμό. Οι κοινωνίες που δεν σέβονται τη πολιτισμική διαφορετικότητα δεν μπορούν να λειτουργήσουν σωστά. Η έλλειψη σεβασμού των ιστορικών μνημών είναι δεδομένο ότι δεν σέβεται και τους διαφορετικούς πολιτισμούς. Ο σεβασμός της διαφορετικότητας μπορεί να γίνει μέσα από το άνοιγμα προς άλλους πολιτισμούς.
4. Εκπαίδευση εναντίον του εθνικιστικού τρόπου σκέψης. Η εκπαίδευση βοηθά στην εξάλειψη των εθνικών στερεοτύπων και προκαταλήψεων για να μπορέσουν οι διαφορετικοί λαοί να ανοίξουν διάλογο και να επικοινωνήσουν μεταξύ τους.

Οι κριτικές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης αναφέρονται σε δυο διαφορετικές προσεγγίσεις: τις συντηρητικές και τις ριζοσπαστικές. Αυτές είναι οι ακόλουθες⁷¹: α) Η συντηρητική προσέγγιση θεωρεί ότι το μοντέλο της πολυπολιτισμικής αγωγής μπορεί: να καταστρέψει το θεσμοθετημένο εκπαιδευτικό σύστημα, να αποπροσανατολίσει από το δικαίωμα στη συμμετοχικότητα όλων των πολιτών σε ένα κοινό πολιτισμό, να επιφέρει κοινωνική αναστάτωση με την τόνωση των διαφορετικών πολιτισμών, να θέσει την εκπαίδευση περισσότερο προς όφελος των παιδιών των μεταναστών και λιγότερο προς όφελος των παιδιών των γηγενών, β) Η ριζοσπαστική προσέγγιση θεωρούν ότι το υπάρχον πολυπολιτισμικό μοντέλο εκπαίδευσης, δεν προάγει τον πολιτιστικό πλουραλισμό και την αντιρατσιστική στάση έναντι της διαφορετικότητας. Οι οπαδοί της ριζοσπαστικής θέσης θεωρούν ότι με την ανάπτυξη του πολυπολιτισμικού μοντέλου δεν αντιμετωπίζουν επαρκώς το κοινωνικό αποκλεισμό και το ρατσισμό. Τέλος θεωρούν ότι οι αντιρατσιστικές προσπάθειες που

⁷¹ Αγγελόπουλος, Ν.(2000). *Διδακτική αξιοποίηση του διαδικτύου (internet) στη διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών: σενάριο διδασκαλίας για την ενότητα "Το Άγιον Όρος"*. Ανακτημένο από: http://srv-ipeir.pde.sch.gr/educonf/1/08_.pdf [6-8-2015]

βασίζονται στη μετάδοση των πληροφοριών και τη γνώση των πολιτισμών περισσότερο βλέπουν τα παιδιά παρά τα ωφελούν μια και τονίζονται πολύ περισσότερο οι διαφορές.

3.2. Η αντιτρομοκρατική πολιτική

Στο πλαίσιο της καταπολέμησης της τρομοκρατίας, η Ε.Ε. έχει αναπτύξει συγκεκριμένη στρατηγική:

«Η τρομοκρατία αποτελεί πραγματική απειλή για τα κράτη και για τους λαούς. Για να την αντιμετωπίσει, η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) χάραξε μια πολιτική καταπολέμησης της τρομοκρατίας που βασίζεται στην πρόληψη, την προστασία, την καταδίωξη και την αντίδραση.

Αντιμετωπίζοντας τη σημερινή τρομοκρατική απειλή, η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) χάραξαν μια κοινή στρατηγική με σκοπό να συμβάλουν στην παγκόσμια ασφάλεια. Η στρατηγική που εγκρίθηκε σε επίπεδο ΕΕ προάγει τη δημοκρατία, το διάλογο και τη χρηστή διαχείριση των δημόσιων υποθέσεων εστιάζοντας στις αιτίες της ριζοσπαστικοποίησης.

Για να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά την τρομοκρατία, η ΕΕ προτείνει την οργάνωση της δράσης της γύρω από τέσσερις στόχους: την πρόληψη, την προστασία, την καταδίωξη και την αντίδραση.

Πρόληψη

Ο πυλώνας «πρόληψη» έχει ως σκοπό την **καταπολέμηση της ριζοσπαστικοποίησης και της στρατολόγησης τρομοκρατών**, εντοπίζοντας τις μεθόδους, την προπαγάνδα και τα εργαλεία που χρησιμοποιούν οι τρομοκράτες. Αν και η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων υπάγεται στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, η ΕΕ συμβάλλει στο συντονισμό των εθνικών πολιτικών, στον εντοπισμό των ορθών πρακτικών και στην ανταλλαγή των πληροφοριών.

Οι καθορισμένες προτεραιότητες όσον αφορά την πρόληψη είναι:

- καθορισμός κοινών δράσεων για να ανιχνεύονται και να καταπολεμούνται ανησυχητικές συμπεριφορές·
- χαλιναγωγή της προτροπής και της στρατολόγησης σε χώρους όπου συνήθως συμβαίνουν (φυλακές, τόποι λατρείας κ.λπ.)·
- καθιέρωση διαπολιτιστικού διαλόγου·

- καλύτερη εξήγηση των ευρωπαϊκών πολιτικών·
- ενθάρρυνση (μέσω προγραμμάτων παροχής βοήθειας) της χρηστής διαχείρισης των δημόσιων υποθέσεων, της δημοκρατίας, της εκπαίδευσης και της οικονομικής ευημερίας·
- συνέχιση των ερευνών σε αυτόν τον τομέα και ανταλλαγή εμπειριών και αναλύσεων.

Προστασία

Ο πυλώνας «προστασία» έχει ως σκοπό να **μειώσει τον ευάλωτο χαρακτήρα των στόχων τρομοκρατικών επιθέσεων** και να περιορίσει τις επιπτώσεις αυτών των επιθέσεων. Προτείνει την εφαρμογή μιας συλλογικής δράσης στο επίπεδο της προστασίας των συνόρων, των μεταφορών και όλων των διασυνοριακών δομών.

Για να ελέγχουν όσο το δυνατόν καλύτερα τα σύνορα, τα κράτη μέλη διαθέτουν το σύστημα πληροφοριών Σένγκεν II (SIS II) και το σύστημα πληροφοριών για τις θεωρήσεις (VIS) καθώς και τον οργανισμό FRONTEX. Παράλληλα με αυτά τα μέσα, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να ανταλλάσσουν τα δεδομένα τους για τους επιβάτες και να χρησιμοποιούν τα βιομετρικά δεδομένα στα έγγραφα ταυτότητας.

Για να αυξήσουν την ασφάλεια των μεταφορών, τα κράτη μέλη πρέπει να μελετήσουν από κοινού τα ευαίσθητα σημεία των μεταφορών καθώς και να ενισχύσουν την ασφάλεια των δρόμων, των σιδηροδρόμων, των αεροδρομίων και των λιμανιών.

Η ΕΕ επιθυμεί να εκτιμήσει την απειλή και το βαθμό ευαισθησίας. Προτίθεται να καταρτίσει ένα σχέδιο εργασίας, μεθόδους προστασίας από τις τρομοκρατικές επιθέσεις και ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα για τις κρίσιμες υποδομές. Εξάλλου, τα κράτη μέλη πρέπει να συνεχίσουν τις προσπάθειες συνεργασίας στον τομέα της μη διάδοσης των χημικών, βιολογικών, ακτινολογικών και πυρηνικών ουσιών (CBRN).

Καταδίωξη

Το τρίτο σκέλος έχει στόχο την καταδίωξη των τρομοκρατών πέραν των συνόρων, ενώ παράλληλα γίνονται πλήρως σεβαστά τα δικαιώματα του ανθρώπου και το διεθνές δίκαιο. Η ΕΕ επιθυμεί καταρχάς να παρεμποδίσει την πρόσβαση στους εξοπλισμούς που επιτρέπουν την εκτέλεση αυτών των τρομοκρατικών πράξεων (όπλα, εκρηκτικά κ.λπ.), να διαλύσει τα δίκτυα

τρομοκρατών και τους πράκτορες στρατολόγησής τους καθώς και να καταπολεμήσει την καταχρηστική χρησιμοποίηση των ενώσεων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Ο δεύτερος στόχος της όσον αφορά την καταδίωξη των τρομοκρατών, έχει σκοπό να **θέσει τέρμα στους χρηματοδοτικούς πόρους της τρομοκρατίας** με τη διεξαγωγή ερευνών, τη δέσμευση των οικονομικών στοιχείων και την παρεμπόδιση των μεταφορών χρημάτων (σημείο που αφορά επίσης την πτυχή «πρόληψη»). Η ΕΕ θέσπισε επίσης νομοθεσία για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

Ο τρίτος στόχος συνίσταται στον τερματισμό του σχεδιασμού τρομοκρατικών πράξεων με την παρεμπόδιση της επικοινωνίας και της διάδοσης των τεχνικών γνώσεων των τρομοκρατών, ιδίως μέσω του Διαδικτύου.

Τα κράτη μέλη διαθέτουν τα μέσα που είναι αναγκαία για τη συγκέντρωση και την ανάλυση των δεδομένων. Εκπονούν κοινές αναλύσεις και ανταλλάσσουν τις πληροφορίες τους, μέσω της Euroropol και της Eurojust. Κάθε κράτος μέλος υποβάλλει έκθεση σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο ενίσχυσε την ικανότητά του και τους εθνικούς μηχανισμούς του.

Τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την επίτευξη των εν λόγω στόχων είναι:

- οι αναλύσεις που πραγματοποιούνται από το κέντρο επιχειρήσεων (SitCen) και την Euroropol·
- το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και το ευρωπαϊκό ένταλμα συγκέντρωσης αποδεικτικών στοιχείων·
- οι κοινές ομάδες έρευνας·
- η αρχή της διαθεσιμότητας των πληροφοριών στον τομέα της καταστολής·
- το VIS και το SIS II (για καλύτερη πρόσβαση στην πληροφόρηση)·
- η ομάδα διεθνούς χρηματοοικονομικής δράσης (FATF) (EN) (FR), της οποίας είναι ενεργό μέλος η Επιτροπή και η οποία προβαίνει σε συστάσεις, μεγάλο μέρος των οποίων εφαρμόζονται βάσει της ευρωπαϊκής νομοθεσίας.

Αντίδραση

Ο κίνδυνος επιθέσεων δεν μπορεί να εξαλειφθεί τελείως και, όταν συμβαίνουν, αντιμετωπίζονται από τα ίδια τα κράτη μέλη. Οι μηχανισμοί

αντίδρασης που πρέπει να υιοθετούνται σε περίπτωση τρομοκρατικών επιθέσεων είναι συχνά οι ίδιοι με εκείνους που εφαρμόζονται σε περίπτωση ατυχήματος φυσικής, τεχνολογικής ή ανθρώπινης προέλευσης. Για να προβλεφθούν, πρέπει να αξιοποιηθούν οι υπάρχουσες δομές και οι ευρωπαϊκοί μηχανισμοί πολιτικής προστασίας. Μια βάση δεδομένων της ΕΕ περιλαμβάνει τους πόρους και τα μέσα που θα μπορούσαν να κινητοποιήσουν τα κράτη μέλη σε περίπτωση τρομοκρατικής επίθεσης.

Σε περίπτωση επίθεσης, έχει βασική σημασία να:

- ανταλλάσσονται γρήγορα οι πρακτικές πληροφορίες και οι αποφάσεις καθώς και να διασφαλίζεται ο συντονισμός των βασικών μέσων ενημέρωσης (εάν πρόκειται για διασυνοριακό συμβάν)·
- εξασφαλίζονται σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο η αλληλεγγύη, η παροχή βοήθειας και η αποζημίωση των θυμάτων της τρομοκρατίας και των οικογενειών τους·
- παρέχεται βοήθεια στους πολίτες της ΕΕ στις τρίτες χώρες·
- προστατεύονται και υποστηρίζονται τα πολιτικά και στρατιωτικά μέσα που υπάρχουν στην ΕΕ σε περίπτωση επιχειρήσεων διαχείρισης κρίσεων.

Η στρατηγική συμπληρώνεται από ένα λεπτομερές σχέδιο δράσης (EN) στο οποίο απαριθμούνται τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν στο πλαίσιο αυτών των τεσσάρων πυλώνων.

ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

Έκθεση του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EN) της 17ης Ιανουαρίου 2011 σχετικά με το σχέδιο δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας.

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 17ης Ιουλίου 2008 – Αναθεωρημένη στρατηγική καταπολέμησης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

Απόφαση 2007/124/ΕΚ του Συμβουλίου της 12ης Φεβρουαρίου 2007 για τη θέσπιση κατά την περίοδο 2007-2013 του ειδικού προγράμματος «Πρόληψη, ετοιμότητα και διαχείριση των συνεπειών της τρομοκρατίας και άλλων κινδύνων που συνδέονται με την ασφάλεια» ως μέρος του γενικού προγράμματος «Ασφάλεια και προστασία των ελευθεριών» [Επίσημη Εφημερίδα L 58 της 24.2.2007]»⁷².

⁷² <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV%3A133275>

3.3. Η πολιτική για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες

Για τους μετανάστες, η πολιτική της Ε.Ε. συνοψίζεται στα κάτωθι:

«Η Επιτροπή παρουσιάζει σειρά μέτρων που στοχεύουν στη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής που να βασίζεται σε μεγαλύτερη αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών και να επιτρέπει στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) να αντιμετωπίσει καλύτερα τις προκλήσεις της μετανάστευσης.

ΣΥΝΟΨΗ

Λόγω των αραβικών επαναστάσεων της άνοιξης του 2011, προέκυψε σημαντική εισροή μεταναστών προερχόμενων από τη νότια Μεσόγειο, οι οποίοι εισήλθαν παράνομα στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), προσεγγίζοντας τις ακτές της Ιταλίας και της Μάλτας. Η ΕΕ έλαβε μέτρα έκτακτης ανάγκης, προκειμένου να αντιμετωπίσει αυτήν την κατάσταση. Ωστόσο, τα γεγονότα αυτά έδειξαν τα όρια των μέσων που διαθέτει η ΕΕ όσον αφορά τη μετανάστευση, καθώς και την ανάγκη για μεγαλύτερη αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών σε αυτόν τον τομέα.

Επομένως, η Επιτροπή παρουσιάζει πρωτοβουλίες που στοχεύουν στη δημιουργία μιας **ολοκληρωμένης ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής**, πιο κατάλληλης για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της μετανάστευσης. Αυτή η πολιτική οφείλει να σέβεται την ευρωπαϊκή παράδοση του ασύλου και της προστασίας, εμποδίζοντας παράλληλα την παράνομη διέλευση των συνόρων.

Έτσι, τίγονται πολλές πτυχές του τομέα της μετανάστευσης:

- **Διέλευση των συνόρων**

Ο έλεγχος των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ πρέπει να είναι αποτελεσματικός και να επιτρέπει τη διατήρηση υψηλού επιπέδου ασφάλειας, ενώ ταυτόχρονα διευκολύνει τη διέλευση των προσώπων που δικαιούνται να εισέλθουν στην ΕΕ. Η Επιτροπή προτίθεται να ενισχύσει τους υπάρχοντες κοινούς κανόνες. Συγκεκριμένα, εξετάζει το ενδεχόμενο δημιουργίας ενός ευρωπαϊκού συστήματος συνοριοφυλάκων. Επίσης, επιμένει στη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των εθνικών αρχών και της ανταλλαγής επιχειρησιακών πληροφοριών σε περίπτωση που προκύπτει γεγονός στα

εξωτερικά σύνορα, ιδίως χάρη στο σύστημα EUROSUR. Οι επιχειρησιακές ικανότητες του Frontex πρέπει επίσης να ενισχυθούν.

Η αξιολόγηση της **εφαρμογής των κανόνων Σένγκεν** από τα κράτη μέλη πρέπει να διεξάγεται σε επίπεδο ΕΕ, με τη συμμετοχή εμπειρογνομόνων των κρατών μελών και του Frontex, με επικεφαλής την Επιτροπή. Επίσης, η Επιτροπή εξετάζει το ενδεχόμενο θέσπισης ενός μηχανισμού που επιτρέπει να αποφασιστεί, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η έκτακτη επανεισαγωγή εσωτερικών συνοριακών ελέγχων.

Τέλος, για την **πρόληψη της παράνομης μετανάστευσης**, η Επιτροπή επιμένει στην ανάγκη μιας ευρωπαϊκής πολιτικής επιστροφής (αποστολής στις χώρες τους παράνομων μεταναστών που δεν χρήζουν διεθνούς προστασίας) που να είναι ισορροπημένη και αποτελεσματική. Επιμένει όλα τα κράτη μέλη να μεταφέρουν στο εθνικό τους δίκαιο την οδηγία για την επιστροφή σχετικά με τους κοινούς κανόνες και τις κοινές διαδικασίες στα κράτη μέλη όσον αφορά την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων μεταναστών, καθώς και τηνοδηγία που επιβάλλει κυρώσεις ενάντια στην εργασία των παράνομα διαμενόντων. Τέλος, αναγνωρίζει την αποτελεσματικότητα των συμφωνιών επανεισδοχής με τρίτες χώρες, αλλά εκτιμά ότι αυτές πρέπει να αντιμετωπίζονται στο πλαίσιο των συνολικών σχέσεων της ΕΕ με τις ενδιαφερόμενες χώρες και να συνοδεύονται με κίνητρα που βοηθούν τις χώρες να τις υλοποιούν.

- **Μετακίνηση και ζωή εντός του χώρου Σένγκεν**

Η Επιτροπή στηρίζει μια **καλύτερα οργανωμένη κινητικότητα** που βασίζεται στη συνεργασία (μεταξύ των ευρωπαϊκών υπηρεσιών Frontex και Ευρωπόλ, και μεταξύ των εθνικών τελωνειακών και αστυνομικών αρχών) καθώς και στις νέες τεχνολογίες. Ένα ευρωπαϊκό σύστημα εισόδου/εξόδου θα επιτρέπει, κυρίως, να είναι προσβάσιμα για τις αρχές τα δεδομένα διέλευσης των συνόρων εκ μέρους υπηκόων τρίτων χωρών. Ένα πρόγραμμα καταχώρησης ταξιδιωτών θα επιτρέπει, με τη σειρά του, να αυτοματοποιηθεί ο συνοριακός έλεγχος για τα άτομα που ταξιδεύουν συχνά.

Η **πολιτική θεωρήσεων** είναι ένα ακόμα σημαντικό μέσο όσον αφορά την κινητικότητα. Προκειμένου να αποφευχθούν καταχρήσεις του καθεστώτος ελευθέρωσης των θεωρήσεων, η Επιτροπή προτείνει την εισαγωγή ρήτρας διασφάλισης που θα επιτρέπει την προσωρινή επανεισαγωγή της

υποχρέωσης θεώρησης για τους πολίτες τρίτης χώρας που επωφελούνται του εν λόγω καθεστώτος.

Συγχρόνως, η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι οι μετανάστες αποτελούν **ανθρώπινο δυναμικό απαραίτητο** για την ΕΕ, ως λύση για την έλλειψη εργαζομένων σε ορισμένους τομείς, αλλά και ως ανθρώπινο δυναμικό με υψηλό επίπεδο ειδίκευσης. Επομένως, είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε τα προσόντα τους και να καταστήσουμε πιο εύκολες τις διοικητικές διαδικασίες. Η Επιτροπή ελπίζει να σημειωθεί πρόοδος στο εγχείρημα της ενιαίας άδειας που επιτρέπει στους αλλοδαπούς να διαμένουν και να εργάζονται σε ένα κράτος μέλος, και καλεί τις χώρες της ΕΕ να μεταφέρουν στο εθνικό τους δίκαιο την οδηγία για την ευρωπαϊκή μπλε κάρτα που διευκολύνει την πρόσληψη προσώπων με υψηλό επίπεδο ειδίκευσης. Επίσης, παρουσίασε προτάσεις σχετικά με τους εποχιακούς εργάτες και τα ενδοεπιχειρησιακά μετατιθέμενα άτομα. Προκειμένου να παρέχονται σαφείς και πρακτικές πληροφορίες στους μετανάστες, η Επιτροπή θέτει φέτος σε λειτουργία τη δικτυακή πύλη της ΕΕ για τη μετανάστευση.

Τέλος, η **ένταξη των μεταναστών** στην ευρωπαϊκή κοινωνία πρέπει να πραγματοποιείται τηρώντας την ισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων των μεταναστών και των νόμων και του πολιτισμού των χωρών υποδοχής. Απαιτεί προσπάθεια τόσο από την πλευρά των μεταναστών όσο και από την πλευρά των χωρών υποδοχής. Η επιτυχημένη ένταξη είναι σημαντική για τη μέγιστη αξιοποίηση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών πλεονεκτημάτων υπέρ των προσώπων αλλά και των κοινωνιών. Η Επιτροπή παρουσίασε τον Ιούλιο του 2011 την Ευρωπαϊκή Ατζέντα για την Ένταξη των Υπηκόων Τρίτων Χωρών.

- **Κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου**

Η θέσπιση του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου πρέπει να έχει ολοκληρωθεί μέχρι το 2012. Το εν λόγω σύστημα στοχεύει στη μείωση των διαφορών μεταξύ των χωρών της ΕΕ όσον αφορά τα αποτελέσματα των αιτήσεων ασύλου, και στη διασφάλιση ενός κοινού συνόλου δικαιωμάτων και διαδικασιών καθώς και της συμμόρφωσης με τη σύμβαση της Γενεύης περί του καθεστώτος των προσφύγων. Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο θα ενισχύσει τη συνεργασία στον εν λόγω τομέα.

Η Επιτροπή επιμένει να καταστεί η επανεγκατάσταση των προσφύγων (μόνιμη επανεγκατάσταση σε κράτος μέλος ενός πρόσφυγα που έχει λάβει προστασία σε τρίτη χώρα) αναπόσπαστο τμήμα της ευρωπαϊκής πολιτικής ασύλου.

- **Σχέσεις με τρίτες χώρες**

Τα ζητήματα σχετικά με τη μετανάστευση πρέπει να **ενσωματωθούν στις παγκόσμιες εξωτερικές σχέσεις της ΕΕ**. Πρέπει να βρεθεί καλύτερη ισορροπία μεταξύ της οργάνωσης της νόμιμης μετανάστευσης, της καταπολέμησης της παράνομης μετανάστευσης και της μεγιστοποίησης των αμοιβαίων οφελών της μετανάστευσης για την ανάπτυξη. Η ανθρώπινη διάσταση πρέπει να ενισχυθεί χάρη στην υιοθέτηση μιας προσέγγισης που επικεντρώνεται στο μετανάστη.

Όσον αφορά τις **χώρες της νότιας Μεσογείου**, η Ένωση τους πρότείνει διαρθρωμένο διάλογο για τη μετανάστευση με σκοπό να θεσπίσει εταιρικές σχέσεις κινητικότητας που αποσκοπούν στη διευκόλυνση της πρόσβασης των υπηκόων τους στο έδαφος της ΕΕ σε αντάλλαγμα της συνεργασίας τους στη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών. Επίσης, η Επιτροπή θα αναθεωρήσει την πολιτική γεινιάσής της με τις εν λόγω χώρες».⁷³

3.4. Η πολιτική για την εμπορία ανθρώπων

Στην εμπορία ανθρώπων, η πολιτική της Ε.Ε. ακολουθεί τις κάτωθι αρχές: «Η εμπορία ανθρώπων θεωρείται ένα από τα σοβαρότερα εγκλήματα παγκοσμίως. Αποτελεί σοβαρή παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η παρούσα οδηγία θεσπίζει κανόνες για όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) ώστε να αντιμετωπιστεί αυτό το φρικτό φαινόμενο.

ΠΡΑΞΗ

Οδηγία 2011/36/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και για την προστασία των θυμάτων της, καθώς και για την αντικατάσταση της απόφασης-πλαίσιο 2002/629/ΔΕΥ του Συμβουλίου.

⁷³ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=cellar:77e75dcf-fbe6-4ba3-9e88-d847234cd97a>

ΣΥΝΟΨΗ

Η εμπορία ανθρώπων θεωρείται ένα από τα σοβαρότερα εγκλήματα παγκοσμίως. Αποτελεί σοβαρή παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η παρούσα οδηγία θεσπίζει κανόνες για όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) ώστε να αντιμετωπιστεί αυτό το φρικτό φαινόμενο.

ΤΙ ΠΡΟΒΛΕΠΕΙ Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΟΔΗΓΙΑ;

Θεσπίζει ελάχιστους κοινούς κανόνες ώστε να οριστούν τα αδικήματα της εμπορίας ανθρώπων και η τιμωρία τους. Επίσης, προβλέπει μέτρα για την καλύτερη πρόληψη του εν λόγω φαινομένου και την ενίσχυση της προστασίας των θυμάτων.

ΒΑΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ

Ορισμοί

- Τιμωρούνται οι ακόλουθες εκ προθέσεως τελούμενες πράξεις: η πρόσληψη, μεταφορά, διακίνηση, στέγαση ή υποδοχή προσώπων δια της βίας **με σκοπό εκμετάλλευσης**.
- Η εκμετάλλευση περιλαμβάνει τουλάχιστον: i) τη σεξουαλική εκμετάλλευση ή την εκπόρνευση, ii) την καταναγκαστική παροχή εργασίας ή υπηρεσιών (συμπεριλαμβανομένης της επαιτείας, της δουλείας, της εκμετάλλευσης εγκληματικών δραστηριοτήτων ή της αφαίρεσης οργάνων).

Κυρώσεις: η οδηγία προβλέπει στερητική της ελευθερίας ποινή το ανώτατο όριο της οποίας ανέρχεται σε τουλάχιστον **πέντε έτη** και σε τουλάχιστον **10 έτη σε περίπτωση επιβαρυντικής περίπτωσης**, για παράδειγμα, εάν το αδίκημα τελέστηκε κατά ιδιαιτέρως ευάλωτων θυμάτων (όπως παιδιών) ή εάν τελέστηκε από εγκληματική οργάνωση.

Δίωξη: Οι χώρες της ΕΕ μπορούν να ασκούν δίωξη σε υπηκόους τους για αδικήματα που τελέστηκαν σε άλλη χώρα της ΕΕ και να χρησιμοποιούν εργαλεία διερεύνησης όπως υποκλοπές συνομιλιών (για παράδειγμα, τηλεφωνικών συζητήσεων ή μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου).

Στήριξη των θυμάτων: τα θύματα λαμβάνουν συνδρομή πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το πέρας της ποινικής διαδικασίας, προκειμένου να μπορέσουν να ασκήσουν τα δικαιώματα που τους απονέμονται βάσει του καθεστώτος των θυμάτων στις ποινικές διαδικασίες. Αυτή η συνδρομή μπορεί να περιλαμβάνει υποδοχή σε καταφύγια ή την παροχή ιατρικής και ψυχολογικής βοήθειας και υπηρεσίες ενημέρωσης και διερμηνείας.

Τα παιδιά και οι έφηβοι (κάτω των 18) επωφελούνται από πρόσθετα μέτρα, όπως σωματική και ψυχολογική στήριξη, πρόσβαση στην εκπαίδευση και, κατά περίπτωση, δυνατότητα ορισμού κηδεμόνα ή εκπροσώπου. Πρέπει να δίνουν συνέντευξη αμέσως, σε ενδεδειγμένους χώρους και σε ειδικευμένους επαγγελματίες.

Τα θύματα έχουν το δικαίωμα αστυνομικής προστασίας και νομικής συνδρομής ώστε να είναι σε θέση να ζητήσουν αποζημίωση.

Πρόληψη: Οι χώρες της ΕΕ πρέπει να λάβουν μέτρα για:

- την αποθάρρυνση της ζήτησης που ευνοεί την εμπορία ανθρώπων,
- την έναρξη εκστρατειών ευαισθητοποίησης και την επιμόρφωση των λειτουργών, με σκοπό να τους δοθεί η δυνατότητα να εντοπίζουν και να αναλαμβάνουν τα θύματα και τα δυνητικά θύματα της εμπορίας ανθρώπων.

Έχει διοριστεί ένας Συντονιστής Δράσης της ΕΕ κατά της Εμπορίας με σκοπό να εγγυάται συνεκτική και συντονισμένη προσέγγιση για την αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου.

Η Επιτροπή, για να βοηθήσει τις εθνικές αρχές να ελέγξουν την κατάχρηση του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας, εξέδωσε εγχειρίδιο για τους **εικονικούς γάμους** ανάμεσα σε πολίτες της ΕΕ και υπηκόους τρίτων χωρών. Ορισμένοι καταναγκαστικοί γάμοι, για παράδειγμα, μπορεί να εμπεριέχουν στοιχεία εμπορίας ανθρώπων.

ΠΟΤΕ ΕΦΑΡΜΟΖΕΤΑΙ Η ΟΔΗΓΙΑ;

Η οδηγία τίθεται σε ισχύ στις 15 Απριλίου 2011 και έπρεπε να μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο των χωρών της ΕΕ έως τις 6 Απριλίου 2013.

ΠΛΑΙΣΙΟ

Η εμπορεία ανθρώπων απαγορεύεται ρητώς από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (άρθρο 5) και η ΕΕ έχει θεσπίσει ένα σφαιρικό νομικό και πολιτικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση του φαινομένου, ιδίως με την παρούσα οδηγία (2011/36/ΕΕ) και τη στρατηγική της ΕΕ για την εξάλειψη της εμπορίας ανθρώπων 2012-2016.

ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των

Περιφερειών: Η στρατηγική της ΕΕ για την εξάλειψη της εμπορίας ανθρώπων 2012-2016 [COM(2012) 286 final της 19ης Ιουνίου 2012].

Σχέδιο της ΕΕ για βέλτιστες πρακτικές, πρότυπα και διαδικασίες για την καταπολέμηση και την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων (ΕΕ C 311 της 9.12.2005, σ. 1-12).

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο: Υποστήριξη των εθνικών αρχών για την πάταξη των καταχρήσεων του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας: Εγχειρίδιο σχετικά με τους εικονικούς γάμους μεταξύ πολιτών της Ένωσης και υπηκόων τρίτων χωρών, στο πλαίσιο της νομοθεσίας της ΕΕ σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών της Ένωσης [COM(2014) 604 final της 26ης Σεπτεμβρίου 2014].

Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής - Ενδιάμεση έκθεση για την εφαρμογή της στρατηγικής της ΕΕ για την εξάλειψη της εμπορίας ανθρώπων [SWD(2014) 318 final της 17ης Οκτωβρίου 2014]». ⁷⁴

3.5. Η πολιτική για το λαθρεμπόριο, τα όπλα μαζική καταστροφής και την πειρατεία

Αναφορικά με το λαθρεμπόριο, τα όπλα μαζικής καταστροφής και την πειρατεία, η Ε.Ε. έχει εκπονήσει τις κάτωθι πολιτικές:

«Η προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) αποτελεί προτεραιότητα των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων προκειμένου να εξασφαλίζουν ότι γίνεται η καλύτερη δυνατή χρήση των χρημάτων των φορολογουμένων. Μία εξειδικευμένη υπηρεσία καταπολέμησης της απάτης (OLAF) έχει αναλάβει τη διεξαγωγή ερευνών όταν υπάρχει υπόνοια κατάχρησης των κονδυλίων που εκταμιεύονται από τον προϋπολογισμό της ΕΕ, ή αποφυγής φόρων, δασμών και εισφορών που χρηματοδοτούν τον προϋπολογισμό της ΕΕ. Η OLAF μπορεί επίσης να ενσκήψει σε υποθέσεις όπως εικαζόμενα βαριά παραπτώματα εκ μέρους των υπαλλήλων, παρατυπίες σε διαδικασίες δημοπράτησης, σύγκρουση συμφερόντων, παραχάραξη, παραβίαση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και διαφθορά σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

⁷⁴ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=cellar:4132305a-0f3d-41d1-ac83-906619fcccec>

Το άρθρο 325 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί τη νομική βάση για την καταπολέμηση της απάτης.

Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF) διερευνά τη διαφθορά και σοβαρά παραπτώματα στα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) καθώς επίσης και την απάτη σε βάρος του προϋπολογισμού της ΕΕ. Επίσης, βοηθά στην ανάπτυξη της πολιτικής της ΕΕ για την καταπολέμηση της απάτης.

ΠΡΑΞΗ

Απόφαση 1999/352/ΕΚ, ΕΚΑΧ, Ευρατόμ της Επιτροπής, της 28ης Απριλίου 1999, για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Καταπολέμησης της Απάτης.

ΣΥΝΟΨΗ

ΤΙ ΠΡΟΒΛΕΠΕΙ Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΑΠΟΦΑΣΗ;

Η αρχική απόφαση (1999/352/ΕΚ, ΕΚΑΧ, Ευρατόμ) δημιούργησε την OLAF το 1999. Καθορίζει τα καθήκοντα, τις ευθύνες, τη δομή και τον τρόπο λειτουργίας της OLAF. Μια μεταγενέστερη αναθεώρηση το 2013 της έδωσε τη δυνατότητα να λειτουργεί αποδοτικότερα και αποτελεσματικότερα, ιδίως συνεργαζόμενη με εξωτερικές οργανώσεις.

ΒΑΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ

Η απάτη είναι μια εσκεμμένη πράξη εξαπάτησης με σκοπό το προσωπικό όφελος ή την πρόκληση ζημιάς σε τρίτο. Σε επίπεδο ΕΕ, η ζημιά αυτή μπορεί να προκύψει από παράνομη καταβολή χρηματικών ποσών από τον προϋπολογισμό της ΕΕ ή λόγω αποτυχίας να περάσουν έσοδα στον προϋπολογισμό της ΕΕ, όπως τελωνειακοί και γεωργικοί δασμοί και εισφορές ζάχαρης.

Η OLAF ξεκινά έρευνες:

- που διενεργούνται στο εσωτερικό των θεσμικών οργάνων και οργανισμών της ΕΕ με σκοπό τον εντοπισμό απάτης, διαφθοράς και κάθε άλλης παράνομης δραστηριότητας που θίγει τα οικονομικά συμφέροντα της ΕΕ καθώς και για τον εντοπισμό σοβαρών ζητημάτων που συνδέονται με την άσκηση των επαγγελματικών καθηκόντων που δεν θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της ΕΕ·
- που διενεργούνται εκτός των θεσμικών οργάνων και οργανισμών της ΕΕ για τον εντοπισμό της απάτης ή άλλης παράνομης συμπεριφοράς

ανθρώπων ή οργανώσεων. Στις έρευνες μπορεί να συμμετέχουν οι αρχές των χωρών της ΕΕ (και, ευκαιριακά, οι αρχές τρίτων χωρών).

Ο **γενικός διευθυντής** της OLAF διορίζεται για επταετή θητεία (μη ανανεώσιμη).

Η **επιτροπή εποπτείας** της OLAF παρακολουθεί τις εργασίες της, επιδιώκει να ενισχύσει την ανεξαρτησία της και παρακολουθεί την εφαρμογή των διαδικαστικών εγγυήσεων.

Η OLAF υπάγεται στη νομοθεσία της ΕΕ σχετικά με την προστασία δεδομένων των φυσικών προσώπων όσον αφορά την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από κοινοτικά θεσμικά όργανα και οργανισμούς.

Η OLAF είναι μια **διοικητική υπηρεσία διεξαγωγής ερευνών**. Μπορεί μόνο να διατυπώσει συστάσεις ως προς τις ενέργειες στις οποίες θα πρέπει να προβούν είτε η ΕΕ είτε οι εθνικές αρχές με βάση τα αποτελέσματα των ερευνών της.

Το πρόγραμμα Hercule III βοηθάει στη χρηματοδότηση πολλών έργων στις χώρες της ΕΕ, τα οποία τις βοηθούν να καταπολεμήσουν την εγκληματική δραστηριότητα που καταφέρεται κατά του προϋπολογισμού της ΕΕ. Σε αυτήν περιλαμβάνεται, για παράδειγμα, η χρηματοδότηση της απόκτησης σαρωτών και άλλου τεχνικού εξοπλισμού σε αεροδρόμια και λιμάνια, καθώς επίσης και η χρηματοδότηση δραστηριοτήτων κατάρτισης.

ΑΠΟ ΠΟΤΕ ΕΦΑΡΜΟΖΕΤΑΙ Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΟΔΗΓΙΑ;

Από τις 28 Απριλίου 1999

ΠΛΑΙΣΙΟ

Η απόφαση 1999/352/ΕΚ, ΕΚΑΧ, Ευρατόμ (και οι επακόλουθες τροποποιήσεις της) αφορά την ίδρυση της OLAF. Συμπληρώνεται από τον κανονισμό (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 883/2013 που καθορίζει τον ρόλο και την αρμοδιότητα της OLAF, και από μια διοργανική συμφωνία που ασχολείται συγκεκριμένα με τις έρευνες στα θεσμικά όργανα της ΕΕ». ⁷⁵

«Η παρούσα ανακοίνωση αναγγέλλει, υπό μορφή σχεδίου δράσης, τα διάφορα μέτρα και πρωτοβουλίες που προτίθεται να λάβει η Επιτροπή για τη

⁷⁵ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=cellar:59d3f8f7-c97a-41ba-a7b1-9482f26adde3>

βελτίωση και ενίσχυση της καταπολέμησης της παραποίησης/απομίμησης και της πειρατείας στην εσωτερική αγορά. Η ανακοίνωση αποτελεί συνέχεια της Πράσινης Βίβλου της Επιτροπής, του Οκτωβρίου 1998, η οποία δρομολόγησε τις γενικές διαβουλεύσεις επί του θέματος.

ΣΥΝΟΨΗ

Πλαίσιο

Η παραποίηση/απομίμηση και η πειρατεία έχουν καταστεί φαινόμενα με διεθνή διάσταση, τα οποία έχουν σημαντικές επιπτώσεις σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο. Τα φαινόμενα αυτά επηρεάζουν επίσης την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς καθώς και την προστασία των καταναλωτών, ιδίως όσον αφορά την υγεία και τη δημόσια ασφάλεια. Η κατάσταση αυτή συνεπάγεται παρέκκλιση από την κανονική πορεία διακίνησης των αγαθών και στρεβλώσεις του ανταγωνισμού, με αποτέλεσμα την απώλεια εμπιστοσύνης των παραγόντων της εσωτερικής αγοράς και τη μείωση των επενδύσεων.

Εκτιμάται ότι οι δραστηριότητες αυτές αντιπροσωπεύουν μεταξύ 5 και 7 % του παγκόσμιου εμπορίου και επιφέρουν συνολική απώλεια 200.000 θέσεων εργασίας ετησίως. Επιπλέον, εκτιμάται ότι οι επιχειρήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) οι οποίες δραστηριοποιούνται σε διεθνές επίπεδο έχουν απώλειες της τάξεως των 400 και 800 εκατ. ευρώ στην εσωτερική αγορά και 2.000 εκατ. ευρώ εκτός της Ένωσης. Ιδιαίτερως πλήττεται ο τομέας της πληροφορικής.

Απαντήσεις στην Πράσινη Βίβλο

Οι απαντήσεις στην Πράσινη Βίβλο επιβεβαίωσαν το μέγεθος του προβλήματος και τις επιζήμιες επιπτώσεις στην εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Οι ενδιαφερόμενοι αναφέρθηκαν σε διάφορους παράγοντες που διευκολύνουν μια τέτοια κατάσταση, κυρίως στις διαφορές που υπάρχουν στα καθεστώτα επιβολής κυρώσεων και στα λοιπά μέσα επιβολής του σεβασμού των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας μεταξύ κρατών μελών. Για το λόγο αυτό, οι ενδιαφερόμενοι, συμπεριλαμβανομένων των κρατών μελών, επιθυμούν την προσέγγιση του συγκεκριμένου προβλήματος σε επίπεδο ΕΕ. Επιπλέον, οι απαντήσεις στην Πράσινη Βίβλο καταδεικνύουν την ύπαρξη συναίνεσης όσον αφορά την ανάγκη βελτίωσης της διοικητικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών. Η Επιτροπή

υπογράμμισε ότι, μολονότι θα επιθυμούσε να διαδραματίσει εν προκειμένω σημαντικό ρόλο, δίνεται προτεραιότητα, στον εν λόγω τομέα, στους κατόχους δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας οι οποίοι θα πρέπει οι ίδιοι να επαγρυπνούν.

Σχέδιο δράσης

Η παρούσα ανακοίνωση περιλαμβάνει ένα σχέδιο δράσης όπου παρουσιάζονται:

- οι επείγουσες δράσεις για τις οποίες θα υποβληθούν σύντομα προτάσεις από την Επιτροπή·
- οι μεσοπρόθεσμες δράσεις οι οποίες προβλέπονται από την Επιτροπή·
- άλλες πρωτοβουλίες στις οποίες συμμετέχουν οι δημόσιες αρχές και ο ιδιωτικός τομέας.

Οι δράσεις αυτές πρέπει να ενσωματωθούν στις πρωτοβουλίες οριζόντιου χαρακτήρα, στους τομείς της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων.

Επείγουσες δράσεις

Οι επείγουσες δράσεις συνίστανται στα ακόλουθα μέτρα:

- πρόταση οδηγίας με στόχο την ενίσχυση των μέσων για την επιβολή του σεβασμού των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και τον καθορισμό ενός γενικού πλαισίου για την ανταλλαγή πληροφοριών. Η εν λόγω πρωτοβουλία θα έχει ως αντικείμενο την εναρμόνιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με το εν λόγω θέμα. Οι δράσεις θα αφορούν μόνο συμπληρωματικές βελτιώσεις της συμφωνίας για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου (Συμφωνία TRIPs)·
- ανάπτυξη, με βάση υπάρχοντα προγράμματα, δράσεων κατάρτισης για τους υπαλλήλους των υπηρεσιών καταστολής, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων των υποψήφιων χωρών, καθώς και δράσεων πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης του κοινού·
- η Επιτροπή θα εξακολουθήσει να δίνει προτεραιότητα στην καταπολέμηση της παραποίησης/απομίμησης και της πειρατείας στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων διεύρυνσης·
- πραγματοποίηση μελέτης με σκοπό τον καθορισμό μιας μεθοδολογίας για τη συγκέντρωση, ανάλυση και σύγκριση των στοιχείων·

- προσδιορισμός ενός κέντρου επικοινωνίας σε επίπεδο Επιτροπής, το οποίο θα διασφαλίζει τη διεπαφή μεταξύ των διαφόρων υπηρεσιών όσον αφορά τις εργασίες στον εν λόγω τομέα. Το εν λόγω κέντρο επικοινωνίας θα διευκολύνει επίσης τη διαφάνεια ως προς τον έξω κόσμο.

Μεσοπρόθεσμες δράσεις

Μεσοπρόθεσμα, η Επιτροπή θα εξετάσει:

- τη σκοπιμότητα θέσπισης συμπληρωματικών μηχανισμών διοικητικής συνεργασίας για την καταπολέμηση της παραποίησης/απομίμησης και της πειρατείας, κυρίως μεταξύ των αρμόδιων εθνικών αρχών, αλλά και μεταξύ αυτών και της Επιτροπής·
- την ανάγκη υποβολής προτάσεων για την εναρμόνιση των ελάχιστων κατώτατων ορίων των ποινικών κυρώσεων, για την επέκταση εν προκειμένω των αρμοδιοτήτων της Ευροπολ, καθώς και για την καθιέρωση μιας δομής που θα επιτρέπει την πρόσβαση, παραδείγματος χάριν μέσω ενός ιστοτόπου, στις δικαστικές αποφάσεις τις οποίες εκδίδουν τα εθνικά δικαστήρια στον εν λόγω τομέα.

Άλλες πρωτοβουλίες:

Η Επιτροπή διατυπώνει συστάσεις οι οποίες αποσκοπούν κυρίως στην καλύτερη χρήση των υφιστάμενων συστημάτων πληροφόρησης και την ενίσχυση της συνεργασίας και της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ του ιδιωτικού τομέα και των δημόσιων αρχών. Πρόκειται ιδίως για:

- τη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ του ιδιωτικού τομέα και των δημόσιων αρχών εξασφαλίζοντας, παραδείγματος χάριν, τη συμβατότητα των υφιστάμενων βάσεων δεδομένων προκειμένου να επιτευχθεί η καλύτερη χρήση τους·
- τη βελτίωση της ευρωπαϊκής δικαστικής συνεργασίας μέσω των υφιστάμενων οργάνων και των οργάνων που αναπτύσσονται σε κοινοτικό επίπεδο·
- την εκμετάλλευση των δυνατοτήτων που προσφέρει το 5ο πρόγραμμα-πλαίσιο για την έρευνα και την ανάπτυξη (E&A) (1998-2002), με σκοπό την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών και νέων τεχνικών μηχανισμών.

ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

Ανακοίνωση της Επιτροπής, της 11ης Οκτωβρίου 2005, προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική

Επιτροπή σχετικά με την αντίδραση των τελωνειακών αρχών στις πλέον πρόσφατες τάσεις όσον αφορά τις πρακτικές παραποίησης/απομίμησης και πειρατείας Η εν λόγω ανακοίνωση προτείνει ένα σύνολο μέτρων που έχουν σκοπό την ενίσχυση της προστασίας της ΕΕ από την παραποίηση/απομίμηση και την πειρατεία στον τελωνειακό τομέα. Τα μέτρα αυτά συνίστανται κυρίως στη βελτίωση της νομοθεσίας, την ενίσχυση της σύμπραξης μεταξύ τελωνείων και οικονομικών παραγόντων, καθώς και την ενισχυμένη διεθνή συνεργασία.

Οδηγία 2004/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας [Επίσημη Εφημερίδα L 195 της 02.06.2004]. Η εν λόγω οδηγία αποσκοπεί να καθιερώσει ίσους όρους κατά την εφαρμογή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στα κράτη μέλη, ευθυγραμμίζοντας τα εκτελεστικά μέτρα σε ολόκληρη την Ένωση. Η οδηγία εναρμονίζει επίσης τις νομοθεσίες των κρατών μελών προκειμένου να διασφαλίσει ένα ισοδύναμο επίπεδο προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας στην εσωτερική αγορά»⁷⁶.

«Η προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας δεν έχει μέχρι σήμερα αποτελέσει αντικείμενο εναρμόνισης σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η παρούσα οδηγία αποσκοπεί συνεπώς στη δημιουργία ισότιμων όρων για την εφαρμογή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στα κράτη μέλη, με την ευθυγράμμιση των εκτελεστικών μέτρων σε ολόκληρη την Ένωση. Έχει επίσης στόχο την εναρμόνιση των νομοθεσιών των κρατών μελών προκειμένου να διασφαλιστεί ισοδύναμο επίπεδο προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας στην εσωτερική αγορά.

ΠΡΑΞΗ

Οδηγία 2004/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2004 σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

ΣΥΝΟΨΗ

Μέχρι σήμερα, η δράση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΕΚ) στο πεδίο της πνευματικής ιδιοκτησίας αφορούσε κυρίως την εναρμόνιση του εθνικού ουσιαστικού δικαίου και τη δημιουργία ενιαίου δικαίου σε κοινοτικό επίπεδο.

⁷⁶ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=cellar:ce41e86e-bdd8-4b39-9b2d-769ca8237da5>

Στο πλαίσιο αυτό εναρμονίστηκαν ορισμένα στοιχεία του εθνικού δικαίου περί πνευματικής ιδιοκτησίας, όπως τα σήματα, τα σχέδια και υποδείγματα, τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας που αφορούν βιοτεχνολογικές εφευρέσεις και ορισμένες πτυχές των δικαιωμάτων του δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων. Η δράση της Κοινότητας στράφηκε επίσης στη δημιουργία ενιαίων δικαιωμάτων σε κοινοτικό επίπεδο, που ισχύουν αμέσως σε όλο το έδαφος της ΕΚ, όπως το κοινοτικό σήμα και, πιο πρόσφατα, τα κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα. Εξάλλου, διεξάγονται συζητήσεις επί του παρόντος στους κόλπους του Συμβουλίου Υπουργών σχετικά με τη δημιουργία ενός κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας.

Ωστόσο, ενώ η προοδευτική εναρμόνιση του ουσιαστικού δικαίου περί πνευματικής ιδιοκτησίας έδωσε τη δυνατότητα να διευκολυνθεί η ελεύθερη κυκλοφορία μεταξύ κρατών μελών και να καταστούν διαφανέστεροι οι εφαρμοστέοι κανόνες, τα μέσα επιβολής του σεβασμού των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας δεν έχουν αποτελέσει μέχρι σήμερα αντικείμενο εναρμόνισης. Επομένως, έτσι αιτιολογείται η παρούσα οδηγία.

Η παραποίηση/απομίμηση και η πειρατεία και, γενικότερα, οι παραβιάσεις της πνευματικής ιδιοκτησίας, αποτελούν φαινόμενα που εμφανίζονται ολοένα και συχνότερα και τα οποία αποκτούν σήμερα διεθνή διάσταση. Για το λόγο αυτόν, αποτελούν σοβαρή απειλή για τις εθνικές οικονομίες. Στην ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά, τα εν λόγω φαινόμενα εκμεταλλεύονται κυρίως τις διαφορές που μπορεί να υπάρχουν σε εθνικό επίπεδο ως προς τα μέσα επιβολής του σεβασμού των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Με άλλα λόγια, τα προϊόντα παραποίησης/απομίμησης και πειρατείας τείνουν συνήθως να κατασκευάζονται και να πωλούνται στις χώρες οι οποίες διώκουν λιγότερο αποτελεσματικά από άλλες την παραποίηση/απομίμηση και την πειρατεία.

Στόχοι

Παρόλο που ο κύριος στόχος της παρούσας οδηγίας είναι η εξασφάλιση ενός ισοδύναμου επιπέδου προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας στα κράτη μέλη, επιδιώκονται επίσης και άλλοι στόχοι, μεταξύ των οποίων:

- **η προώθηση της καινοτομίας και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.** Εάν η παραποίηση/απομίμηση και η πειρατεία δεν τιμωρούνται αποτελεσματικά, υπάρχει κίνδυνος τα φαινόμενα αυτά να οδηγήσουν σε απώλεια της εμπιστοσύνης των οικονομικών παραγόντων

στην εσωτερική αγορά, η οποία θεωρείται ως χώρος ανάπτυξης των δραστηριοτήτων τους. Η κατάσταση αυτή θα είχε ως αποτέλεσμα να αποθαρρύνει τους δημιουργούς και τους εφευρέτες και να αποτελέσει τροχοπέδη για την καινοτομία και τη δημιουργικότητα στην Κοινότητα·

- **η διασφάλιση των θέσεων απασχόλησης στην Ευρώπη.** Σε κοινωνικό επίπεδο, η ζημία την οποία υφίστανται οι επιχειρήσεις λόγω της παραποίησης/απομίμησης και της πειρατείας αντανakλάται τελικά στον αριθμό των θέσεων απασχόλησης που προσφέρουν·
- **η παρεμπόδιση των φορολογικών απωλειών και της αποσταθεροποίησης των αγορών.** Οι φορολογικές απώλειες που προκύπτουν από την παραποίηση/απομίμηση και την πειρατεία είναι σημαντικές. Το φαινόμενο αυτό συνιστά πραγματική απειλή για την οικονομική ισορροπία, διότι μπορεί να οδηγήσει σε αποσταθεροποίηση των πιο ευαίσθητων αγορών τις οποίες πλήττει (όπως, παραδείγματος χάριν, η αγορά κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων). Όσον αφορά τη βιομηχανία πολυμεσικών προϊόντων, η παραποίηση/απομίμηση και η πειρατεία μέσω του Διαδικτύου αυξάνονται συνεχώς και προκαλούν ήδη σημαντικές απώλειες·
- **η επαγρύπνηση για την προστασία των καταναλωτών.** Η παραποίηση/απομίμηση και η πειρατεία συνοδεύονται γενικά από εσκεμμένη παραπλάνηση του καταναλωτή ως προς την ποιότητα την οποία δικαιούται να αναμένει από ένα προϊόν το οποίο φέρει, παραδείγματος χάριν, ένα φημισμένο εμπορικό σήμα. Πράγματι, τα προϊόντα παραποίησης/απομίμησης και πειρατείας κατασκευάζονται χωρίς να ελέγχονται από τις αρμόδιες αρχές και δεν πληρούν τα ελάχιστα πρότυπα ποιότητας. Ο καταναλωτής, όταν αγοράζει προϊόντα παραποίησης/απομίμησης ή πειρατείας εκτός του νόμιμου εμπορίου, δεν έχει κατ' αρχήν εγγυήσεις ούτε για εξυπηρέτηση μετά την πώληση ούτε για άσκηση αποτελεσματικής προσφυγής σε περίπτωση ζημίας. Επιπλέον, αυτή η δραστηριότητα ενδέχεται να εγκυμονεί πραγματικούς κινδύνους για τον καταναλωτή, κινδύνους που είναι δυνατόν να απειλήσουν την υγεία του (παραποίηση/απομίμηση φαρμάκων) ή την ασφάλειά του (παραποίηση/απομίμηση παιχνιδιών ή ανταλλακτικών αυτοκινήτων ή αεροπλάνων)·

- **η διασφάλιση της δημόσιας τάξης.** Η παραποίηση/απομίμηση και η πειρατεία παραβιάζουν την εργατική νομοθεσία (λαθραία εργασία), τη φορολογική νομοθεσία (απώλειες εσόδων για το κράτος), την υγειονομική νομοθεσία και τη νομοθεσία περί ασφάλειας των προϊόντων.

Πεδίο εφαρμογής

Τα μέτρα που προβλέπει η παρούσα οδηγία εφαρμόζονται σε κάθε παραβίαση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας που προβλέπεται από την κοινοτική νομοθεσία ή/και την εθνική νομοθεσία του οικείου κράτους μέλους. Απεναντίας, η οδηγία δεν θίγει τις διατάξεις σχετικά με το σεβασμό των δικαιωμάτων και τις εξαιρέσεις που προβλέπει η κοινοτική νομοθεσία για τα δικαιώματα του δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα.

Επιπλέον, η οδηγία δεν θίγει:

- τις κοινοτικές διατάξεις που διέπουν το ουσιαστικό δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας·
- τις υποχρεώσεις των κρατών μελών, οι οποίες απορρέουν από διεθνείς συμβάσεις και, ιδίως, από τη συμφωνία για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου («συμφωνία TRIPS»);
- τις εθνικές διατάξεις των κρατών μελών σχετικά με τις ποινικές διαδικασίες ή τις κυρώσεις που επιβάλλονται σε περίπτωσης προσβολής των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

Γενική υποχρέωση

Τα κράτη μέλη οφείλουν να προβλέπουν τις αναγκαίες διαδικασίες για να διασφαλίζουν το σεβασμό των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και να εφαρμόζουν κατάλληλα μέτρα κατά των παραποιητών/απομιμητών και των πειρατών. Τα εν λόγω μέτρα και διαδικασίες πρέπει να είναι αρκούντως αποτρεπτικά, ώστε να αποφεύγεται η δημιουργία εμποδίων στο νόμιμο εμπόριο, και να προβλέπουν εγγυήσεις κατά της κατάχρησής τους.

Πρόσωπα που νομιμοποιούνται να ζητούν την εφαρμογή των μέτρων και διαδικασιών

Τα πρόσωπα που δύνανται να ζητήσουν την εφαρμογή μέτρων προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας είναι οι δικαιούχοι των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, οι αντιπρόσωποί τους, καθώς και κάθε άλλο πρόσωπο το οποίο επιτρέπεται να χρησιμοποιεί τα εν λόγω δικαιώματα σύμφωνα με το εφαρμοστέο δίκαιο. Οι οργανισμοί διαχείρισης επαγγελματικών δικαιωμάτων

και προάσπισης επαγγελματικών συμφερόντων, εφόσον εκπροσωπούν δικαιούχους δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, νομιμοποιούνται επίσης να ζητούν την εφαρμογή των εν λόγω μέτρων.

Αποδείξεις

Τα μέρη μπορούν να υποχρεωθούν, υπό ορισμένους όρους, να προσκομίσουν τα αποδεικτικά στοιχεία που έχουν υπό τον έλεγχό τους. Εξάλλου, τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να έχουν οι αρμόδιες δικαστικές αρχές τη δυνατότητα, κατόπιν αιτήσεως ενός διαδίκου, να διατάσσουν την κοινοποίηση τραπεζικών, χρηματοοικονομικών ή εμπορικών εγγράφων ευρισκόμενων υπό τον έλεγχο του αντιδίκου.

Όταν υπάρχει αποδεδειγμένος κίνδυνος προσβολής δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, ακόμη και πριν από την εξέταση της αγωγής επί της ουσίας, οι δικαστικές αρχές δύνανται να διατάσσουν την άμεση λήψη προσωρινών μέτρων για την προστασία των αποδεικτικών στοιχείων.

Δικαίωμα ενημέρωσης

Αιτήσει του δικαιούχου του δικαιώματος, οι δικαστικές αρχές μπορούν να διατάσσουν κάθε πρόσωπο να παράσχει πληροφορίες για την καταγωγή και τα δίκτυα διανομής εμπορευμάτων ή παροχής υπηρεσιών που είναι ύποπτα προσβολής δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας. Το μέτρο αυτό εφαρμόζεται σε περίπτωση που το εν λόγω πρόσωπο:

- βρέθηκε να κατέχει, για εμπορικούς σκοπούς, παράνομα εμπορεύματα·
- βρέθηκε να χρησιμοποιεί, για εμπορικούς σκοπούς, παράνομες υπηρεσίες·
- διαπιστώθηκε ότι παρείχε, για εμπορικούς σκοπούς, υπηρεσίες χρησιμοποιούμενες σε παράνομες δραστηριότητες·
- υποδείχθηκε ως εμπλεκόμενο στην παραγωγή, κατασκευή ή διανομή παράνομων εμπορευμάτων ή στην παροχή παράνομων υπηρεσιών.

Προσωρινά και συντηρητικά μέτρα

Κατόπιν αιτήσεως του ενάγοντος, οι δικαστικές αρχές δύνανται να εκδίδουν κατά του φερόμενου παραβάτη προσωρινή διαταγή, με σκοπό:

- την πρόληψη κάθε επικείμενης παραβίασης δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας·

- την προσωρινή απαγόρευση της συνέχισης των εικαζόμενων προσβολών δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας·
- την εξάρτηση της συνέχισης των εν λόγω ενεργειών από τη σύσταση εγγύησης, με σκοπό να διασφαλιστεί η αποζημίωση του δικαιούχου του δικαιώματος.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι δικαστικές αρχές δύνανται να επιτρέψουν τη συντηρητική κατάσχεση των κινητών και ακινήτων του υποτιθέμενου παραβάτη, περιλαμβανομένης της δέσμευσης των τραπεζικών λογαριασμών του και των λοιπών περιουσιακών στοιχείων του.

Μέτρα που απορρέουν από απόφαση επί της ουσίας

Κατόπιν αιτήσεως του ενάγοντος, οι αρμόδιες δικαστικές αρχές δύνανται να διατάσσουν την απόσυρση των εμπορευμάτων για τα οποία διαπιστώθηκε ότι παραβιάζουν δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας. Τα επίμαχα εμπορεύματα, καθώς και τα υλικά και μέσα που χρησίμευσαν για τη δημιουργία τους, μπορούν επίσης να αποσυρθούν από τα εμπορικά δίκτυα. Τέλος, οι δικαστικές αρχές δύνανται να διατάσσουν την καταστροφή των εμπορευμάτων που είναι προϊόντα παραποίησης/απομίμησης ή πειρατείας.

Όταν έχει εκδοθεί δικαστική απόφαση με την οποία διαπιστώνεται προσβολή δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, οι αρμόδιες δικαστικές αρχές δύνανται να απευθύνουν στον παραβάτη εντολή απαγόρευσης της συνέχισης της εν λόγω προσβολής στο μέλλον. Η μη συμμόρφωση προς την εντολή απαγόρευσης υπόκειται, εφόσον απαιτείται, στην επιβολή επαναληπτικής χρηματικής ποινής, προκειμένου να διασφαλιστεί η συμμόρφωση.

Οι αρμόδιες δικαστικές αρχές μπορούν επίσης να διατάσσουν την καταβολή χρηματικής αποζημίωσης στον ζημιωθέντα αντί των μέτρων απόσυρσης ή καταστροφής των εμπορευμάτων. Η δυνατότητα αυτή ισχύει εφόσον ο εναγόμενος ενήργησε χωρίς δόλο και εφόσον η εκτέλεση των εν λόγω μέτρων θα του προκαλούσε δυσανάλογη ζημία.

Αποζημίωση και δικαστικά έξοδα

Κατόπιν αιτήσεως του ζημιωθέντος, οι αρμόδιες δικαστικές αρχές δύνανται να διατάσσουν τον παραβάτη να καταβάλει κατάλληλη αποζημίωση στον δικαιούχο του δικαιώματος για την αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη.

Τα δικαστικά έξοδα, οι δικηγορικές αμοιβές, καθώς και οι λοιπές δαπάνες στις οποίες ενδεχομένως υποβάλλεται ο δικαιωθείς διάδικος, κανονικά βαρύνουν τον παραβάτη.

Επιβολή κυρώσεων από τα κράτη μέλη

Εν αντιθέσει με την αρχική πρόταση της Επιτροπής, η οδηγία, όπως εκδόθηκε, **δεν περιέχει διατάξεις σχετικά με τις ποινικές κυρώσεις κατά των παραβατών**. Η οδηγία απλώς ορίζει ότι τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να επιβάλλουν άλλες κυρώσεις, οι οποίες υπερβαίνουν τις προβλεπόμενες διατάξεις, για τη δίωξη των παραβατών.

Πλαίσιο

Τον Οκτώβριο του 1998, η Επιτροπή υπέβαλε την Πράσινη Βίβλο για την καταπολέμηση της παραποίησης/απομίμησης και της πειρατείας στην εσωτερική αγορά, με στόχο να δώσει το έναυσμα για να αρχίσει διάλογος με τα ενδιαφερόμενα μέρη σχετικά με το θέμα αυτό. Η διαβούλευση αυτή επιβεβαίωσε το γεγονός ότι οι διαφορές μεταξύ των εθνικών καθεστώτων προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας έχουν αρνητικές επιπτώσεις στην εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Κατόπιν της εν λόγω διαβούλευσης, η Επιτροπή υπέβαλε, στις 30 Νοεμβρίου 2000, ανακοίνωση σχετικά με τη συνέχεια που έπρεπε να δοθεί στην Πράσινη Βίβλο, προτείνοντας ένα σχέδιο δράσης με σκοπό τη βελτίωση και την ενίσχυση της καταπολέμησης της παραποίησης/απομίμησης και της πειρατείας. Μεταξύ των πρωτοβουλιών που προβλέπονταν στο σχέδιο δράσης, περιλαμβανόταν η υποβολή οδηγίας για την εναρμόνιση των εθνικών διατάξεων των σχετικών με τα μέσα επιβολής του σεβασμού των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

Δήλωση 2005/295/ΕΚ της Επιτροπής σχετικά με το άρθρο 2 της οδηγίας 2004/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας [Επίσημη Εφημερίδα L 94 της 13.4.2005].

Η εν λόγω δήλωση της Επιτροπής προσδιορίζει τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας.

Πρόκειται για τα ακόλουθα δικαιώματα:

- τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας·
- τα συγγενικά προς την πνευματική ιδιοκτησία δικαιώματα·
- το δικαίωμα ειδικής φύσεως του κατασκευαστή βάσης δεδομένων·
- τα δικαιώματα του δημιουργού τοπογραφιών προϊόντων ημιαγωγών·
- τα δικαιώματα κατόχων εμπορικών σημάτων·
- τα δικαιώματα επί σχεδίων και υποδειγμάτων·
- τα δικαιώματα ευρεσιτεχνίας, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων που απορρέουν από συμπληρωματικά πιστοποιητικά προστασίας·
- οι γεωγραφικές ενδείξεις·
- τα δικαιώματα επί υποδειγμάτων χρησιμότητας·
- τα δικαιώματα επί φυτικών ποικιλιών·
- οι εμπορικές επωνυμίες, εφόσον προστατεύονται ως αποκλειστικά δικαιώματα κυριότητας δυνάμει του οικείου εθνικού δικαίου»⁷⁷.

«Παράνομα όπλα και πυρομαχικά — παγκόσμιος μηχανισμός αναφοράς

ΣΥΝΟΨΗ ΤΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΟΥ ΕΓΓΡΑΦΟΥ:

Απόφαση (ΚΕΠΠΑ) 2015/1908 του Συμβουλίου — παγκόσμιος μηχανισμός αναφοράς για παράνομα φορητά όπλα και ελαφρύ οπλισμό («iTrace II»)

ΣΥΝΟΨΗ

ΤΙ ΠΡΟΒΛΕΠΕΙ Η ΑΠΟΦΑΣΗ;

Η απόφαση ανανεώνει τη χρηματοδότηση της ΕΕ για το iTrace, ένα εύχρηστο παγκόσμιο σύστημα διαχείρισης πληροφοριών όσον αφορά εκτραπέντα ή παρανόμως διακινούμενα **φορητά όπλα και ελαφρύ οπλισμό*** (SALW) και πυρομαχικά.

ΒΑΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ

- Το έργο iTrace θα υλοποιηθεί από την μη κυβερνητική οργάνωση Conflict Armament Research (CAR) υπό την ευθύνη του Ύπατου Εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας (ΥΕ).
- Ο Ύπατος Εκπρόσωπος υποβάλλει έκθεση στο Συμβούλιο της ΕΕ σχετικά

⁷⁷ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=cellar:c0062b05-94d0-40d4-a4b4-87a4dbbe9698>

με τη διαδικασία εφαρμογής, ενώ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποβάλλει έκθεση επί των δημοσιονομικών πτυχών.

- Από τον προϋπολογισμό της ΕΕ διατίθενται **2,53 εκατομμύρια ευρώ** στο έργο. Η CAR και το γερμανικό Υπουργείο Εξωτερικών καλύπτουν το πρόσθετο κόστος.

Το έργο θα στηρίξει τους ακόλουθους στόχους:

- τη συντήρηση και περαιτέρω ενίσχυση του συστήματος iTrace. ούτως ώστε να παρέχονται στους φορείς χάραξης πολιτικής, στους ειδικούς στον έλεγχο των όπλων, και στις αρχές για τον έλεγχο της εξαγωγής όπλων χρήσιμες πληροφορίες για τη διαμόρφωση αποτελεσματικών, τεκμηριωμένων στρατηγικών και έργων για την καταπολέμηση της εξάπλωσης των παράνομων SALW·
- την επιτόπια διεξαγωγή έρευνας για τα SALW, την εισαγωγή όλων των στοιχείων στο σύστημα iTrace και την αποστολή επίσημων αιτημάτων ανίχνευσης διακινήσεων SALW προς εθνικές κυβερνήσεις·
- τη συγκέντρωση της σχετικής με τη χάραξη πολιτικής τεκμηρίωσης που υπάρχει αναφορικά με τις μεταφορές SALW·
- την αύξηση της ευαισθητοποίησης όσον αφορά τα πορίσματα του έργου και την προώθηση του σκοπού και των λειτουργιών του iTrace στους φορείς χάραξης πολιτικής, τους ειδικούς στον έλεγχο όπλων και στις αρχές για τον έλεγχο της εξαγωγής όπλων·
- τη σύνταξη εκθέσεων για βασικά ζητήματα πολιτικής, με βάση τα δεδομένα που έχουν προέλθει από επιτόπιες έρευνες και έχουν παρουσιαστεί στο σύστημα iTrace, σχετικά με συγκεκριμένους τομείς που πρέπει να αντιμετωπιστούν σε διεθνές επίπεδο.

ΠΟΤΕ ΕΦΑΡΜΟΖΕΤΑΙ Η ΑΠΟΦΑΣΗ;

Η απόφαση τέθηκε σε ισχύ στις 22 Οκτωβρίου 2015.

ΠΛΑΙΣΙΟ

Τα SALW συμβάλλουν στην επιδείνωση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος και αποτελούν μείζοντα παράγοντα στην ανάφλεξη και εξάπλωση των συρράξεων καθώς και στην κατάρρευση των

κυβερνήσεων. Η παρακολούθηση των διακινήσεων παράνομων SALW αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο για την επίλυση των προβλημάτων αυτών.

Η ΕΕ παρείχε χρηματοδότηση για το iTrace για πρώτη φορά το 2013, με την απόφαση 2013/698/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου. Η εν λόγω απόφαση στηρίζει τη στρατηγική της ΕΕ για την καταπολέμηση της παράνομης σώρευσης και διακίνησης SALW και των πυρομαχικών τους.

ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΡΟΙ

***Φορητά όπλα και ελαφρύς οπλισμός (SALW):** αναφέρονται σε οποιαδήποτε φορητά θανατηφόρα όπλα. **Φορητά όπλα:** περιλαμβάνονται όπλα χειρός, караμπίνες, τυφέκια εφόδου και ελαφριά πολυβόλα. **Ελαφρύς οπλισμός:** περιλαμβάνονται βαριά πολυβόλα, εκτοξευτές βομβίδων και αντιαρματικά πυροβόλα.

ΠΡΑΞΗ

Απόφαση (ΚΕΠΠΑ) 2015/1908 του Συμβουλίου της 22ας Οκτωβρίου 2015 για την υποστήριξη της δημιουργίας παγκόσμιου μηχανισμού αναφοράς για παράνομα φορητά όπλα και ελαφρύ οπλισμό και για άλλα παράνομα συμβατικά όπλα και πυρομαχικά προκειμένου να μειωθεί ο σχετικός κίνδυνος λαθρεμπορίου («iTrace II») (ΕΕ L 278 της 23.10.2015, σ. 15-25)

ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

Απόφαση 2013/698/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου της 25ης Νοεμβρίου 2013 για την υποστήριξη της δημιουργίας παγκόσμιου μηχανισμού αναφοράς για παράνομα φορητά όπλα και ελαφρύ οπλισμό, και για άλλα παράνομα συμβατικά όπλα και πυρομαχικά προκειμένου να μειωθεί ο σχετικός κίνδυνος λαθρεμπορίου (ΕΕ L 320 της 30.11.2013, σ. 34-42)». ⁷⁸

«Η διάδοση των όπλων μαζικής καταστροφής (ΟΜΚ) αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) για την ασφάλεια. Εδώ, η ΕΕ εκπονεί στρατηγική για τον περιορισμό -και στην πραγματικότητα την εξάλειψη- των προγραμμάτων ανάπτυξης και παράδοσης ΟΜΚ σε χώρες σε όλο τον κόσμο.

⁷⁸ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=cellar:a3049281-fb32-46a2-a270-1fb8aab426d5>

ΤΙ ΠΡΟΒΛΕΠΕΙ Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ;

Η στρατηγική αποσκοπεί στην πρόληψη, στην αποτροπή, στη διακοπή και, εάν είναι δυνατό, στην εξάλειψη των προγραμμάτων ΟΜΚ παγκοσμίως. Από την υιοθέτησή της το 2003, οι βασικές της αρχές περιλαμβάνουν:

- την ενίσχυση των διεθνών μηχανισμών μη διάδοσης και το έργο της βελτίωσης των συστημάτων προκειμένου να επαληθεύονται οι παραβιάσεις των κανόνων που προβλέπονται σε πολυμερείς συνθήκες·
- την προαγωγή ενός σταθερού περιβάλλοντος σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο, με την ενίσχυση προγραμμάτων για την προώθηση του αφοπλισμού και με την ενσωμάτωση του στόχου της μη διάδοσης σε όλες τις πολιτικές, διπλωματικές και οικονομικές δραστηριότητες της ΕΕ·
- τη στενή συνεργασία με βασικούς εταίρους, όπως τις ΗΠΑ, τη Ρωσία ή το ΝΑΤΟ και την παροχή βοήθειας σε τρίτες χώρες.

ΒΑΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ

- Το Συμβούλιο της ΕΕ παρακολουθεί συνεχώς τη στρατηγική, λαμβάνοντας εκθέσεις προόδου κάθε 6 μήνες.
- Η στρατηγική εφαρμόζεται μέσα από προγράμματα και δραστηριότητες όπως:
 - τη στήριξη της ΕΕ για τον Κώδικα συμπεριφοράς της Χάγης, μια δέσμη μέτρων κατά των βαλλιστικών πυραύλων (απόφαση 2014/913/ΚΕΠΠΑ)
 - τη στήριξη της ΕΕ για τον Οργανισμό για την απαγόρευση των χημικών όπλων (ΟΑΧΟ) (απόφαση 2015/259/ΚΕΠΠΑ)
 - το ευρωπαϊκό δίκτυο ανεξάρτητων κέντρων μελετών κατά της διάδοσης όπλων μαζικής καταστροφής (απόφαση 2010/430/ΚΕΠΠΑ)
 - τη στήριξη της ΕΕ για τις δραστηριότητες βιοασφάλειας/ασφάλειας της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας (απόφαση 2013/668/ΚΕΠΠΑ).
- Το 2008 η ΕΕ ενέκρινε Νέες γραμμές δράσης σχετικά με τη διάδοση των ΟΜΚ, οι οποίες έχουν ως στόχο να καταστήσουν τη στρατηγική αποτελεσματικότερη ευαισθητοποιώντας, για παράδειγμα, επιστημονικά, ακαδημαϊκά και χρηματοοικονομικά ιδρύματα και αναπτύσσοντας μέτρα

για την αποτροπή της μεταφοράς γνώσης σχετικά με τα ΟΜΚ σε λάθος ενδιαφερόμενους»⁷⁹.

«Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 12ης και 13ης Δεκεμβρίου 2003 ενέκρινε τη στρατηγική κατά της διάδοσης όπλων μαζικής καταστροφής που αφορά ιδίως την καταπολέμηση των χημικών όπλων. Η παρούσα κοινή δράση αποτελεί συνέχεια της δέσμευσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) που στοχεύει στο να υποστηρίξει τις δραστηριότητες που διεξάγονται από τον Οργανισμό για την Απαγόρευση των Χημικών Όπλων (ΟΑΧΟ) και εντοπίζει επτά σχέδια προτεραιότητας.

ΠΡΑΞΗ

Κοινή δράση 2007/185/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου, της 19ης Μαρτίου 2007, για τη στήριξη των δραστηριοτήτων του Οργανισμού για την Απαγόρευση των Χημικών Όπλων (ΟΑΧΟ) στο πλαίσιο της εφαρμογής της στρατηγικής της ΕΕ κατά της διάδοσης όπλων μαζικής καταστροφής [Επίσημη Εφημερίδα L 85 της 19.03.2007].

ΣΥΝΟΨΗ

Η σύμβαση για τα χημικά όπλα (CWC) (EN) (ES) (FR) και ο Οργανισμός για την Απαγόρευση των Χημικών Όπλων (ΟΑΧΟ) (ES) (EN) (FR) διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο για έναν κόσμο χωρίς χημικά όπλα.

Στο κεφάλαιο III, η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) κατά της διάδοσης όπλων μαζικής καταστροφής αναγνωρίζει τη σημασία αυτή και δεσμεύει την ΕΕ να εργαστεί υπέρ της καθολικής αποδοχής της σύμβασης για τα χημικά όπλα (CWC).

Η κοινή δράση καθορίζει τέσσερις στόχους:

- προώθηση του οικουμενικού χαρακτήρα της CWC·
- στήριξη της πλήρους εφαρμογής της CWC από τα κράτη μέλη·
- διεθνή συνεργασία στον τομέα των χημικών δραστηριοτήτων, ως συνοδευτικά μέτρα της εφαρμογής της CWC·
- παροχή στήριξης για τη δημιουργία ενός συνεργατικού πλαισίου μεταξύ της χημικής βιομηχανίας, του ΟΑΧΟ και των εθνικών αρχών.

⁷⁹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=cellar:656fdd4b-deac-4276-b9da-892100c20e81>

Τα σχέδια του ΟΑΧΟ που ανταποκρίνονται στις κοινοτικές προτεραιότητες έχουν σκοπό:

- την προώθηση της CWC με τη διεξαγωγή περιφερειακών, υποπεριφερειακών και διμερών δραστηριοτήτων που αποσκοπούν στην αύξηση των μελών του ΟΑΧΟ·
- τη χορήγηση σταθερής τεχνολογικής στήριξης στα συμβαλλόμενα κράτη, τα οποία τη ζητούν για τη σύσταση και την αποτελεσματική λειτουργία εθνικών αρχών·
- την ενίσχυση της ικανότητας των συμβαλλόμενων κρατών να ανταποκρίνονται και να αναπτύσσουν προγράμματα βοήθειας και προστασίας κατά των χημικών όπλων·
- τη δημιουργία βάσης δεδομένων ελεύθερης πρόσβασης για τον εντοπισμό των χημικών ουσιών που περιλαμβάνονται στο παράρτημα περί χημικών ουσιών της CWC·
- την ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας για τη διευκόλυνση της εφαρμογής της CWC·
- την υποστήριξη ενός φόρουμ του ΟΑΧΟ για το θέμα «βιομηχανία και προστασία» στο πλαίσιο της δέκατης επετείου του ΟΑΧΟ·
- την παροχή στήριξης για επισκέψεις σε εγκαταστάσεις καταστροφής χημικών όπλων και/ή χώρους ανέγερσης μιας εγκατάστασης καταστροφής χημικών όπλων.

Σε παράρτημα, η κοινή δράση αναλύει λεπτομερώς τα επτά σχέδια που θα χρηματοδοτηθούν εξ ολοκλήρου από την ΕΕ (συνολικό κόστος: 1.700.000 ευρώ) και θα εφαρμοστούν από τον ΟΑΧΟ σε μια περίοδο δεκαοκτώ μηνών.

Δικαιούχοι των δραστηριοτήτων που συνδέονται με τον οικουμενικό χαρακτήρα είναι τα μη συμβαλλόμενα κράτη της CWC (υπογράφοντα και μη υπογράφοντα)· οι δικαιούχοι των δραστηριοτήτων που συνδέονται με την εφαρμογή είναι τα κράτη μέλη της CWC που όμως δεν είναι μέλη της ΕΕ».⁸⁰

⁸⁰ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=cellar:2e75f7c8-1d81-41c5-9297-31a1cb2bf4d9>

«Πυρηνικά όπλα — ενίσχυση της παρακολούθησης και της επαλήθευσης

ΣΥΝΟΨΗ ΤΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΟΥ ΕΓΓΡΑΦΟΥ:

Απόφαση 2012/699/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου — στήριξη στις δραστηριότητες της προπαρασκευαστικής επιτροπής της Οργάνωσης της Συνθήκης για την Πλήρη Απαγόρευση των Πυρηνικών Δοκιμών στο πλαίσιο της εφαρμογής της στρατηγικής της ΕΕ κατά της διάδοσης όπλων μαζικής καταστροφής

ΣΥΝΟΨΗ

ΤΙ ΠΡΟΒΛΕΠΕΙ Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΑΠΟΦΑΣΗ;

- Παρέχει τη δυνατότητα στην ΕΕ να στηρίξει τα προληπτικά μέτρα της διεθνούς κοινότητας κατά της διάδοσης των πυρηνικών όπλων και να διατηρήσει τη δική της στρατηγική κατά αυτής της απειλής.
- Επιβεβαιώνει την πρόθεση της ΕΕ να στηρίξει την προπαρασκευαστική επιτροπή της Οργάνωσης της Συνθήκης για την Πλήρη Απαγόρευση των Πυρηνικών Δοκιμών (CTBTO) στις δραστηριότητές της που αφορούν την παρακολούθηση και την επαλήθευση τυχόν ενδείξεων πυρηνικών εκρήξεων.
- Η στήριξη της CTBTO είναι σύμφωνη με το κεφάλαιο III της στρατηγικής της ΕΕ κατά της διάδοσης των όπλων μαζικής καταστροφής, η οποία έχει ως στόχο την αντιμετώπιση της διάδοσης των πυρηνικών όπλων μέσω της συνεργασίας με διεθνείς οργανισμούς.

ΒΑΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ

- Βάσει της απόφασης αυτής, η ΕΕ στηρίζει τις δραστηριότητες που ενισχύουν το καθεστώς επαλήθευσης* της Συνθήκης για την Πλήρη Απαγόρευση των Πυρηνικών Δοκιμών (CTBT) και τις ικανότητες των κρατών που έχουν υπογράψει τη CTBT να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις επαλήθευσης.
- Η ΕΕ στηρίζει τα σχέδια βάσει διαφόρων συγκεκριμένων στόχων, όπως η παροχή τεχνικής συνδρομής σε χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής, της Νοτιοανατολικής Ασίας, του Ειρηνικού και της Άπω Ανατολής για να συμμετάσχουν στο σύστημα επαλήθευσης και υποστηρίζει την προώθηση της CTBT και τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του συστήματος επαλήθευσης της.

Λεπτομερής περιγραφή αυτών των σχεδίων περιλαμβάνεται στο παράρτημα της παρούσας απόφασης του Συμβουλίου.

- Για την υλοποίηση αυτών των σχεδίων, διά της παρούσας απόφασης εκχωρείται το ποσό των 5 185 028 ευρώ προκειμένου να χρησιμοποιηθεί σε χρηματοδοτική συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της προπαρασκευαστικής επιτροπής της CTBTO, η οποία αρχικά επρόκειτο να λήξει 24 μήνες μετά τη σύναψή της. Ωστόσο, σύμφωνα με την απόφαση 2014/861/ΚΕΠΠΑ, η ημερομηνία λήξεως παρατάθηκε για μια περαιτέρω περίοδο 12 μηνών έως τον Δεκέμβριο του 2015, καθώς τα σχέδια δεν είχαν εφαρμοστεί πλήρως.

ΑΠΟ ΠΟΤΕ ΕΦΑΡΜΟΖΕΤΑΙ Η ΑΠΟΦΑΣΗ;

Τέθηκε σε ισχύ στις 13 Νοεμβρίου 2012.

ΠΛΑΙΣΙΟ

Η CTBT αποτέλεσε αντικείμενο διαπραγματεύσεων μεταξύ του 1994 και του 1996 και έκτοτε έχει επικυρωθεί από 163 χώρες. Ωστόσο, οι κύριες χώρες που είναι πυρηνικές δυνάμεις όπως οι ΗΠΑ και η Κίνα δεν έχουν ακόμη επικυρώσει τη Συνθήκη, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να τεθεί σε ισχύ. Μέχρι να αποτελέσει νόμο, η προπαρασκευαστική επιτροπή της CTBTO συμβάλλει στην κατάρτιση της Συνθήκης και την προετοιμασία του συστήματος επαλήθευσής της.

ΒΑΣΙΚΟΣ ΟΡΟΣ

* Το **καθεστώς επαλήθευσης** της CTBT είναι σχεδιασμένο να ανιχνεύει οποιαδήποτε πυρηνική έκρηξη στη Γη. Χρησιμοποιεί ένα Διεθνές Σύστημα Παρακολούθησης (IMS) και τέσσερις τεχνολογίες επαλήθευσης για την παρακολούθηση της συμμόρφωσης των χωρών με τη CTBT, η οποία απαγορεύει όλες τις πυρηνικές εκρήξεις στον πλανήτη.

ΠΡΑΞΗ

Απόφαση 2012/699/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου, της 13ης Νοεμβρίου 2012 ως προς τη στήριξη της Ένωσης στις δραστηριότητες της προπαρασκευαστικής επιτροπής της Οργάνωσης της Συνθήκης για την Πλήρη Απαγόρευση των Πυρηνικών Δοκιμών για την ενίσχυση των δυνατοτήτων της παρακολούθησης και επαλήθευσης και στο πλαίσιο της εφαρμογής της στρατηγικής της ΕΕ κατά της διάδοσης όπλων μαζικής καταστροφής (ΕΕ L 314 της 14.11.2012, σ. 27–39)

Διαδοχικές τροποποιήσεις της απόφασης 2012/699/ΚΕΠΠΑ έχουν ενσωματωθεί στο αρχικό κείμενο. Αυτή η ενοποιημένη έκδοση είναι μόνο για σκοπούς αναφοράς.

ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

Απόφαση 2014/861/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου, της 1ης Δεκεμβρίου 2014 για την τροποποίηση της απόφασης 2012/699/ΚΕΠΠΑ ως προς τη στήριξη της Ένωσης στις δραστηριότητες της προπαρασκευαστικής επιτροπής της Οργάνωσης της Συνθήκης για την Πλήρη Απαγόρευση των Πυρηνικών Δοκιμών για την ενίσχυση των δυνατοτήτων της παρακολούθησης και επαλήθευσης και στο πλαίσιο της εφαρμογής της στρατηγικής της ΕΕ κατά της διάδοσης όπλων μαζικής καταστροφής (ΕΕ L 346 της 2.12.2014, σ. 35)». ⁸¹

Συμπεράσματα

Η απειλή των ακραίων ισλαμιστών είναι πλέον γεγονός και είναι σημαντική για τις χώρες της Ε.Ε. Αυτή έχει οδηγήσει την Ε.Ε. να αναπτύξει μία σειρά πολιτικών για την αντιμετώπιση της και την ενίσχυση της ασφάλειας των κρατών μελών της που πλέον είναι ευάλωτα στην ανεξέλεγκτη βία που έχει ξεσπάσει

Η πολιτική της ήπιας ισχύος και η εφαρμογή της μέσω της εξωτερικής πολιτικής δεν μπορεί να αντιμετωπίσει την ανάπτυξη της ισλαμικής τρομοκρατίας. Κάτι τέτοιο θα προϋπόθετε την έλξη των ισλαμιστών στη δυτική κουλτούρα και την μεταφορά προτύπων. Οι ισλαμιστές εξτρεμιστές όμως όχι μόνο δεν υπάρχει προοπτική να ακολουθήσουν τα πρότυπα αυτά αλλά αντίθετα, έχουν ξεκινήσει έναν ιερό πόλεμο με επίκεντρο την πολιτική και θρησκευτική τους ιδεολογία, ενάντια στα δυτικά σύμβολα και τις επιρροές θεωρώντας τα ως καταστροφικά για τους ίδιους.

Αυτό σημαίνει ότι η Ε.Ε. δεν έχει την πρωτοκαθεδρία στην ανάπτυξη της πολιτικής αλλά πρέπει να προσανατολιστεί στην άμυνα της γιατί δεν υπάρχει περιθώριο διαλόγου και αλληλεπίδρασης ανάμεσα στα δύο μέρη. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη μίας σειράς πολιτικών και οδηγιών που

⁸¹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=cellar:aab7caad-fc1f-4a75-9e26-37c3890f5c63>

αφορούν όλα τα ζητήματα που ενδεχομένως να αποτελέσουν απειλές στο μέλλον σε μία προσπάθεια να τηρηθούν οι βασικές αρχές προστασίας των κρατών μελών από μία απειλή που πλέον να διογκώνεται συνεχώς και να είναι ανεξέλεγκτη.

Σαφώς και απαιτείται η λήψη περισσότερων μέτρων εκ μέρους της Ε.Ε. αφού αυτές που υπάρχουν σήμερα δεν έχουν περιορίσει την ισλαμική τρομοκρατία όπως διαφαίνεται από τα τελευταία τρομοκρατικά χτυπήματα στην Ευρώπη. Είναι σαφές επίσης ότι σε αυτή την περίπτωση, η ήπια ισχύς δεν μπορεί να προσφέρει κάτι λόγω της κλιμάκωσης της βίας.

Βιβλιογραφία

- Αγγελόπουλος, Ν.(2000). *Διδακτική αξιοποίηση του διαδικτύου (internet) στη διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών: σενάριο διδασκαλίας για την ενότητα “Το Άγιον Όρος”*. Ανακτημένο από: http://srv-ipeir.pde.sch.gr/educonf/1/08_.pdf [6-8-2015]
- Ακριτίδης, Ν., Ανθόπουλος, Κ., και Παπαδόπουλος, Σ. (2006). *Η διαπολιτισμική διάσταση στις διοικητικές δραστηριότητες της σχολικής μονάδας: η εμπειρία των διαπολιτισμικών δημοτικών σχολείων του Ν. Θεσσαλονίκης*, Ανακτημένο από: http://6dim-diapolefth.thess.sch.gr/Greek/Diapolitismiki_Ekpaidefsi/EishghseisDiapolekpshs/EishghseisDiapolekpshs2005/i_diapolitismiki_diastasi.pdf
- Bohas, A. (2006). The paradox of anti-Americanism: Reflection on the shallow concept of soft power. *Global society*, 20(4), 395-414.
- Bonanate, L. (2009). *Διεθνής τρομοκρατία*. Αθήνα: Κέδρος.
- Γκότοβος, Α. Ε. (1997). Γλωσσική συνέχεια και εκπαιδευτική περιχαράκωση: το παράδειγμα της ελληνικής διασποράς στη Γερμανία. Στο *Η γλωσσική εκπαίδευση των Ελλήνων μεταναστών*, 43-54. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ & ΚΕΓ.
- Δαμανάκης, Μ. (1997). *Η Πρόσληψη της Διαπολιτισμικής Προσέγγισης στην Ελλάδα*. Ανακτημένο από: <http://www.ediamme.edc.uoc.gr/download.php?id=354884,143,8>
- Μάρκου, Γ.Π.(2011). *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση: Όχημα για την Εθνικοποίηση της Εκπαιδευτικής Πολιτικής στην Ελλάδα. Νέα Παιδεία*, 139.
- Μπόση, Μ. (2000). *Περί του ορισμού της τρομοκρατίας*. Αθήνα: Π. Τραυλός.
- Nacos, B.L. (2010). *Terrorism and counterterrorism*. Penguin Academics.
- Nye Jr, J. S. (2004). Decline of America's Soft Power-Why Washington Should Worry, *The. Foreign Aff.*, 83, 1-5.

- Ranstorp, M. (1996). Terrorism in the Name of Religion. *Journal of International Affairs*, 41-62.
- Roselle, L., Miskimmon, A., & O'Loughlin, B. (2014). Strategic narrative: A new means to understand soft power. *Media, War & Conflict*, 7(1), 70-84.
- Tibi, B. (2002). *The challenge of fundamentalism: Political Islam and the new world disorder* (Vol. 9). Univ of California Press.
- Χατζησωτηρίου, Χ., και Ξενοφώντος, Κ. (2014). *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση-Προκλήσεις, παιδαγωγικές θεωρήσεις και εισηγήσεις*. Σαΐτα.
- Ψυρούκης, Ν. (1992). *Αραβικός κόσμος και ελληνισμός*. Λευκωσία: Αιγαίον.
- <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV%3A33275>
- <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=cellar:77e75dcf-fbe6-4ba3-9e88-d847234cd97a>
- <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=cellar:4132305a-0f3d-41d1-ac83-906619fcccec>
- <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=cellar:59d3f8f7-c97a-41ba-a7b1-9482f26adde3>
- <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=cellar:ce41e86e-bdd8-4b39-9b2d-769ca8237da5>
- <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=cellar:c0062b05-94d0-40d4-a4b4-87a4dbbe9698>
- <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=cellar:a3049281-fb32-46a2-a270-1fb8aab426d5>
- <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=cellar:656fdd4b-deac-4276-b9da-892100c20e81>
- <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=cellar:2e75f7c8-1d81-41c5-9297-31a1cb2bf4d9>
- <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=cellar:aab7caad-fc1f-4a75-9e26-37c3890f5c63>